

www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-X

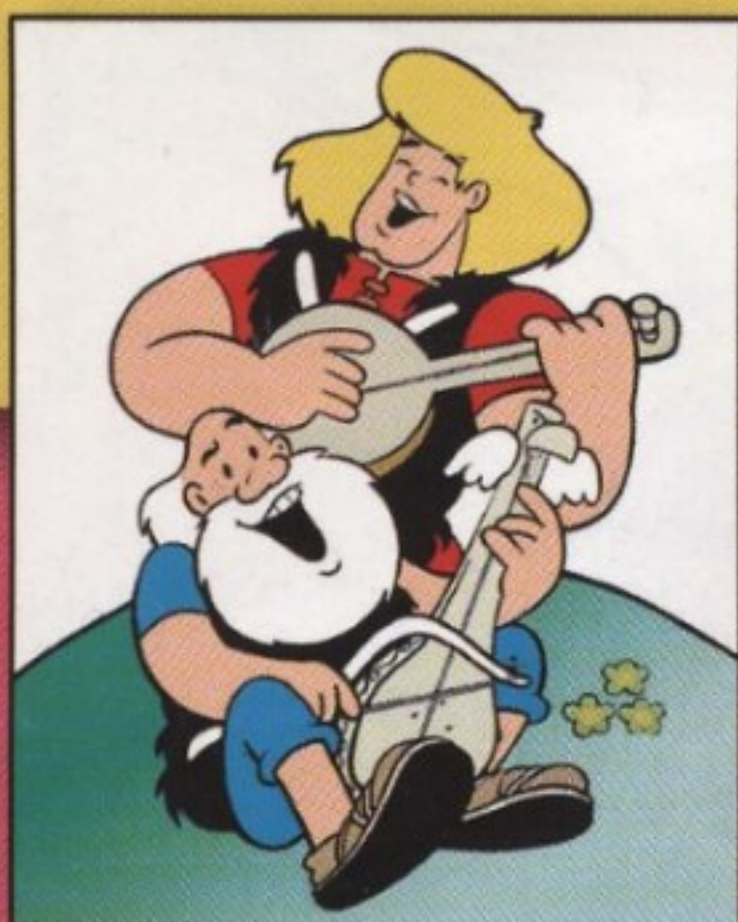

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

29. 5. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2990

ДИКАНОВИХ ПРВИХ 40 ГОДИНА

За све од 7 до 107!

ШТА СВЕ КРИЈЕ ДОДИР УСАНА?

15 ШУМСКИХ
ЛЕПОТИЦА

ЗАШТО СМО ЉУДИ,
А НЕ МАЈМУНИ

КАКО СЕ КАЛИО
СТЕФАН ЛАЗАРЕВИЋ

Ripley

Веровали или не!

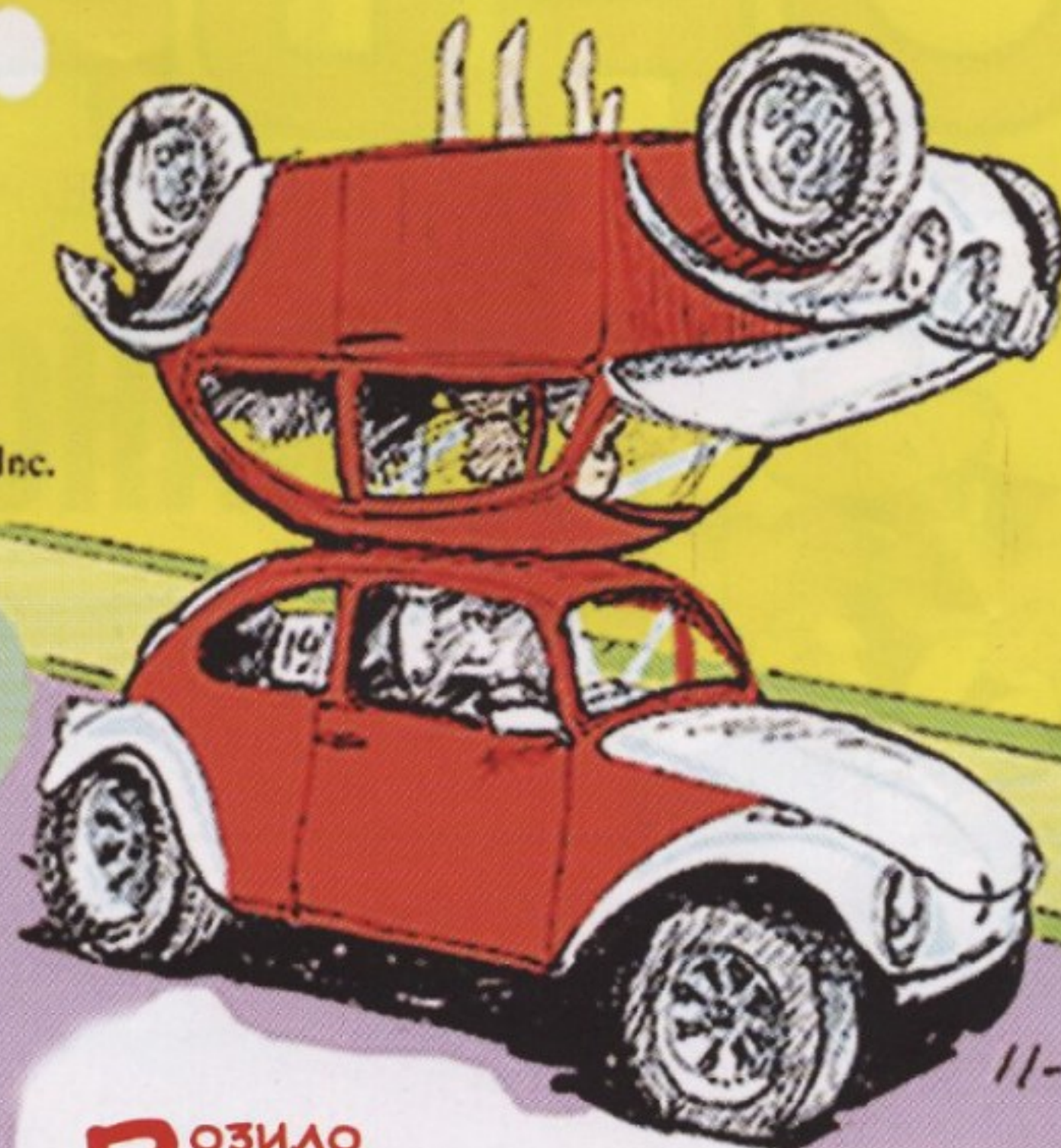
„ТИНИ ТЕД ИЗ ТАРНИП ТАУНА“,

КЊИГА КОЈУ ЈЕ ШТАМПАЛА
ЛАБОРАТОРИЈА ЗА НАНОТЕХНОЛОГИЈУ
УНИВЕРЗИТЕТА САЈМОН ФРЕЈЗЕР
У БРИТАНСКОЈ
КОЛУМБИЈИ, КАНАДА,
ТОЛИКО ЈЕ МАЛА ДА
ДВАДЕСЕТ ПРИМЕРАКА КЊИГЕ
СТАНЕ НА ГЛАВУ ЧИОДЕ.

© 2007 Ripley Entertainment Inc.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

РИБА АВЕТ ИЗ ТИХОГ
ОКЕАНА КОРИСТИ
СВОЈ ДУГАЧКИ
НОС НАЛИК
ДЕТЕКТОРУ ЗА
МЕТАЛ КАКО БИ
ОТКРИЛА ПЛЕН САКРИВЕН НА
МОРСКОМ ДНУ КАД ОСЕТИ ЊЕГОВО
ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ.

ВОЗИЛО
У ОГЛЕДАЛУ „ФОЛКСВАГЕН БУБА“,
ВЛАСНИШТВО ЈЕ ДЕНИСА КЛЕЈА ИЗ
ХЈУСТОНА, ТЕКСАС.

11-4

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• људска кожа садржи хиљаде нервних ћелија које откривају притисак, температуру и бол ■

••• Хоба, највећи метеорит на Земљи, откривен 1920. године на поседу Хоба Вест у југозападној Африци, има размере 2,8 x 2,4 метра и тежак је 60 тона ■

••• због загађења ваздуха, у Сјудад Мексику 1989. године ђаци месец дана нису ишли у школу ■

••• људско око толико је осетљиво да може по мраку да види упаљену свећу на удаљености од 1,6 километара ■

••• Ајнштајн није веровао да је сапун за бријање користан већ се бријао искључиво уз помоћ топле воде ■

••• први уређај за бележење земљотреса био је сеизмоскоп и изумљен је у Кини 132. године ■

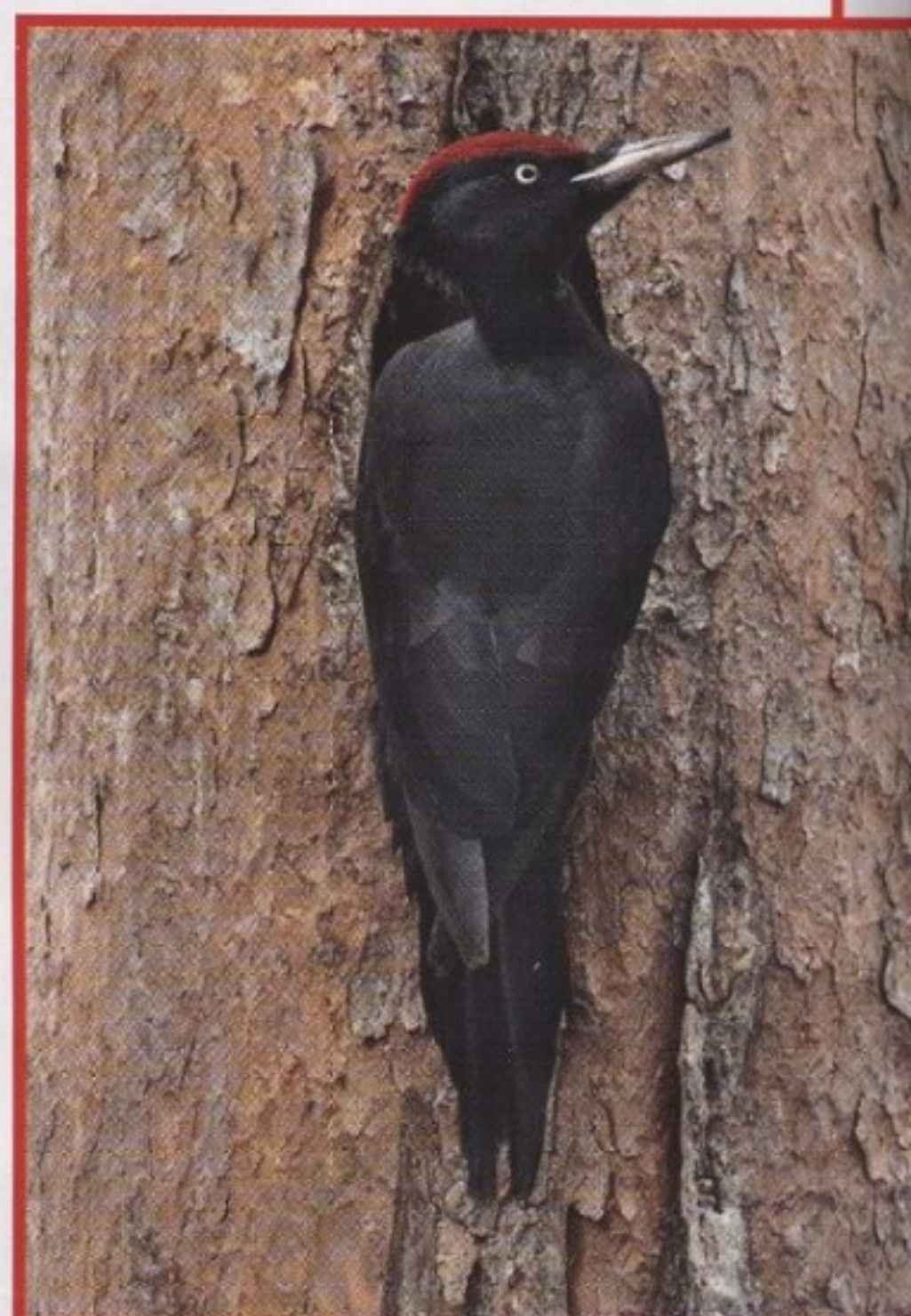
••• према приближним прорачунима, у свету има око двеста милиона леворуких људи ■

••• кунг фу, у преводу с кинеског значи „време одмора“ ■

••• женка зрикавца може да чује позив мужјака и на удаљености од 400 метара ■

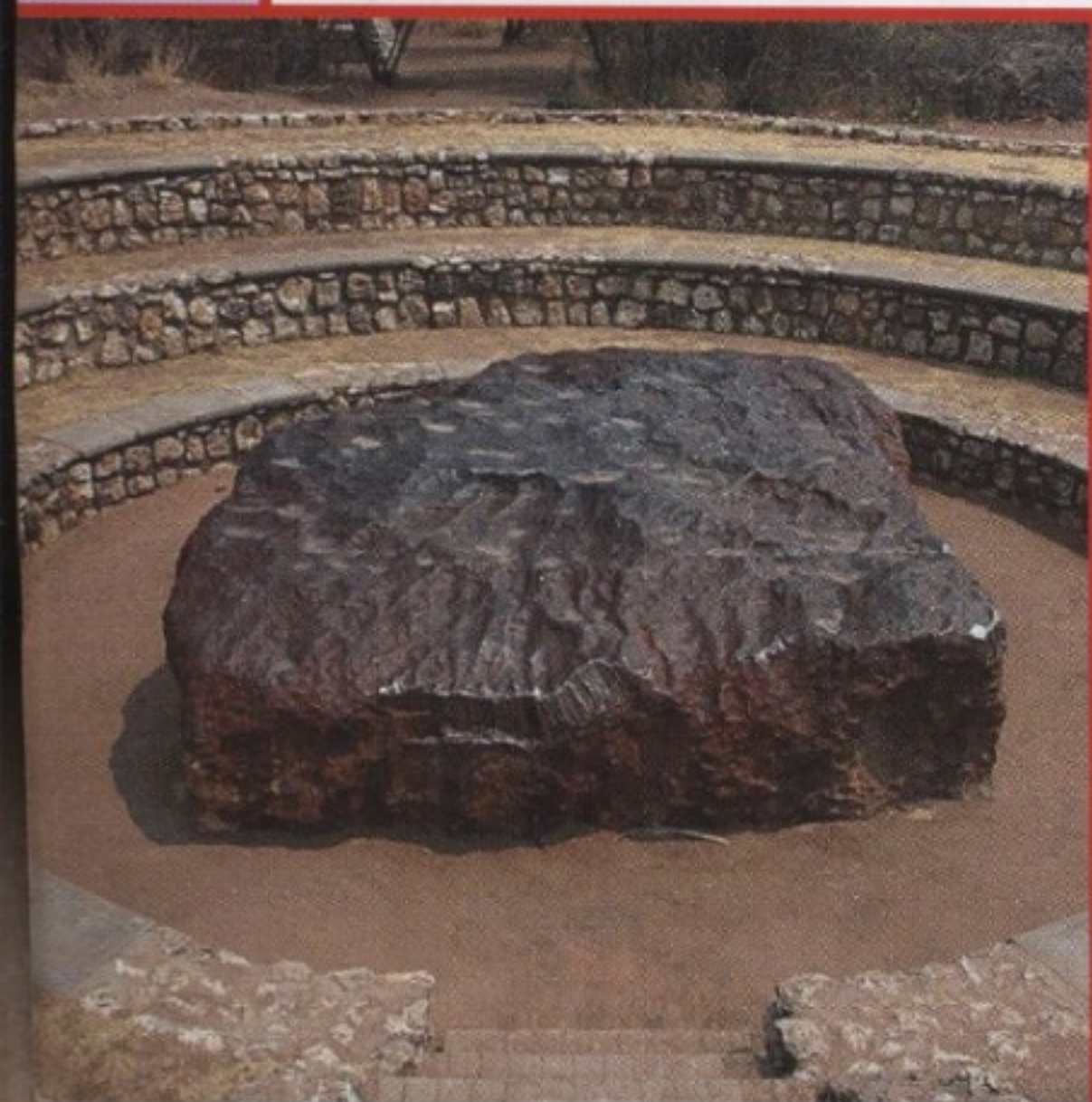
••• људски бубрег има више од милион цевчица, а њихова укупна дужина, у оба бубрега, премашује 60 километара ■

••• током лета колонија пчела може да направи до 20 килограма меда ■

••• црни детлић својим кљуном, попут рударског чекића, удари у кору дрвета између 8000 и 12.000 пута на дан да би извукао довољно црвића ■

••• просечна тежина одраслог човека четрдесет пута је већа од тежине његовог мозга ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

©2009 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ПРВИ СРПСКИ ОЛОВНИ ВОЈНИЦИ

КАКО СЕ КАЛИО СТЕФАН ЛАЗАРЕВИЋ

Док Предраг марљиво ваја а Ненад пажљиво боји, минијатурни јунаци наше даље и ближе историје марширају из њихове радионице

Учио је да буде стома-толог, али судбина је хтела да Предраг Димитријевић бургију и протезе замени фигурицама. И то стотинама њих! Од кухињског стола, преко полица, па чак и по ободима прозора, свуда где је било макар мало простора, његов стан одувек је био преплављен човечуљцима, оловним војницима, змајевима или неким још чуднијим бићима.

Његов најбољи пријатељ Ненад Милинковић напорно је учио да постане психолог, али нешто га је приморало да се окане Фројда

Милош Обилић 1389.
и Милош Обреновић

четири

и Јунга и да не посматра људе само кроз призму мудрости, већ да их гледа очима уметника и осликава четкицама од којих су неке толико танке да се једва могу опазити голим оком.

Живот понекад има чудну особину да изненада промени правац. Поготово ако се у њега умеша љубав. Јер, нема сумње да је то била љубав, да се умешала страст и да је нагнала Предрага да међу том огромном шароликошћу минијатура посебно место на полици нађе за збирку „Ратова звезда” која је, годину за годином, постајала све бројнија. Временом је сакупио готово сваки лик, па чак и оне који су само на тренутак ускочили у кадар те чувене филмске трилогије.

Али, и после неколико година недостајало му је неколико ванземаљаца, па је временом упао у недаћу каква се само може замислити. Осећајући колекционарски немир, данима је неуморно трагао по часописима или Интернету, а ноћима није склапао очи. Како сад да попуним збирку, упитао се једног бесаног јутра.

А онда му је дошла једна запаљива мисао. Док је нетремице посматрао Лука и Леју, или њиховог оца скривеног испод маске од које се једва дише, а у исти час, као у магновењу, бацао поглед на воштани модел људских зуба који се налазио на комоди, Предраг је знао да је то то.

Велики жупанџ
Стефан Немања

Кнез Лазар Хребелановић
и српски заставник
1914–1918.

Кнез Лазар Хребељановић,

српски заставник 1914–1918.,

војвода Живојин Мишић,

војник „Регулаш” 1809.,

Из фиоке је извукао стоматолошки восак и бацио се на посао.

Упечатљиви детаљи

Тако се у његов живот умешала судбина и у удобном стану на Врачару створила малу радионицу у којој су настале хиљаде оловних фигурица великана српске прошлости.

Јер, чим је завршио збирку „Ратова звезда”, наручио је беллин, масу за обликовање бољу од пластелина, решивши да ће следити још једну своју страст – средњи век. Године 2005, у послу му се прикључио најбољи пријатељ и кум на крштењу.

И тако, док Предраг марљиво ваја

шест

а Ненад пажљиво боји, из њихове радионице излазе армије војсковођа али и обичних војника високе пет-шест центиметара, с прецизношћу које се не би постиделе ни воштане фигуре Мадам Тисо у пуној величини.

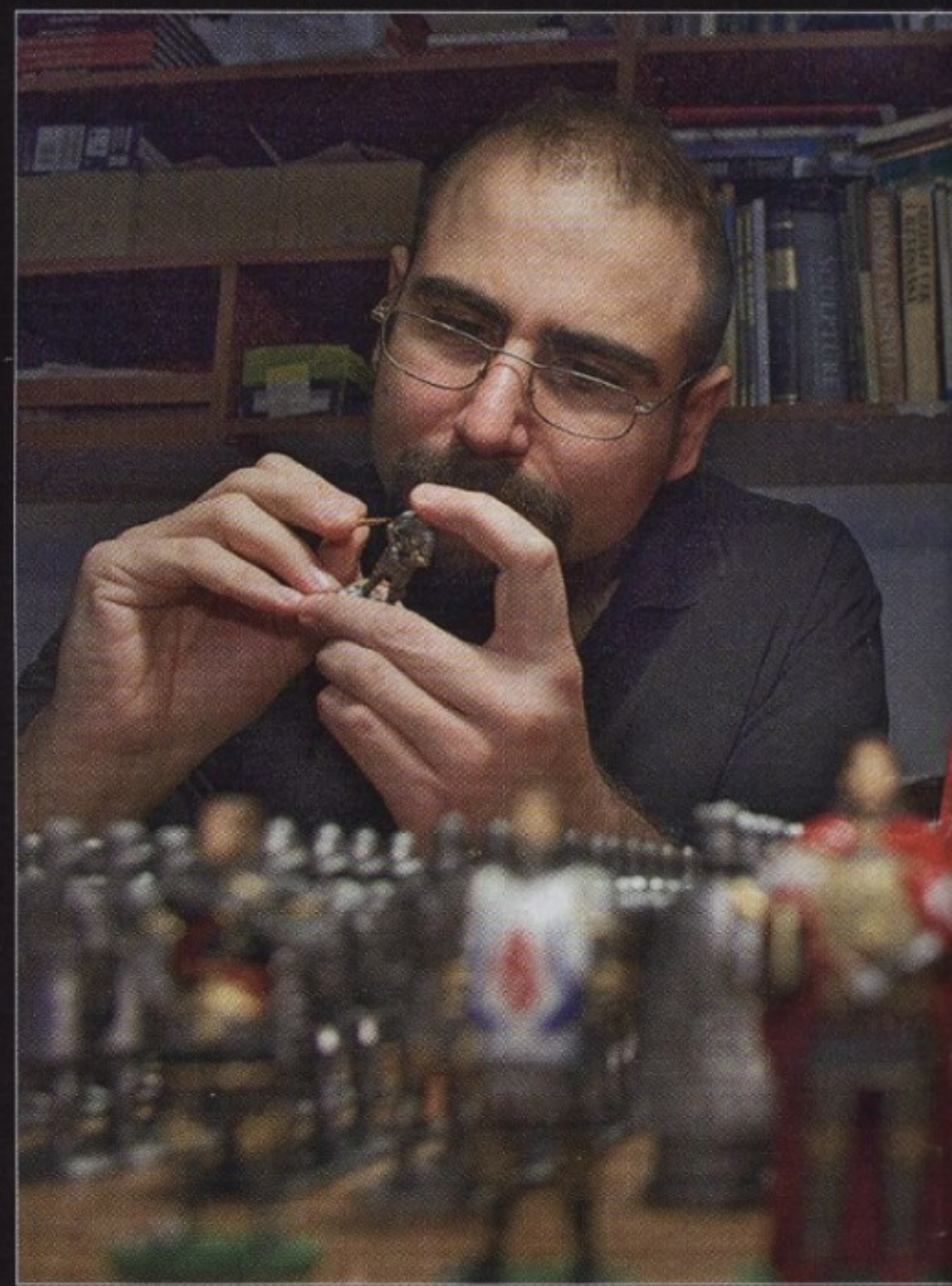
Међу њима је и Стефан Лазаревић, најтраженија фигурица која је 2005. године победила на конкурс за сувенир Београда. Деспот је у оклопу јер је био витез реда Змаја, док

на риђој глави има турнирски шлем с роговима који су украшавали и његов печат. Поред њега је Карађорђе са својих горостасних 64 cm, али сваки де-

таљ је ту – од кубуре, преко упечатљивих бркова, до појаса извезеног златом. Поред је Милош Обреновић кога, с двогледом око врата, љутито посматра војвода Мишић. Ту је негде и кнез Лазар Хребељановић, одевен у свечану одору, не види се најбоље од Обилића с мачем преко рамена.

Али, има ту и обичних војника васкрслих да још једном ударе на Турке или пробију Солунски фронт. Ту су добошари, тамо витезови са шлемовима, онде стражари с тојагама, а између њих неколико фигурица Змаја Огњеног Вука.

У малом стану али великој радионици, на тим поли-

Ненад Милинковић и Предраг Димитријевић

цама где се преплићу дуги токови историје, Предраг и Ненад подарили су Србији њене прве оловне војнике.

Карађорђе Петровић 1804.,

књаз Никола I,

Милош Обреновић,

цар Душан

ворнијих зада- така њиховог посла, њихове уметности.

– Иако су Ми- лош Обилић и кнез Лазар ле- гendarни јунаци, није сигурно ка- ко су изгледали, па је овај посао за нас велики изазов и захтева стално истражи- вање – тврди Предраг Дими- тријевић.

Зато се Док- тор, иако је из- вајао на десети- не модела, иако се послужио фрескама и от- крио да је де- спот Стефан Лазаревић заи- ста био риђ,

свакодневно удубљује у бројне књиге и одгонета прошлост, претражује многе музеје и обилази ин- ституте.

Зато Ненад, иако је де- таљно насликао на хиља- де фигурица, и даље свакој

приступа као да се први пут латио најтањих четки- ца које се могу наћи.

Наша историја за странце

Живот има лепу особину да срећу дарује онима који умеју да му се удварају. Јер, кад се надареност, љубав и упорност удруже, успех је загарантован.

Ко год је имао прилику да упозна Предрага и Ненада, где год да је имао задовољ- ство да погледа њихове војсковође и војнике, наше јунаке, и да му машта от- плови у нека давна, слав- на времена српске истори- је, није на крају скренуо по- глед а да дете у њему није избило на површину.

Зато они и њихов рад иза- зивају пажњу, како наших људи, тако и страних тури- ста који, чини се, у неким случајевима познају српску историју боље од нас. Често знају да је Душан био хра- бар и висок 214 центимета- ра, да је имао широка раме- на и јаку грађу, продоран по- глед као у орла. Знају и да су Немањићи махом били

риђи, као и Стефан Прво- венчани и свети Сава, да су Драгутин, Милутин и Урош Први били тамносмеђи.

Све то су сазнали преко Ненадових и Предрагових фигурица, односно кратких биографија које се добија- ју уз њих. Научили су све то и много више купујући их у појединим београдским књижарама, на Калемегда- ну, у Војном музеју или на тезгама у Кнез-Михаиловој улици. Због веродостојно- сти своје оловне приче, двојица пријатеља сарађу- ју и с Војним музејом, Бео- градском тврђавом, Војном књижаром, Министарством одбране, Виминацијумом, готово свим значајнијим установама у Србији у ко- јима се чува прошлост.

Маштају да једног дана направе изложбу фигура од око пола метра висине које би приказивале исто- ријске костиме различитих раздобља Србије и да и на тај начин допринесу бољем познавању наше старије повести ■

Дарко Стојановић
Снимио Милош Лужанин

Извајали су и обојили свој једини женски лик – кнегињу Љубицу коју су улепшали према њеном је- дином портрету.

Овде долазимо до јед- ног од највећих и најодго-

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

Пре шест година један међународни тим стручњака отпочео је утврђивање редоследа ДНК база, или „слова“, у геному шимпанзе (*Pan troglodytes*). Један од учесника овог подухвата била је и Кетрин Полард, која је желела да упореди људску ДНК и ДНК шимпанзе. Разочаравајућа истина избила је тада на видело – наш ДНК запис је око 99 одсто исти као код овог мајмуна. То јест, од три милијарде слова која чине људски геном, само петнаест милиона – мање од један одсто – променило се за око шест милиона година, од када су се људска и мајмунска лоза раздвојиле. Негде међу тих петнаест милиона база лежи разлика која нас чини људима.

Шимпанзе су најближи сродници човека који с нама деле око 99 одсто ДНК. Ако имамо готово истоветан генетски материјал, како то да се толико разликујемо?

ЗАШТО СМО А НЕ

Већина случајних генетских мутација нити доприноси нити штети неком организму и нагомилава се устаљеном брзином. Овај ток промена често се назива „откуцавање молекуларног сата“. Насупрот томе, убрзавање тока промена у појединим деловима генома знак је за корисну селекцију – мутације које помажу организму да преживи и умножи се, имају већу вероватноћу да ће се пренети на потомство. Другим речима, они делови генетског кода који су претрпели највеће промене откако су се шимпанза и човек раздвојили, вероватно су делови низа који су обликовали човека – издвојили нас од осталог животињског света.

Први погодак

Кетрин Полард, по струци биостатистичар, одлучила је да направи такав рачунарски програм који ће претраживати људски геном и моћи да открије делове ДНК који су се највише променили од времена раздвајања човека и најближег сродника. Крајем 2004. године, после вишемесечног прилагођавања програма да ради на снажном рачунарском систему који има Универзитет Калифорније у Санта Крузу, Полардова је успела да добије електронски документ с ли-

стом брзо еволуирајућих делова низа. Са ментором, професором Дејвидом Хаслером, гледала је с поносом у низ од 118 база које су заједно добиле име HAR1 (human accelerated region 1).

Да би што више сазнала о њему, Кетрин Полард позвала је у помоћ генетски претраживач Универзитета – електронску базу података која се стално допуњава генетским подацима из многих научних установа. Пажњу је усредредила на све оно што се тиче HAR1. Претраживач је показао HAR1 секвенце човека, шимпанзе, миша, пацова и кокошке – свих оних врста кичмењака чији су геноми до тада били дешифровани. Такође, имао је податке и о неким ранијим огледима који су открили рад HAR1 у ћелијама људског мозга (тада још нико није проучио овај низ).

Био је то погодак, главни добитак! HAR1 могао је да буде део гена који је нов за науку, а ради у мозгу. Добро је познато да се мозак човека и шимпанзе значајно разликују по величини, раду и сложености. То је значило да можда HAR1 има ту скривену способност која би могла да осветли најмање разумљиве и најтајанственије токове људског организма.

Истраживачи су целу наредну годину потрошили на проучавање еволутивне историје HAR1, упоређујући ову област генома код разних врста, укључујући и дванаест нових (кичмењака), које су у међувремену дешифроване. Испоставило се да се до тренутка појаве човека HAR1 врло споро, мало мењао. Код кокошака и шимпанзи, чије су се лозе раздвојиле пре око триста милиона

ЉУДИ, МАШИНИ

 година – само се две базе, од укупно 118, разликују. Али, између човека и шимпанзе, чије су се лозе раздвојиле касније, разлика је у 18 база.

Чињеница да је током стотина милиона година HAR1 био заправо замрзнут од промена, говори нам да је овај део генома нешто веома важно. Нагла промена код људи наговестила је да је у нашој лози дошло до значајне промене његове улоге у организму.

Светлећа налепница

До кључног доказа о раду и улози HAR1 у мозгу дошло се 2005. године. Тада је белгијски стручњак Пјер Вандерхаген, приликом посете Универзитету Санта Круз, добио бочицу с копијама HAR1. Потом је осмислио флуоресцентну молекуларну налепницу (маркер) која је могла да засветли кад год је HAR1 прорадио у живим ћелијама, то јест, копирао се из ДНК у РНК. Кад се уобичајени ген укључује у ћелији, она најпре ствара покретљиву копију, информациону РНК, а затим РНК користи као мустру за изградњу неке беланчевине која је потребна. Светлећа налепница открила је да је HAR1 активан у врсти неурона који играју кључну улогу у развоју сиве мозжане масе, коре великог мозга.

Кад ови неурони не раде како треба, последице могу бити тешке, често у виду фаталног исхода услед поремећаја који је познат под именом „гладак мозак“. Тада у сивој кори недостају особени набори, што значајно смањује њену површину. Поремећај у раду ових неурона у вези је и са шизофренијом код одраслих особа. Значи, кад HAR1 ради на правом месту и у право време, онда је и наша сива моздана кора здрава. (Неке друге чињенице говоре и о његовој додатној улози у стварању сперме.)

Поред своје изузетне еволутивне историје, HAR1 је посебан јер није шифра за било коју беланчевину. А већ деценијама молекуларни биолози су, готово без изузетка, усмеравали пажњу само на оне гене који одређују беланчевине, ос-

новне градивне блокове ћелија. Међутим, захваљујући Пројекту утврђивања људског генома, откривено је да само 1,5 одсто наших гена има ову улогу. Других 98,5 одсто – понекад названих ДНК смеће – садржи низове који другим генима говоре кад треба да се укључе и искључе; затим РНК из које неће настати беланчевине и много ДНК чију сврху наука тек треба да разјасни. Прво је предвиђено, а 2006. године и доказано огледима (на поменутом универзитету) да се у HAR1 крије шифра за РНК.

Мозак човека и шимпанзе знатно се разликују. HAR1 има скривену способност која ће да нам расветли тајанствене токове нашег организма.

Можда изгледа невероватно да нико раније није обратио пажњу на овај зачуђујући низ од 118 база у људском геному. Али, у недостатку одговарајуће технологије за лако упоређивање целих генома, истраживачи нису могли да знају да је HAR1 нешто много више од обичног дела ДНК, оног који је сматран за генетско смеће.

Важан је палац

Поред ове области, откривена је још једна с убрзаним променама која је названа HAR2. Прошле године истраживачи са Лоренс Беркли националне лабораторије успели су да покажу да одређене разлике у људској верзији HAR2, у поређењу с онима код других примата, омогућавају овом делу ДНК да управља радом гена за

ручни зглоб и палац (током развоја фетуса). Ово је значајно откриће, јер може да објасни оне морфолошке промене на људској шасти које су омогућиле спретност неопходну за израду и коришћење разних сложених оруђа.

Исто тако, откривено је да FOXP2 ген такође има брзо променљиве делове, а познато је да је одговоран за способност говора. Ову његову улогу открили су 2001. године истраживачи с Универзитета Оксфорд у Енглеској који су уочили да људи с мутацијама

на овом гену нису у стању да изводе неке танане, брзе покрете лица који су потребни за нормалан људски говор.

Поред поменутих, наши преци искусили су и разне промене психолошке природе и промене понашања – оне које су им помогле да се прилагоде измењеним околностима у животној околини или да се преселе у нове крајеве. На пример, откриће ватре, односно њеног изазивања и чувања, био је значајан еволутивни корак. Она је постала извор топлоте, али и светлости која је, нарочито ноћу, држала грабљивице на безбедном одстојању. Омогућила је нашим далеким прецима да могу да справљају храну богатију скробом и калоријама. Ипак, овај помак не би имао пун значај да

није дошло и до генетског прилагођавања система за варење. Биле су неопходне промене у гену AMY1, шифри за амилазу, ензиму који учествује у варењу скроба. Други познати случај тиче се гена за лактазу, ензима који омогућава сисарима да варе угљени хидрат лактозу, односно млечни шећер. Код већине врста једино одојчад може да га вари. Али, пре око 9000 година дошло је до промена у људском геному које су омогућиле и одраслим људима (првенствено Европљанима и Африканцима) да могу да варе млечни шећер.

Поређење целих генома различитих врста такође је подарило кључне чињенице за објашњење зашто се људи и шимпанзе толико разликују, упркос врло сличном геному. Испоставило се да је битно где, а не колико се промена догодило! Другим речима, нису потребне велике промене у геному да би се добиле нове врсте. Пут да, од нашег заједничког претка са шимпанзом, настане човек, не крије се у брзини „откуцавања молекуларног сата“. Тајна је у брзим променама које се одигравају на местима у геномима где те промене стварају значајне разлике у раду организма. HAR1 је сигурно једно од тих места.

Иако HAR области чине мали део нашег генома, промене у њима могу снажно да утичу на рад мозга јер управљају целом мрежом гена. Искристалисао се закључак да прича о томе шта нас чини људима вероватно не зависи од промена у генима одговорним за изградњу беланчевина, већ пре од тога како еволуција спаја те градивне материје на нове начине, мењајући време и место у телу где ће се различити гени укључивати и искључивати.

Пред хиљадама лабораторија по читавом свету сада стоји нови задатак: открити шта се дешава у 98,5 одсто нашег генома који не учествује у стварању беланчевина. Јер, сваки даном све је јасније да се не ради о генетском смећу. Напротив ■

Г. В.

ВИШЕ ОД ИГРЕ

ПУЦАЈ У ЛОПТУ И...

Не, овде неће бити речи о важним головима постигнутим у последњим секундама утакмице, нити о оним који су завршили у мрежи противника после неког играчког акробатског потеза. Јер, историју фудбала чине и шутеви који су оборили један авион, терени на којима је било немогуће одиграти меч јер су их изровале кртице, фудбалери купљени једном козом и једном пршутом... Истражујући новинску документацију последњих педесет година, италијански новинар Масимо Веронезе прикупио је јединствену збирку у коју је угнездио мноштво необичних (фудбалских) догађаја – око двеста занимљивих епизода појавило се у књизи „И то је шут“, из које објављујемо неке најзанимљивије делове.

149 аутоголова

Антананариво (Мадагаскар), 2002. године. – После ко зна које по реду неправедне одлуке судије, играчи прволигашког клуба „Stade Olympique Emrynne“ више нису могли да издрже. По цену да упропасте последњу шансу за опстанак у лиги, они су из protesta према судији у мечу против „Адеме“ почели себи да дају голове. На крају утакмице резултат је гласио 149:0 за противника ■

Заборављен у магли

Стоксбриџ (Велика Британија), 2003. године. – Утакмицу између „Стоксбриџ Стила“ и „Витон Албиона“ (Северна премијер лига) судија је прекинуо због густе магле и играче послао у свлачионицу. Сви су стигли тамо осим Ричарда Сидала, голмана „Стоксбриџа“. Он је остао сам на терену јер није ни видео ни чуо судију који је фудбалере послао испод трибина, верујући да су у тим тренуцима његови саиграчи у нападу на противничкој страни терена. Тек десетак минута касније тренер Вејн Бигингс приметио је да га нема у свлачионици и онда су се, по густој магли, дали у потрагу за својим голманом ■

Ако су вам досадили уобичајени извештаји и коментари утакмица, прочитајте шта се све још догађало на фудбалским теренима у последњих педесет година

Шут оборио авион

Асунсион (Парагвај), 1959. године. – Страст према фудбалу је за Алфреда Лирда, pilota малог једномоторног авиона, могла да буде кобна. Док је надлетао стадион да би видео шта се догађа на терену, фудбалер Роберто Триго је, у знак protesta због једне судијине одлуке, шутнуо лопту у ваздух и погодио авион право у елису. Пилот је био приморан да се хитно спусти у оближњу њиву под пшеницом. Срећом, прошао је без повреда, али се авион потпуно распао ■

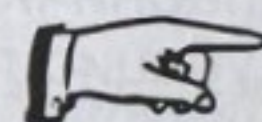

Истукао играча па себе избацио

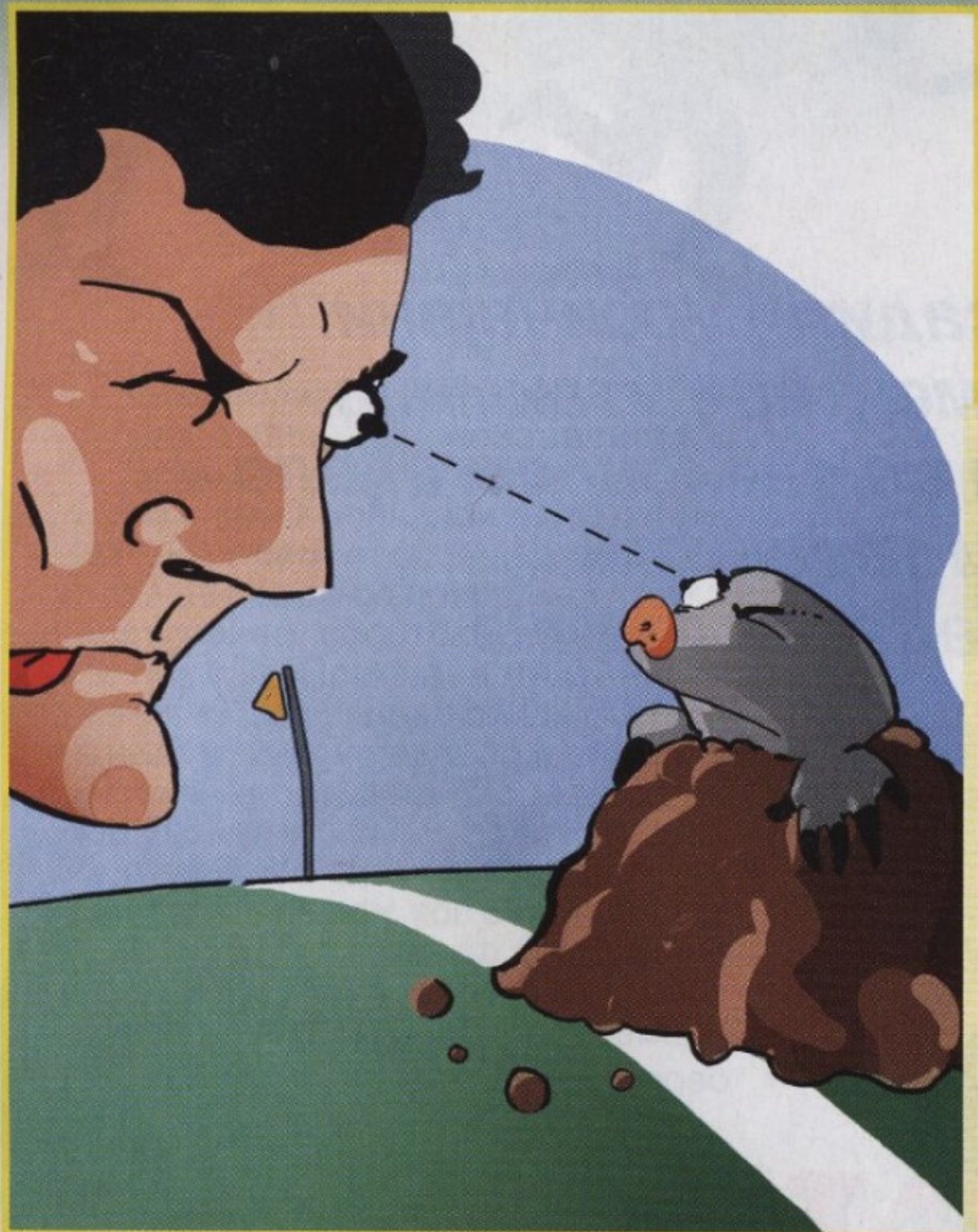
Андовер (Велика Британија), 1998. године. – Утакмица између „Саутемптон Армса“ и „Харстбурн Тарант Бритиш Леџна“ била је пријатељска. Ипак, играч „Бритиш Леџна“ Ричард Курд стално је гуркао судију кад год би му се овај приближио. После ко зна ког по реду судијиног protesta, фудбалер га је опсовао а „човек у црном“ више није могао да издржи и звизнуо га је песницом право у лице. Потом је, као прави енглески џентлмен, извадио црвени картон и сам себе избацио с утакмице. Остатак меча судио је један гледалац. Фудбалски савез није одобрио овај поступак судије и казнио га је с двадесет фунти глобе и шест недеља несудења ■

Пеналима никад краја

Дерби (Велика Британија), 1998. године. – Права канонада удараца с беле тачке трајала је пуних 90 минута, колико регуларно траје цела једна утакмица. За то време из пенала је постигнуто 66 голова. Финале покрајинског купа између два локална тима, такмичења за децу стару девет и десет година, завршено је нерешеним резултатом 1:1. Победника су морали да одлуче једанаестерци који умало да трају бесконачно. Јер, тек након 66 постигнутих голова на обе стране победили су „Блу Сокси“ пошто је играч „Челастон Бојса“ погодио стативу ■

...НЕМА

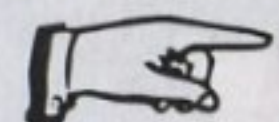

Кад кртице прекину меч

Солопака (Италија), 1996. године. – Једна утакмица друге лиге отказана је због толико разрованог терена да о регуларном мечу није могло бити ни говора. Наиме, кад су стигли на стадион, судије и играчи одмах су приметили да је једна кртица целе ноћи била толико вредна да је ископала мноштво ходника и тако уништила зелени покривач. Општина је морала да га потпуно замени ■

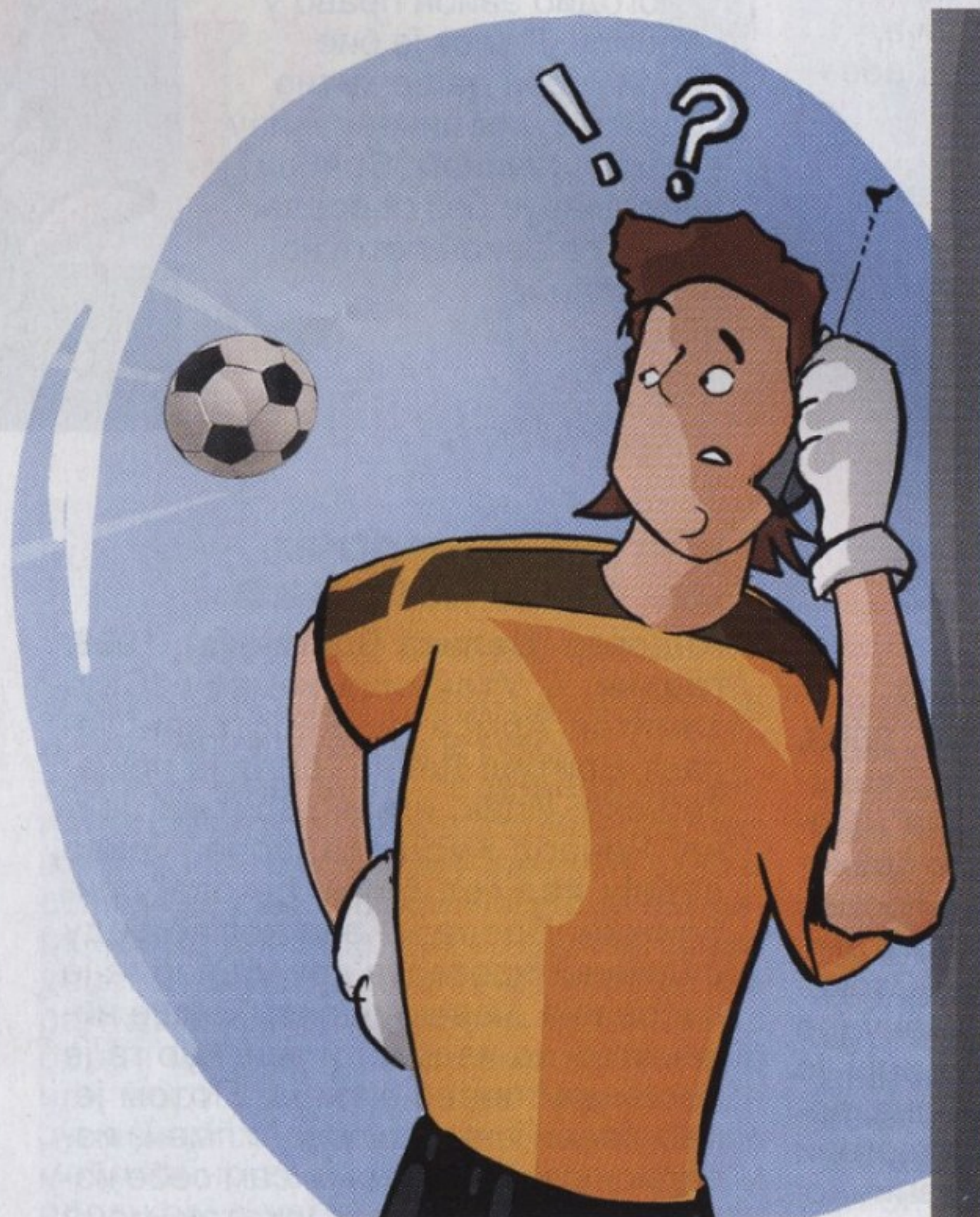
Каменом за нерешено

Брисел (Белгија), 1983. године. – Чинило се да је утакмица већ завршена. У току је био 89. минут меча између „Андерлехта“ и „Ленса“. Домаћини су водили с 1:0 и већ се spremали за славље. Али, кад је Кенет Бриле, играч „Андерлехта“, покушао да врати лопту свом голману Џекију Мунарону, она је неочекивано променила правац и завршила иза његових леђа. Утакмица је завршена нерешеним резултатом, 1:1. Тек каснији успорени и зумирани снимак открио је због чега је лопта отишла у гол: камен који је неки навијач бацио на терен погодио је лопту која је променила путању ■

Поништио меч због кајања

Ураго Мела (Италија), 1995. године. – Током првог полувремена утакмице између „Ураго Меле“ и „Понте Занана“ (друга лига), судија Фаусто Крети поништио је погодак који је постигао гостујући тим „Понте Занано“, и то при вођству домаћина од 1:0. После само шест минута игре у наставку судија је прекинуо меч. Разлог за ову неочекивану одлуку, пошто је утакмица била прилично мирољубива, касније је овако објаснио: „Схватио сам да сам направио грешку поништивши гол и више нисам био у расположењу неопходном да бих и даље водио утакмицу.“ Судијска комисија је, међутим, закључила да је његова одлука била погрешна и ван сваке логике и Фаусто Крети је кажњен ■

Гол због телефонирања

Лонг Итн (Велика Британија), 1996. године. – Вереница је његов позив очекивала дуже од једног сата, али он је имао ваљан разлог да одмах не одговори: играо је утакмицу против „Астек Ренџерса“. Кад га је, бесна, позвала на мобилни телефон који је он – за сваки случај – оставио близу стативе свог гола, сетивши се договора, похитао је да јој одговори. Управо тада, док се вереници безуспешно правдао, двадесетседмогодишњи Марк Серџент, голман „Бас Хауса“, примио је гол. Од беса саиграча спасла га је само победа његовог тима од 2:1 ■

Гол због мале нужде

Осло (Норвешка), 2000. године. – Неодложна потреба за малом нуждом голмана „Сурнадала“ Олава Фискеа коштала је његов тим пораза. Док је он у паузи меча за четвртфинале Норвешке мокрио иза свог гола, није приметио да је игра настављена па је центарфор супарничке екипе право са средине убацио лопту у празан гол ■

ГОЛА

Тужио свој клуб

Дортмунд (Немачка), 1968. године. – Кад је његов љубљени тим „Борусија“ из Дортмунда изгубио код куће од минхенског „Бајерна“, један страствени навијач је „полудео“ и свој клуб тужио суду због незалагања играча на утакмици. Тражио је одштету и за улазницу и за претрпљени бол. „Одгледао сам једну грозну утакмицу и за то још платио карту. Имам право да очекујем више од тога“, објаснио је свој став судији, али је овај одлучио да му се врати само новац од улазнице ■

Кад навијач одсвира крај

Лестер (Велика Британија), 1963. године. – Утакмица је била неизвесна до последњег тренутка, али је резултат између „Арсенала“ и „Лестера“ ипак остао нерешен, 0:0. И кад се очекивао последњи судијин звиждук да је утакмица завршена, он је и стигао. Истог тренутка, бесан што нису успели да савладају противника, одбрамбени играч „Арсенала“ Денис Еванс шутнуо је лопту у сопствени гол. Убрзо је уследио шок јер је судија признао погодак пошто он и није одсвирао крај утакмице него се то, малопре, чула пиштаљка неког шаловитог гледаоца. Арсенал је изгубио резултатом 0:1 ■

Гол из самилости

Ерлс Колни (Велика Британија), 2002. године. – При невероватном резултату 18:0 одлучио је да стави тачку на ово велико понижење. Чим му је лопта случајно дошла до ноге, Брајан Савил је послао у мрежу. Све би било у реду да је он био фудбалер а не судија. Ово се догодило десет минута пре краја утакмице између надмоћне екипе „Ерлс Колни Ризервс“ и „Вимпола 2000“. Судија је намерно дао гол „Ерлсима“, који су на крају победили са 20:2, „из самилости и љубави“, како је после објаснио. Међутим, удружење судија није му дало за право, па је осећајни Савил кажњен седмо-недељном забраном суђења зато што је „омаловажио професију“. У знак протеста, четрдесетседмогодишњи судија који је водио утакмице од своје осамнаесте године, напустио је суђење ■

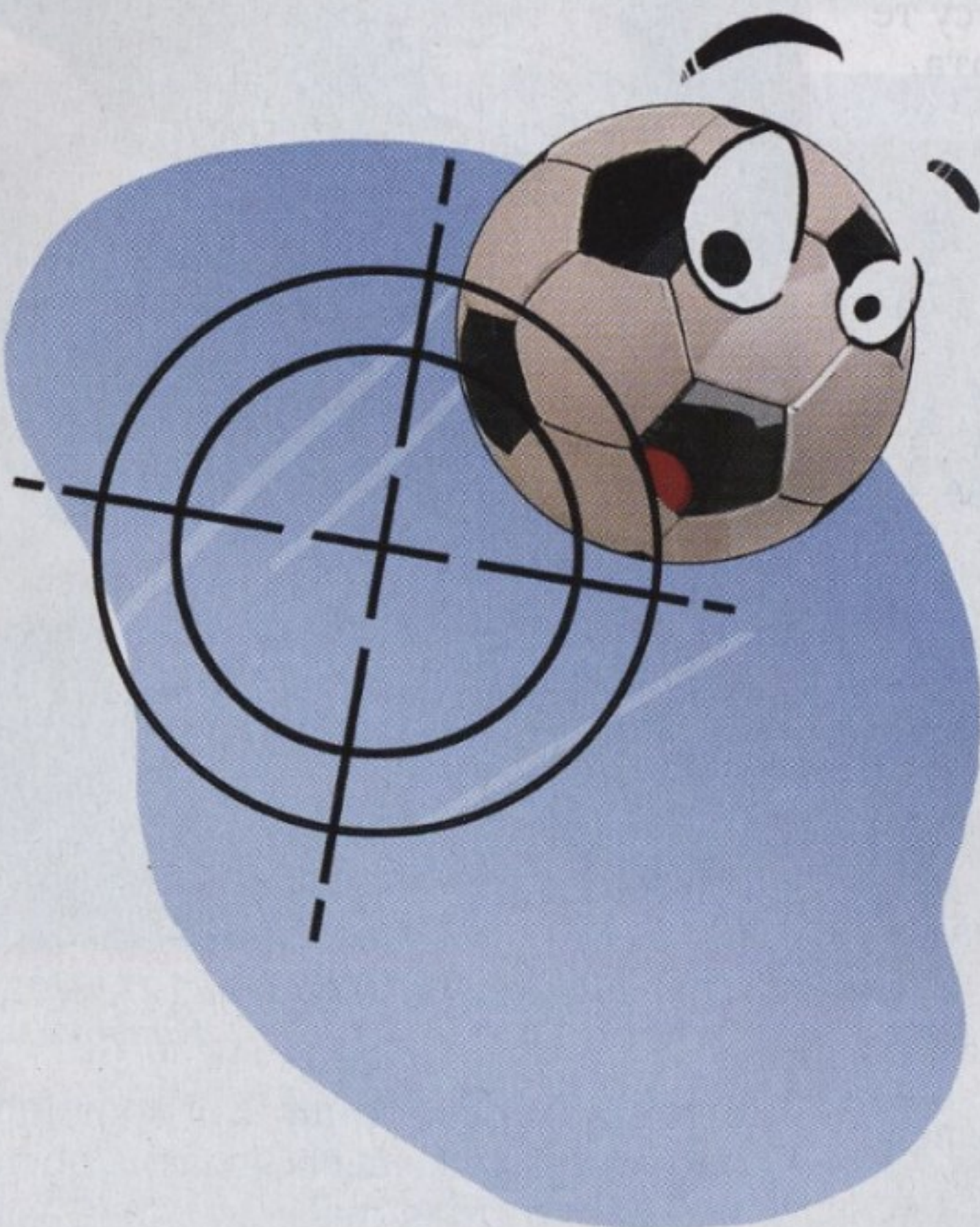
Ципелом у главу

Данди (Велика Британија), 2005. године. – Због једне изгубљене лопте својих играча на средини терена, Гордон Кишолм, тренер „Данди јунајтеда“, толико се разбеснео да је шутнуо боцу с водом која је стајала близу њега. Том приликом одлетела му је и ципела, погодивши у браду Дејвида Фернандеза, резервног играча који се таман спремао да уђе на терен. Ударац ципеле био је толико јак да су фудбалеру, тек купљеном од Шпанаца, морали да ставе три копче и он је морао да се начека до прве утакмице у свом новом тиму. „Данди“ је на крају изгубио од „Харт оф Мидлотјена“ са 3:0 ■

Два рога за једног играча

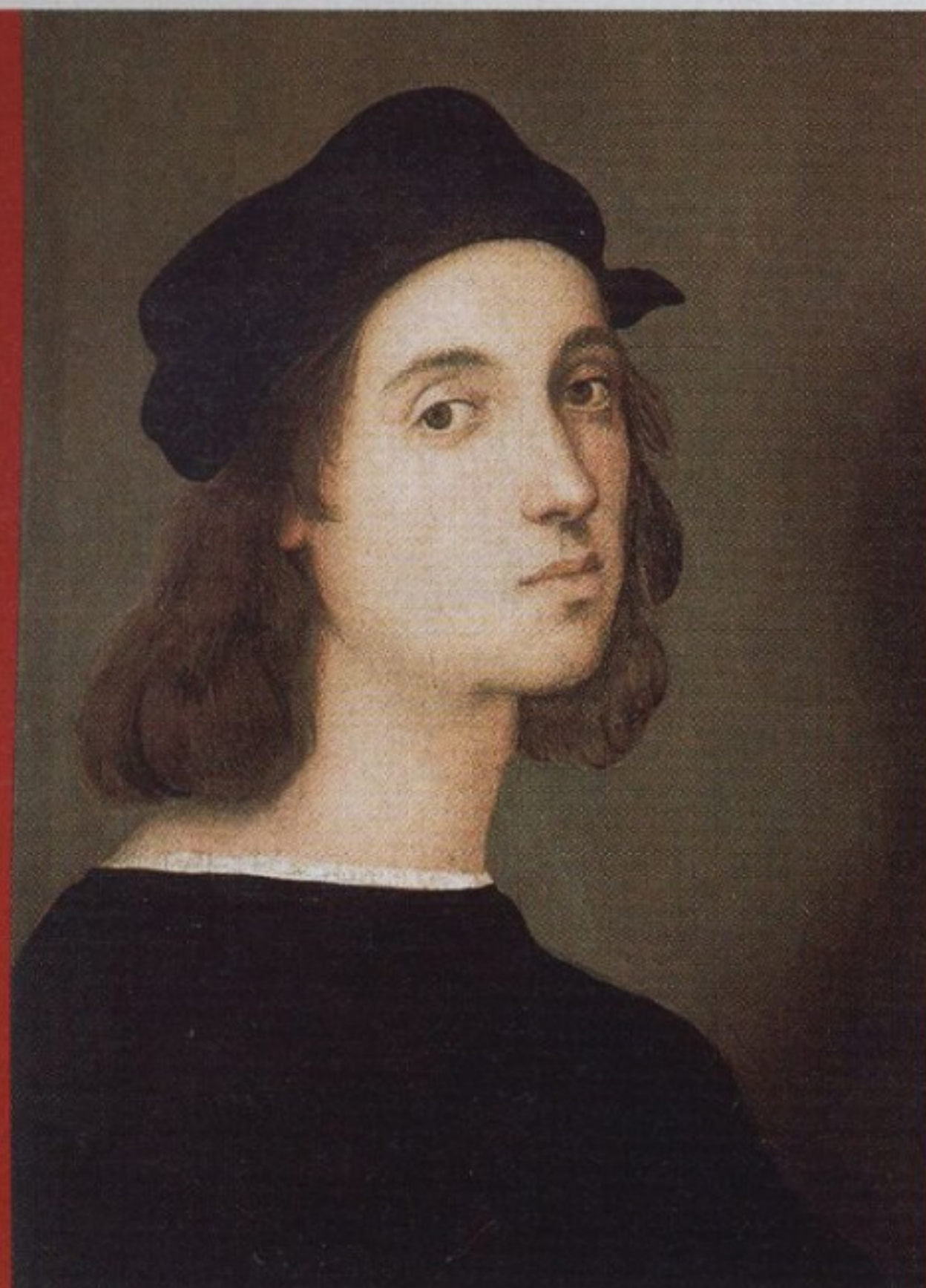
Долијанова (Италија), 1978. године. – Ма какви вртоглави хонорари и баснословно плаћање играча, о којима данас свуда бруји. Седамдесетих година прошлог века куповина играча у нижим фудбалским лигама на Сардинији заснивала се на трампи и натуралној трговини. Тако је двадесетседмогодишњи фудбалер Ђузепе Мурђа из „Париколе“ прешао у „Сеулези“ за – једну козу и једну пршуту. И то није био усамљен случај. Претходне године „Парикола“ је до новог центарфора дошла уз помоћ кутије боца с вином ■

Спас из пиштоља

Бастија (Француска), 1978. године. – Кад је схватио да лопта неумољиво хита према мрежи његовог тима и да је пораз неизбежан, навијач „Бастије“ Жан-Марк Лукезе, да би спречио да ударац центарфора „Меца“ заврши у голу, извадио је пиштољ калибра 7.65 и пуцао у покретну мету. Пробушени фудбал изгубио је снагу и испумпан пао неколико центиметара од линије гола. Навијач је одмах ухапшен и осуђен на три месеца затвора ■

Илустровао Лазар Качаревић

СВАКА СЛИКА ИМА ПРИЧУ

МИЉЕНИК МУЗА

У ренесансној Италији слике Богородице с Христом биле су веома тражене, посебно међу богаташима који су могли да их приуште. Уметници су понекад чинили уступке и уз портрет мајке Божије додавали поједина обележја и симболе човека који би наручио платно. У годинама између 15. и 16. века један од најтраженијих уметника, миљеник двојице папа, био је већ тада прослављени Рафаел.

Позив из Свете столице

Рођен 6. априла 1483. године као Рафаело Санти у Урбину, једном од културних средишта у срцу Италије, дечак је од детињства био предодређен да заплови уметничким водама. Сликара Ђовани Санти ди Пјетро, Рафаелов отац, схватио је да му је син изузетно надарен и зато је веома рано почео да га уводи у тајне заната. Већ као дечака упознавао га је с утицајним људима из уметничких кругова – за Рафаела су те везе биле драгоцене до краја живота.

БОГОРОДИЦА С КАРАНФИЛИМА

Рафаел приказује Мајку Божију како се игра с Христом, обоје у руци држе каранфиле. Ботаничко име овог цвета је *Dianthus*, назив настао од грчких речи „dios” – бог и „anthos” – цвет, још у време грчког ботаничара Теофраста. Међутим, у неким хришћанским предањима каже се да се цвет каранфила појавио док је Марија плакала испод распећа свог сина.

Иначе, Рафаел је ово платно очигледно урадио под утицајем Леонарда да

четрнаест

„Богородица с каранфилима”, 27,9 x 22,4 cm; уље на џлашну; око 1506. до 1508. године; Национална галерија, Лондон

Винчија и његове слике Богородице с Христом који држи цвеће, платно познато као „Беноа Мадона”.

Занимљиво је да је тек 1991. године утврђено да је слика оригинал. До та

ПОДНИКИ
ЗАБАВНИК
29. 5. 2009.

За живоїша славан, Рафаел је један од йовлашћених уметника чија се звезда није уїасила ни йосле йетї векова

Нажалост, кад је имао само једанаест година, Рафаелу умире отац. Иако се зна да је једно време боравио у Перуђи, није сасвим јасно да ли је постао ђак сликара Перуђина (1445–1523), али је извесно да је био под његовим јаким утицајем. Поједине Рафаелове слике из раног раздобља толико су сличне Перуђиновим да се чини као да их је урадила иста особа.

Преломни тренутак десио се кад се 1504. године Рафаел преселио у Фиренцу, где је добио прилику да се упозна с делима двојице великана – Микеланђела (1475–1564) и Леонарда да Винчија (1452–1519). Њихове слике, цртежи и скулптуре до те мере су задивиле и утицале на младог уметника да је почео да слика мекше и слободније, створивши препознатљив стил. То се најбоље види на бројним платнима Богородица насталим у тим годинама: Рафаелове Мадоне одишу мајчинском љубављу, финоћом и мирноћом, јединственом за овог сликара.

Коначну потврду да је заиста постао један од најутицајнијих уметника свог времена Рафаел добија 1508. године кад га је папа Јулије II позвао да дође у Рим и да за њега ради у Ватикану. И сам предани католик, толико се допао папи да је убрзо постао један од најомиљенијих уметника Свете столице. Млади сликар из Урбина ствара дела која се и данас убрајају међу најнадахнутија у историји уметности.

По налогу папе Јулија II радио је фреске у приватним одајама Ватикана, познатим као „станце“. О једној од тих зидних слика – „Атинска школа“ – писали смо у „Забавнику“ број 2773, објављеном 1. априла 2005. године. Иначе, скоро у исто време кад и Рафаело, Микеланђело је у Ватикану осликавао таваницу Сикстинске капеле. Кад је Лав X постао нови врховни поглавар Римокатоличке цркве, Рафаел је и даље остао у великој милости Свете столице.

Рафаел је слику урадио по узору на Леонардову, данас йознаїћу као „Беноа Магона“.

Као да је знао да неће дуго живети, све што је радио Рафаел је чинио с пуно жара. Осим у сликарству, опробао се и у вајарству, архитектури, поезији. Међутим, нису му била страна ни овоземаљска уживања. Пошто је добро зарађивао, живео је у отменом крају Рима, у раскошној вили урађеној по нацртима Брамантеа (1444–1514), архитекте који је, између осталог, радио на потпуном преуређењу базилике Светог Петра.

Заносна пекарица

Веома наочит, густе и тамне косе, изузетно отменог понашања, Рафаел је магнетском снагом привлачио лепши пол. Занимљиво је да се ипак никад није оженио, али је једној жени на крају поклонио срце. Била је то Маргерита Лути, пекарева (форнаро) кћерка, због чега је у Риму била позната као „Ла Форнарина“.

За Рафаела је Маргерита – у почетку његова љубавница, потом модел – постала нека врста музе која га је надахнула да наслика мноштво чувених женских портрета. Доказ да се радило о обостраној љубави била је неопозива Маргеритина одлука да, кад је сликар умро, оде у манастир и замонаши се.

Није сасвим поуздан узрок Рафаелове смрти. Славни уметник напустио је овај свет 1520. године, истог датума кад се и родио, у тридесет седмом лету. Кад је због јаке грознице пао у постељу, нико није слутио трагичан исход. Он је, по свој прилици, наслутио да му се ближи крај јер је позвао свештеника да би примио последњу причест. Петнаест дана имао је високу температуру и грозницу којој се не зна тачан узрок. Да ли је имао грип? Да ли је, како наводе поједини историчари уметности, био сувише исцрпљен после бурне ноћи проведене са својом пекарицом? Да ли су лекари претерали испуштајући му крв, уобичајен поступак у тим временима? ■

В. Софреновић

Мало йлаїћно Боїородице која у крилу држи Христїа смаїтра се једним од најлейїших йриказа ове библијске сцене

да се веровало да је платно, које је од 1853. године красило дворак војводе од Нортамберленда, једна од копија изгубљеног Рафаеловог оригинала. Кад је стручним поступком потврђено да се ради о делу које је насликао лично Рафаел, почело је надметање за куповину слике. Лондонска Национална галерија понудила је највећу своту – портрет Богородице откупљен је за шездесет шест милиона долара.

Ово уље на платну доста је мало: 27,9 са 22,4 центиметра. Рафаел је очигледно имао намеру да слика буде нешто мало већа од молитвеника. Иако

се не зна сасвим поуздано, Рафаел је платно вероватно урадио за младу удовицу по имену Мадалена дељи Оди која се спрема да се замонаши. Пошто се уласком у манастир свако одриче готово свих земаљских посуда, слика је требало да буде једна од ретких ствари које је Мадалена могла да понесе са собом. То објашњава њену величину и приказ који се види кроз прозор: била је довољно мала да се новопримљеној монахињи не замери што ју је унела у манастир, а Мадалену је осунчани предео могао да подсети на претходни живот, онај ван манастир-

ских зидова. Ако је хтела, лако је могла да је носи куд год би кренула.

Рафаел је ову слику завршио 1507. или 1508. године техником која није била нова, али је тек освајала италијанске и друге европске сликаре – уље на платну. Без обзира на то што је поступак за њега можда био још недовољно истражен, очигледно је да је савршено владао палетом. Види се то добро, рецимо, на плавичастим тоновима Маријине хаљине, вешто урађеном преламању светла и таме, финоћи беле коже Марије и Христа, ситним појединостима попут цветова каранфила ■

Илустровао Андреј Војковић

СВЕ ЗА ЉУБАВ

Уз готово сва значајна новинарска имена америчког листа „Њујорк тајмс“ везана је нека занимљивост. Тако се прича да је Јуџин Малеска, дугогодишњи уредник енигматике, каријеру почео направивши пословни прекршај. Наиме, своју прву укрштеницу господин Малеска направио је као студент 1933. године. Под 1 водоравно уписао је „најлепша девојка у студентском дому“, а као одговор „Џин“. Било је то име његове девојке, касније супруге ■

ПАРЕ У УСТИМА

На суду у Регенсбургу, у Баварској, води се необичан спор. Због неразјашњених околности случаја, имена учесника неће бити наведена. Елем, једна тридесетпетогодишња госпођа из оближњег места тужила је свог зубара због препада, отимања имовине и nanoшења душевних повреда.

Како је у оптужници наведено, зубар је током ноћи кроз прозор ушао у кућу своје пацијенткиње, везао је за столицу, насилно јој отворио уста а потом јој извадио протезу коју јој је направио у својој ординацији и побегао. Жена је одмах позвала полицију која је

ГОРИ ВАТРОГАСАЦ!

Ватрогасац Јан Холим из града Делфта, у Холандији, дуго је кашљао после гашења великог пожара у једној градској пивници. Нагутао се дима, а хладноћа и влага само су допринеле да се невоље с грлом наставе. Да би себи олакшао рад, Јан је пио сируп који му је жена купила у апотеци. Од бочице с течномашћу која му је смиривала кашаљ није се одвајао. Носио ју је у џепу капута.

Једне вечери, док је шетао улицом, ватрогасац се изненада нашао у пламену: запалио се капут на њему. Био је затечен ватром која се на њему разгорела из непознатог разлога, па је, уместо да баци капут, стајао потпуно пометен. Срећом, пришли су му пролазници и својом одећом угасили пламен.

Јан је захвалио спасиоцима, а кад је један од њих, хемичар по занимању, затражио да капут однесе у лабораторију на испитивање и утврди шта је изазвало пожар, драге воље је пристао. Откривено је да је узрок изненадне ватре на капуту био сируп који је човек носио у џепу а који је садржавао запаљиву супстанцу. Пошто поклопац бочице није био добро затворен, сируп се излио у џеп, а трење тканине која га је упила приликом ходања изазвало је пожар ■

без много муке привела зубара.

На питање зашто је то учинио, мирно је одговорио да је здравствено осигурање његове пацијенткиње одбило да плати износ од 600 евра колико кошта протеза, јер тај износ премашује могућности осигуранице. Убеђен да је госпођа знала за то и да га је злоупотребила, само је наплатио свој рад. На суду је да пресуди ■

КАД ЧОВЕКА ХОЋЕ ГРОМ

За господина Жана Белтрана из Лиона, у Француској, нико није знао све до 1996. године. Тада се о њему, или боље рећи о необичним догађајима који су га пратили, прочуло по целој земљи. Готово све новине пренеле су невероватну животну причу господина Белтрана, објављену под насловима „Ко се боји грома“, „Пет удара“, „Јачи од грома“. Господин Белтран доживео је удар грома у лето 1992. године кад је имао шездесет две године. Прилегао је после ручка да се одмори а из сна га је тргла снажна јека и подрхтавање тла. Требало му је времена да се расани и схвати шта догодило. Кућа је остала нетакнута, али он је од силине удара остао без два предња зуба.

Ипак, то није био и једини удар грома који је господин Белтран преживео. Неколико месеци касније поново је био жртва непогоде, овог пута без последица. Игра громава и господина Белтрана поновила се пет пута до 1996. године. Тада је преминуо, природном смрћу, у постељи ■

ЛЕГО-МАДОНА И ОСТАЛИ

Прослављајући тридесетогодишњицу оснивања, „Лего“ је лансирао нарочиту серију коцкица у виду стилизованих фигура омиљених извођача поп-музике (од Мадоне до Ејми Вајнхаус), чувених спортиста као што је Дејвид Бекам, глумца попут Бреда Пита и Анђелине Жоли (приказаних чак и с децом у наручју) и многих других познатих личности. Све ово је, међутим, намењено превасходно колекционарима и за сада се још не може наћи у продаји.

Од када је основан 1978. године, „Лего“ је произвео и продао око четири милијарде коцака и постао водеће предузеће у моделарству и, уопште, у индустрији играчака ■

НАПАСТ ЈЕ СИШЛА С ТАВАНА

Догодило се управо особи која има болесни страх од змија, шездесет двогодишњој Аустралијанки Естер Хонегер из Фани Беја, у близини Дарвина, на северу континента. Кад је 5. децембра 2008. године кренула на починак, нашла се окружена мноштвом малих питона: једни су се подвлачили испод тепиха, а други пели на узглавље кревета или пузећи увијали око ногу столице. Ужаснута призором, истрчала је из собе, али је и на огради степеница угледала змије...

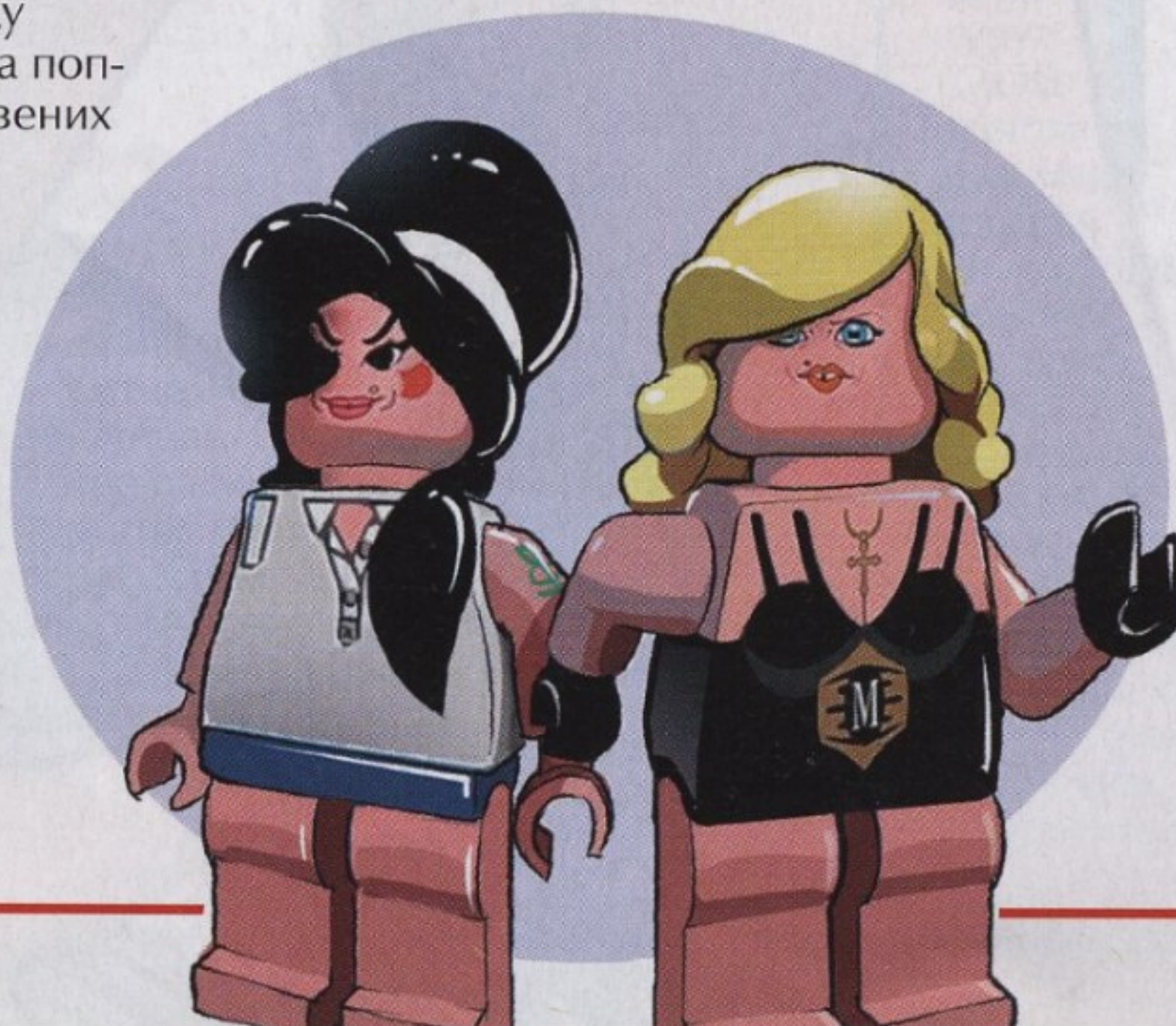
Припадници цивилне заштите стигли су заједно с једним професионалним ловцем на гмизавце који је на крову открио легло одакле су питони преко цеви за вентилацију стигли до спаваће собе госпође Хонегер. Иако је тог дана из куће однето четрнаест ових змија, претрага је настављена јер је познато да женка питона полаже углавном 25–30 јаја. Иначе, ово нису отровне змије, достижу дужину и до десет метара, а опасне су зато јер своје жртве (може да буде и човек) убијају гушењем ■

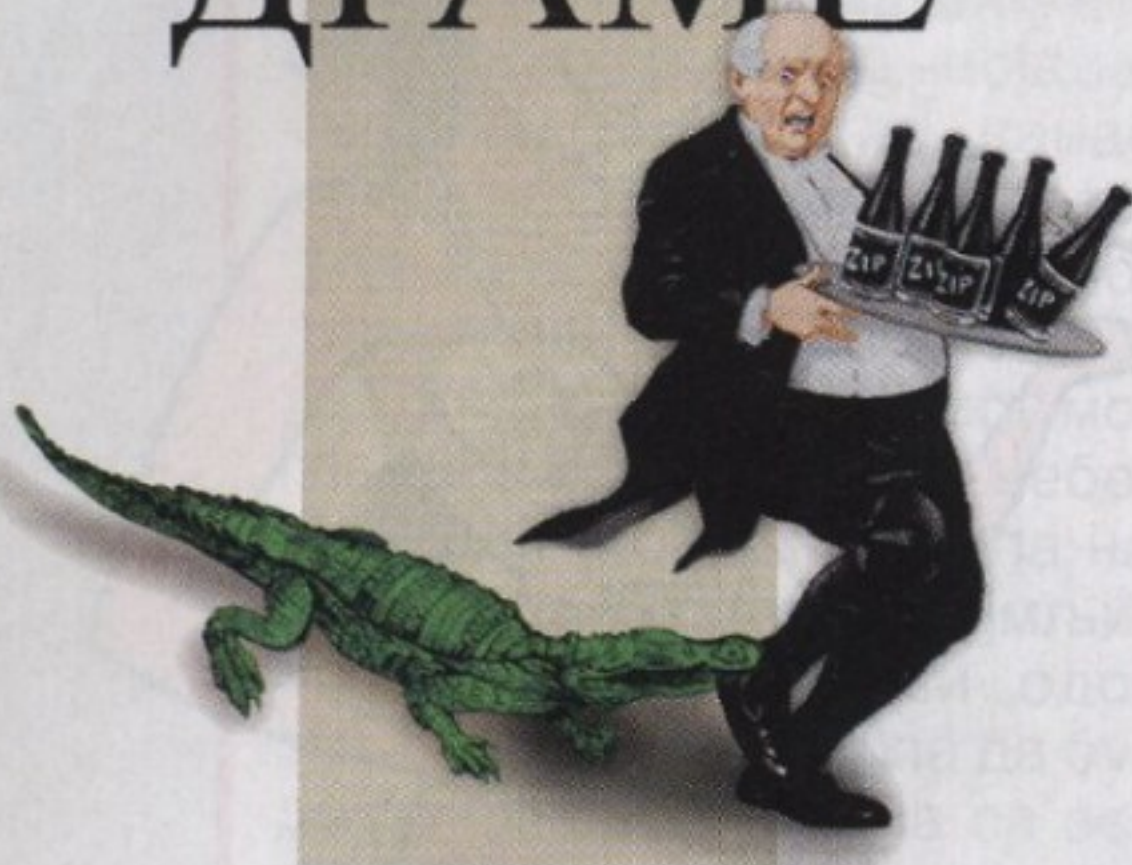
СИГУРНОСНИ ДОЊИ ВЕШ

Један модни детаљ покренуо је необичну друштвену расправу у америчким круговима. Наиме, на модној ревији одржаној у Сао Паулу, у Бразилу, приказан је женски доњи веш с уграђеним сензорима које могу да прате сателити широм света. Креаторка Лусија Лорио објаснила је да је овај леп и удобан веш осмислила и као јединствену заштиту за жену. Уколико се нађе у невољи или буде отета, свака жена би захваљујући невидљивим сензорима била лако откривена и спасена.

Али, производ госпође Лорио наишао је на подељена мишљења. Многи су овај доњи веш назвали виртуелним појасом невиности, јер ће га својим супругама куповати љубоморни мужеви да би у сваком тренутку знали где су им вољене ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

одмах схватила да се дешава нешто необично. Јер, Далас, седећи на једном великом камену, уопште јој се није насмејала. Гледала је у мајку уплашено, готово избезумљено. Онда је почела да вришти: – Мамице, спусти ме! Мамице... Мери Џејн се муњевито окренула и угледала

велику пуму која се спрема да скочи. Мајчински инстинкт се истог тренутка пробудио и скочила је до својих кћерки и стала испред њих. Зурила је право у пуму, грчевито размишљајући шта даље... Све се дешавало у магновењу, не дуже од неколико секунди. Наредила је кћерки да из

цепи ранца извуче ножић и дода јој га. У међувремену на пуму је бацала камење. Међутим, велика жућкаста мачка није се обазирала. У сваком случају, било је очигледно да није нимало уплашена. Само је бесно шиштала. Џејн је схватила да се не могу извући без борбе. Почела је из свег гласа да

НЕУСПЕХА

Двадесет петог мајског дана 1998. године Американка Мери Џејн Кодер није имала ништа код себе што би јој помогло да се ухвати у коштац с пумом. Ништа необично јер није ни сањала да ће се у тексаском националном парку сусрести с њом – очи у очи! Ипак, мали цепни перорез, а пре свега мајчински инстинкт, помогли су онда кад је била уверена да ни њој нити њеним кћеркама више нема спаса. Преживеле су. Додуше, „за длаку”. „Било је стравично”, испричала је касније новинарима агенције „Ројтерс”. „Избегле смо готово сигурну смрт.”

Девојчица се није смејала

Пре једанаест година Мери Џејн је са своје три кћерке пошла у обилазак Биг бенда, националног парка на западу Тексаса. Оне иначе живе на југу Тексаса, у граду Харлингтону. Дан је био прекрасан, без облачка и Мери Џејн је желела да овековечи тај приказ. Из ранца је узела фотографски апарат. С њом су биле њене наследнице, кћерке – деветогодишња Џесика, осмогодишња Далас и шестогодишња Меган. Већ извесно време су пешачиле и сад је био тренутак да се одморе и фотографишу. Мајка је гледала девојчице кроз објектив апарата и

осамнаест

*На ужас Мери Џејн,
огромна мачка бацила се
према њеним девојчицама
и почела да их јури...*

вече на пуму и маше ножићем. Шта је друго могла да учини? На њен ужас, после кратког оклевања, огромна мачка бацила се право међу девојчице и почела да их јури.

„Деца су се разбежала, што је било најгоре што су могле да ураде”, сећа се Мери Џејн Кодер.

„Пуми је било лако да се

обрачуна са сваком посебно. Зато сам их вриштећи звала да све три поново стану иза мене. Покушавале су, али је побеснела животиња трчала између њих. Схватила сам да пума покушава да ме онемогући да им приђем.” Одважна мајка ипак је успела да децу гурне испод усека стене. Ту су

чучале дрхтећи од страха. Мери Џејн стала је испред деце и чекала тренутак кад ће је разјарена животиња растргнути. Надала се да ће јој она бити довољан залогај и да ће девојчице оставити на миру. Изнад себе, на великом камену, видела је пуму која је сада упорно пиљила у њу.

најмлађе Меган.

Угледала је пуму која је за тили час дојурила до девојчица и трчала укруг око њих. Мери Џејн је појурила према њима, сада већ спремна да се упусти у неравноправну борбу.

„Викала сам на њу као на непослушног пса. Била сам очајна и уплашена. Пљескала

ФОТОГРАФИЈА

Илустровао
Дарко Гркинић

„Кад смо животиња и ја остале очи у очи, осетила сам паничан страх, много јачи него што сам уопште могла да замислим. Највећи страх у мом животу.”

Бег према аутомобилу

Мери Џејн је тада постала свесна чињенице да то што с ножем стоји и виче на животињу гледајући је нетремице, она може да схвати као неку врсту изазова. А уколико би се с њом ухватила у коштац, јасно је било ко неће извући живу главу. Решила је да се некако смири...

Не померајући се, прошапутала је девојчицама да се полако извуку и саме крену према аутомобилу удаљеном око три километра. Мери Џејн је била спремна да за то време „забавља” пуму. Девојчице су је послушале. Пума је и даље непомично стајала и гледала жену. Онда је и Мери Џејн почела полако да хода уназад, све време машући перорезом... Убрзо више није имала снаге да нетремице гледа у мачку, већ је пазила на то како корача да не би пала. Тада би је већ одрасла пума, тешка око сто педесет килограма, лако савладала. Баш у том тренутку зачула је језив врисак

сам рукама и махала ножићем: „Бежи, бежи од нас!”

На Мерино огромно изненађење, пума као да је устукнула. Сакрила се у грм, баш на месту где су стајале девојчице. Ту је и остала...

Ова чињеница охрабрила је уплашену мајку. Колико су их ноге носиле све четири потрчале су према аутомобилу. Нису осећале умор. Није им недостајао дах. Страх је био моћна покретачка снага. Кад су најзад стигле, одмах су се закључале. Било им је јасно да су на сигурном. Ренџери који су дошли на увиђај и разговарали с њом и њеним кћеркама рекли су да су пуме из националног парка Биг бенд обично врло мирољубиве, да се чак плаше људи. Међутим, суша која је претходила овом догађају, свакако је утицала на природну околину. Кратко речено – пуме су биле изгладнеле. Било је врло лако разјарити их. Мери Џејн Кодер, запослена у агенцији за заштиту дечјих права, није хтела да поднесе тужбу против националног парка, дубоко уверена да животиња није нимало крива. Она је једноставно чинила оно што пуме иначе чине ■

М. Огњановић

ЗАШТО? КАКО!

ДА ЛИ КОЖА ВЛАСНИКА МОЖЕ ТРАЈНО ДА ПОПРИМИ МИРИС ЊЕГОВОГ КУЋНОГ ЉУБИМЦА?

Мириси који се налазе у крзну кућних љубимаца, ћелијама коже и пљувачним жлездама преносе се приликом додира са животињом, па овај мирис може да се разазна. Додатно, сигнали које животиње шаљу као знак да су спремне за парење додатно ојачавају телесне мирисе. Ипак, ниједан мирис се не везује трајно за наше тело. После купања нико не може да осети мирис ваше животиње, ма колико он био јак ■

ШТА ЈЕ ТО КРИСТАЛ ХАРМОНИЈУМ?

То је италијанско име инструмента који још зову „глас хармоника“ или „хармоника од чаша“. Састоји се од стаклених чаша различитих величина постављених на дрвену резонантну кутију. Прелажењем овлаженим врховима прстију преко ивица чаша постижу се звукови различитих висина тонова, веома пријатне боје звука. Уметност свирања на стакленим посудама које садрже различите количине воде да би производиле различите висине тонова рођена је у Персији у 13. веку, прелазећи у Европу крајем 14. века. Амерички проналазач и научник Бенџамин Френклин направио је 1762. године сличан инструмент без воде: састоји се од 37 кристалних чаша. Кристал хармонијум био је омиљен у 18. веку. Волфганг Амадеус Моцарт (1756–1791) написао је за овај инструмент један адађо, као и један адађо и рондо за глас хармонику, флауту, обоу, виолу и виолончело ■

ЗАШТО ЈЕ КРЉУШТ РИБЕ КЛИЗАВА И ЉИГАВА?

У ћелијама испод крљушти риба лучи једињење гликола и одређене врсте беланчевина да би онемогућила наметнике да се закаче за њено тело. Уколико се деси да изгуби део слузи (на пример тако што је човек ухвати сувим рукама, па врати у воду), на тим местима врло брзо оболева. Неке рибе чак у слуз крљушти луче отров да би отерале грабљивице. Крљушт покрива рибу од главе до репа, нема је једино дуж горње ивице, и штити рибу и умањује ударе морских струја. Кад се риба чисти за јело, крљушт се скида од репа ка глави, јер се тако помера и одваја од тела ■

ДА ЛИ ЈЕ ДИЈЕТАЛНА КОЛА ЛАКША ОД ОБИЧНЕ?

Безалкохолна пића имају обично око 110 грама шећера по литру. При овој количини шећера, густина пића би била око 1038 kg/m³ на собној температури. Пошто је вештачки заслађивач који се користи у дијеталној кока-коли по граму 180 пута слађи од шећера, његов утицај на густину пића је занемарљив, тако да лименка од 330 ml дијеталне коле тежи око 12 грама мање од обичне коле ■

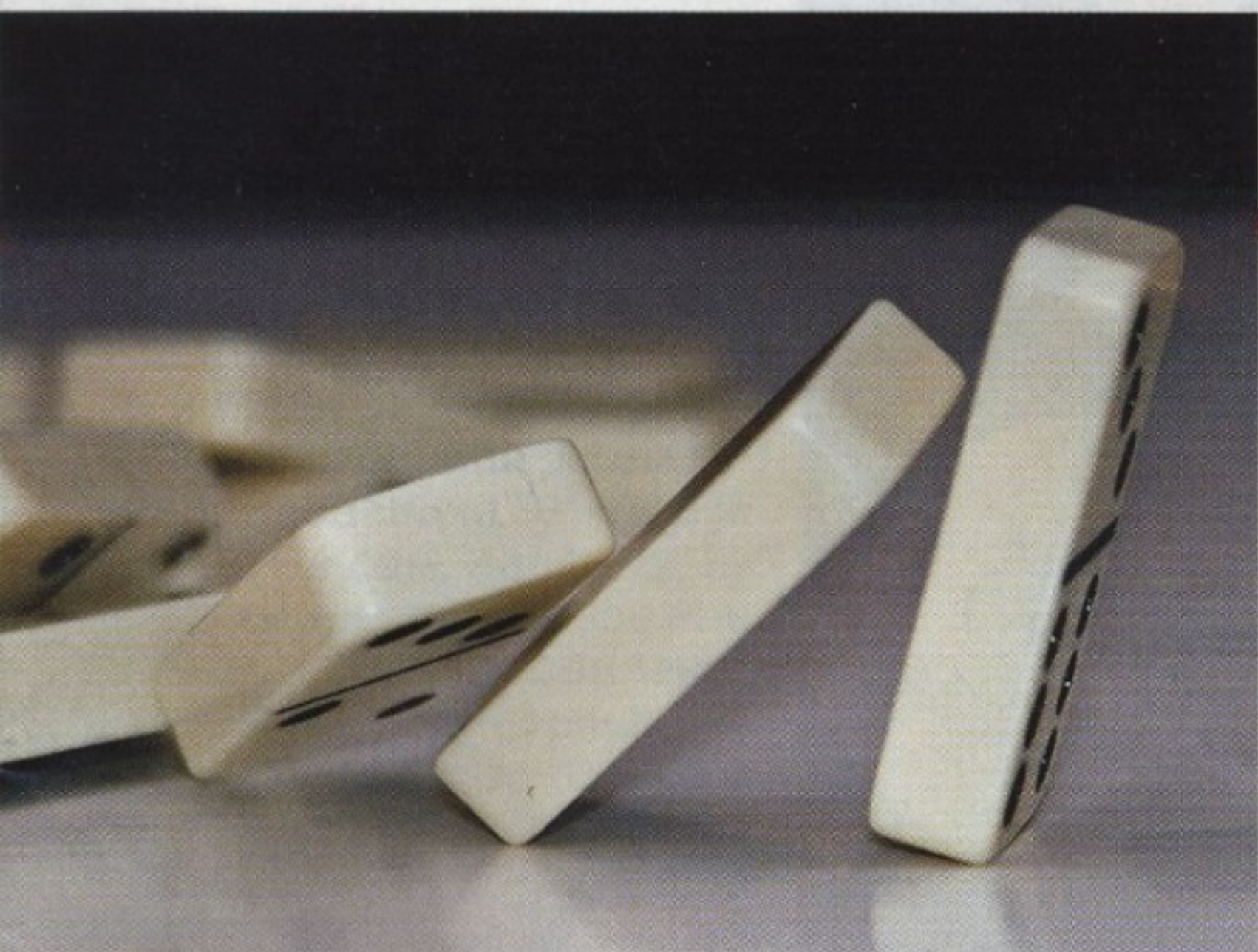

КАКО СЕ ПРАВИ ТЕТРАПАК АМБАЛАЖА?

Ове кутије се састоје од шест слеplених слојева и главна намена им је заштита хране од кварења. С унутрашње стране налази се слој полиетилена који служи за заптивање течности у унутрашњости паковања. Потом следи слој полиетилена који је неопходан за поступак ламинације, то јест сједињавања са слојем алуминијума који штити од продора кисеоника, мириса и светлости. Опет следи слој полиетилена, па слој хартије који даје чврстину, па опет полиетилен који цело паковање и намирницу у њему штити од спољашње влаге. Однос три основна

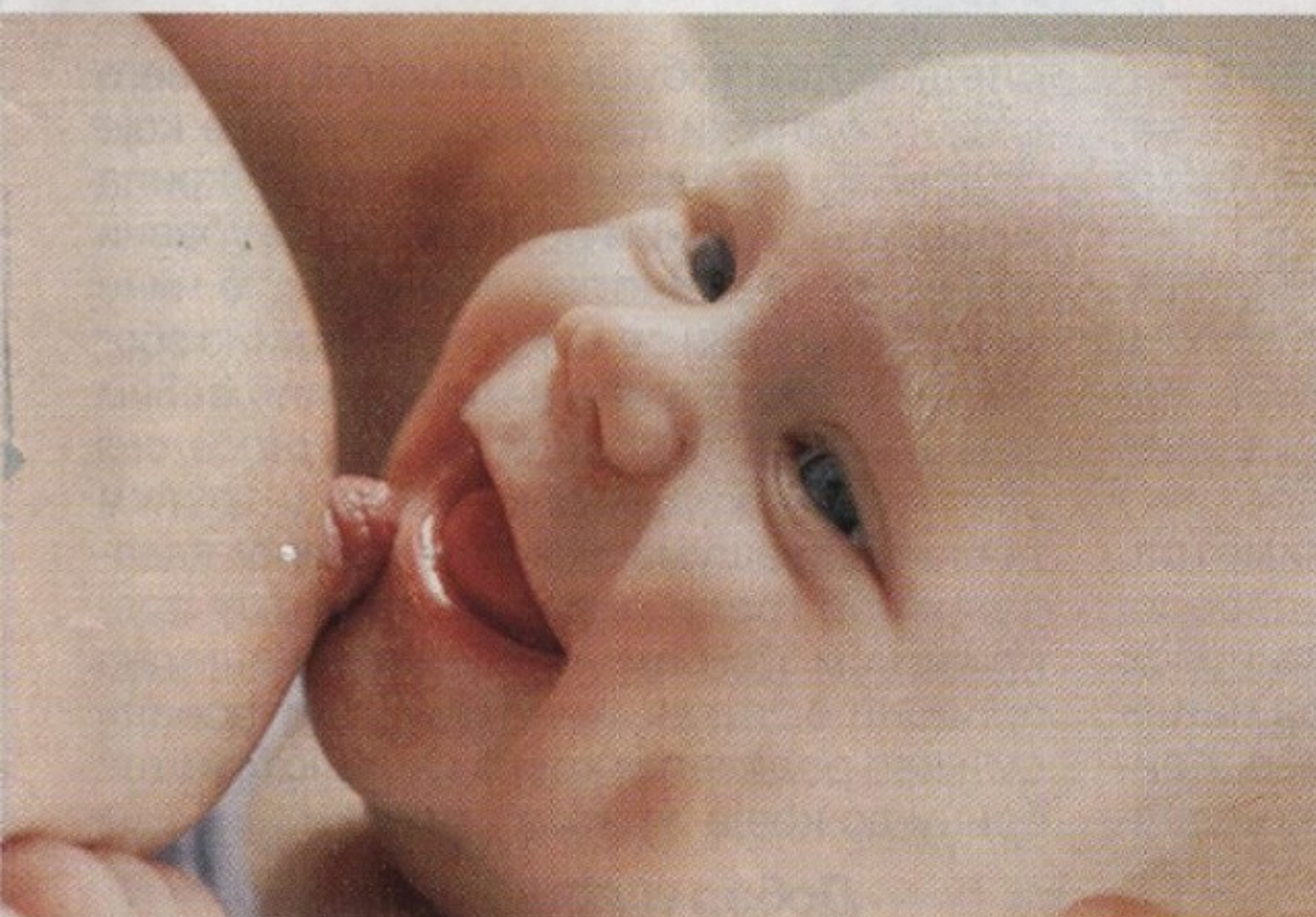
материјала у тетрапаку је: 75 одсто хартије, 20 одсто полиетилена, пет одсто алуминијума ■

ШТА ЈЕ ТО ТЕОРИЈА ДОМИНО ЕФЕКТА?

Реч је о геополитичкој теорији насталој у САД у време хладног рата, коју су подржавали и републиканци и демократе. Тврдила је да ако нека земља падне у руке комуниста и околне земље ће (као домине које падају једна преко друге) постати комунистичке. Теорија је први пут примењена у Вијетнаму да би оправдала напад САД на ову земљу јер су се, наводно, бојале ширења комунизма у Југоисточној Азији, поготово пошто се у Кини учврстио маоизам. Исти страх навео је САД на војне подухвате против земаља од мањег значаја као што су Гватемала, Источни Тимор...

Домино теорија примењена је да оправда и војно мешање на Средњем истоку, али не против комунизма већ против иранског хомеинизма. Тада су САД подржале власт ирачке владе Садама Хусеина у рату између Ирана и Ирака 1980–1988. године ■

ДА ЛИ ЈЕ ТАЧНО ДА МАЈЧИНО МЛЕКО ПОПРИМА УКУС ХРАНЕ КОЈУ ЈЕ ПОЈЕЛА?

Да, тачно је. Једно истраживање које је спроведено на Универзитету у Копенхагену и објављено у часопису „Њу сајентист“ каже да оно што мајка поједе даје укус млеку којим доји бебу. И не само то: укус поједених намирница врло брзо стиже од органа за варење до млека. На пример, банана је ту већ за један сат, а ким за два сата. Ментол такође стиже у млеко за два сата, али се задржава читавих осам. Сиров бели и црни лук, лук влашац, празилук и одређене врсте мяса дају млеку посебан укус, а постоје и намирнице од којих има непријатан укус: купус, прокељ, броколи и све слично поврће ■

ПОДЦИТКИН
ЗАБАВНИК

29. 5. 2009.

ДА ЛИ ЈЕ ТАЧНО ДА СУ ЋЕЛАВИ МУШКАРЦИ МУЖЕВНИЈИ?

Није тачно. Реч је о заблуди заснованој на претпоставци да је уобичајени узрок ћелавости, која напада 80 одсто мушкараца, вишак мушког хормона тестостерона, па да је самим тим већи и сексуални набој. Мушки хормони, наравно, имају утицаја, али је објашњење другачије. Опадање косе није сразмерно садржају тестостерона, већ осетљивости организма сваког мушкарца на један ензим (5-алфа редуктаза) који је способан да претвори тестостерон у дериват дехидротестостерон. Он је прави кривац за мушко ћелављење зато што је одговоран за смањивање и одумирање фоликула (основе из које расте свака длака), па тиме и читаве косе. Доказ за ову тврдњу је и чињеница да ћелави мушкарци имају уобичајену количину тестостерона. Чак и неке жене које имају малу количину тестостерона могу да оћелаве ■

ДА ЛИ ВЛАГА ПРОУЗРОКУЈЕ РЕУМАТИЗАМ И БОЛОВЕ У ЗГЛОБОВИМА?

Влага и хладноћа могу да погоршају стање оболелих од реуматских болести јер подстичу производњу супстанци које појачавају запаљење, али нису његов узрок. То показује и чињеница да исте болести погађају и народе који живе у хладној и народе који живе у топлој клими. Реуматска обољења подразумевају више од сто различитих стања којима је бол у зглобовима „заједнички именитељ“. Најраспрострањенија су остеоартритис, реуматоидни артритис и гихт. Иако су нека стања највероватније проузрокована вирусима или бактеријама, разлог настанка већине њих још је непознат ■

КОЛИКО СТРУЈЕ ТРОШЕ МОДЕРНИ БРЗИ ВОЗОВИ?

У зависности од модела и снаге мотора, возови троше различиту количину електричне струје. На пример, нови ЕТР-500, који се користи на линијама велике брзине, има највећу снагу при потрошњи од 8800 kW. Поређења ради, једна микроталасна пећница при највећој снази троши 900 W, дакле, десетохиљадити део од поменутог воза. У Италији, на пример, на кретање возова одлази пет одсто укупне потрошње струје у земљи. Струја која се годишње потроши за вучу једне композиције одговара сагоревању једног милиона тона нафте, с просечном потрошњом по возу од 13,82 kWh/km. Енергија потребна за путовање возом мања је за 67 одсто у поређењу с путовањем аутомобилом и за 91 одсто авионом ■

ИСТИНЕ И ЗАБЛУДЕ О НАЈОМРАЖЕНИЈЕМ ИНСЕКТУ

БУБА НА

Вероватно не постоји животиња о којој се више прича него што је бубашваба. Готово да је неизбежна тема на сваком месту и у сваком друштву. О бубашвабама расправљају хемичари, нуклеарни физичари, технолози, природњаци, продавци, домаћице. Ови инсекти су на лошем гласу. У ствари, тешко да постоје омраженије животиње. При самој помисли како се роје по прљавим и мрачним местима, канализацији и потом харају по кухињама и купатилима загађујући храну и ширећи болести, многе подилази језа. А при томе, бубашвабе су застрашујуће издржљиве и тешко их је обуздати. Могу да издрже месец дана без хране, недељу дана без главе (потом се осуше јер више не могу да пију воду), без ваздуха могу и до четрдесет минута, вода им не смета, а отпорне су и на радијацију.

Ипак, рекло би се од памтивека, човек не одустаје од намере да непожељним бубашвабама стане на пут. А јесу ли с правом омражене и заиста неуништиве?

Родослов и правила понашања

Научници су успели да опишу око 3500 врста бубашваба, примарно крилатих инсеката латинског имена *Blattaria*, а верује се да их има барем још толико неистражених. На Земљи су већ милионима година, из доба камбијума. Потичу из топлих, тропских предела где и данас, нарочито у шумама екваторијалног појаса, живи већина врста. Унутар дрвених бродова, уз чије зидове су се успеле, бубашвабе су се рашириле по целом свету.

Верује се да су најранији зглавкари ове врсте били стрвинари и сваштоједи који су се хранили трулежи. Нису били пробирљиви, већ халапљиви и плодни. Женке прабубашваба доносиле су на свет по неколико стотина бледих нимфи које су потом наставиле да легу сопствене потомке. Да су сви они успели да преживе, на Земљи би за неколико година било више од десет милијарди јединки. На срећу, нису јер су многе постале плен грабљивица, неке се заразиле паразитима а већина преосталих завршила је под ногама диносауруса. Било је безброј начина да буду истребљене, а да преживе само неколико. Један од основних био је да се вишеструко прилагоде.

Тек неколико ретких врста успело је да се привикне на хладноћу и сирове услове живота на Северном и Јужном полу. У континенталне крајеве умерене климе продрло је десетак врста и ту насели-

**Због тога што се роје
по прљавим и тамним местима
и шире болест,
бубашвабе
су код човека
оувек изазивале
гађење
и језу, а због изузетне
издржљивости и привида
да су неуништиве,
чак и страх**

ло затворене просторе које користи човек. Уз простор, бубашвабе су присвојиле и његове намирнице уништавајући му залихе хране.

Ипак, наметљиви и халапљиви сустанар није успео да стекне ни леп изглед да би, бар због тога, добио човекову наклоност. Тело покривено смоластоцрним тамним и сјајним покрилцима достиже просечну дужину од три центиметра, спљоштено је, мекано и делује дебело, очи су велике, два дугачка пипка испод њих налик су на бичеве, а три пара маљавих ногу омогућавају брзо кретање. Крила су код неких врста дугачка а код других изгубљена, углавном служе за кратко једрење или одржавање равнотеже.

Бубашвабе су временом почеле да се разликују по боји, понашању и животном циклусу. Тако неке живе у лишћу, док друге највише воле да се завлаче под кревет. Неколико нових врста живи унутар мравињака немилице искоришћавајући своје домаћине. Неке врсте пак опрашују цвеће. На Сараваку и Борнеу, где се узгаја винова лоза, бубашвабе *Uvaria elmeri* опрашују чокоте који имају мирис налик на трулеж који их привлачи. Трагајући за извором хране, оне опрашују лозу. Наравно, количина хране је ограничена, а самим тим и број бубашваба које су ту настањене. Уколико би се догодило да изумру, и ова врста лозе би нестала.

Иако је долазак на свет бубашваба исти (из јаја која женка носи између по-

следња два трбушна сегмента пре него што их одложи појављују се ларве које подсећају на одрасле али немају крила и подлежу бројним променама) љубавни живот им је разнолик. Неке врсте чине самотњаци који се сакупљају једино због парења, друге живе у мањим или већим заједницама. Бубашваба *Cryptocercus spp.* живи у хладним шумама, у трулим деблима прашума. Након успешног удварања пар гради скровиште на тлу прекривеном трулим лишћем и ту заједно проводе остатак живота. Пожртвовани су и као родитељи који о свом потомству брину до краја живота.

Добар и лош комшија

Упркос томе што хиљадама година живе с бубашвабама, људи и даље имају снажан отпор па и осећај гађења према овим животињама.

Најновија истраживања једне од кућних врста, обичне бубашвабе, *Blatta orientalis*, откривају шта је човек све пропустио. Сазнало се да се код неких врста мужјаци туку како би се удварали женки. Код других женке бирају мужјаке на основу њиховог мириса и, показало се, више воле оне који миришу „питомије”. Кад имају младунце, женка их свуда носи на леђима. Поједине врсте постају веома ратоборне уколико у кући има много бубашваба, неке имају способност да прате трагове других како би дошле до хране.

ЛОШЕМ ГЛАСУ

Бубашваба *Periplaneta americana* једе хартију, косу, корице књига, хлеб, угинуле инсекте а може да достигне дужину од четири центиметра и брзину од 8,5 километара на сат.

НАЈЧЕШЋЕ КУЋНЕ БУБАШВАБЕ

Обична или црна бубашваба

(*Blatta orientalis*)

достиге дужину од 25 до 30 милиметара живи у кући или складиштима мужјаци имају крила (код женки су закржљала) али не лете женке су веома прождрљиве и могу да једу кожу, дрво, одећу, хартију

Бубаруса (*Blattella germanica*)

достиге дужину од 12 до 15 милиметара воли мрачне просторе кухиње и оставе мужјак је ситнији и мањи од женке оба пола имају крила, али не лете

Годину за годином ови инсекти постају још сложенији стварајући свој свет испод људских ногу. Велики број бубашваба које с човеком деле простор потпуно су без опасне, али има и оних које могу да буду носиоци разних заразних клица и могу да производе беланчевине које подстичу астму и друге врсте алергија.

Истини за вољу, иако све градске врсте наликују једна другој, разликују се у бројним особинама и изгледу. Америчка бубашваба, *Periplaneta americana*, пореклом из Африке, има јединствен начин исхране – једе хартију, косу, хлеб, воће, корице књига, рибу, кикирики, стари пиринач, животињску кожу, одећу, угинуле инсекте. Бубарусе, *Blattella germanica*, вероватно најчешћа врста, обожавају кухиње и чини се да нису способне да живе без људи. Женке имају упадљиву мрежу пуну јајашаца коју вуку за собом све до доласка наследника на свет.

Обична бубашваба, *Blatta orientalis*, много је тамнија од своје градске пријатељице бубарусе, а уз кухињу воли и подрум. У међувремену, бубашвабе са Суринама, *Pyrenocelus surinamensis*, обожавају да живе у поврћу. Размножавају се у својој природној околини, Индомалезији, али уколико их преместимо другде постају асексуалне. Женке оплођују женке, док су мужјаци потпуно незаинтересовани.

ОВО, МОЖДА, НИСТЕ ЗНАЛИ

- бубашвабе су познате по брзини па се у Бризбејну, у Аустралији, последњих 21 годину одржава светско првенство у тркању бубашваба

- од свих познатих врста мање од једног процента бубашваба, или 60 врста, штеточине су

- најмања бубашваба, која живи у гнездима мравља, има распон крила од само четири милиметра

- аустралијска ровачка бубашваба може да достигне тежину кокошијег јајета

- бубашвабе имају три пара јаких ногу за изузетно брзо кретање

- бубаруса се повлачи и тражи ново станиште ако се у кући појави црна бубашваба

- „бубашваба дух“ може да се види ноћу. Кад инсект пресвлади љуштину, она је док не потамни скоро осам сати беле боје

Иако се чини да кућне врсте бубашваба постају све отпорније и успешније у борби с људима, тешко је рећи да ли је баш тако. Уочено је да су бројне врсте, захваљујући отпору човека, вероватно пред истребљењем. *Panesthia lata* једна је од њих. Некада распрострањена на аустралијском острву Лорд Хови, ова врста бубашваба није виђена још од шездесетих година прошлог века. Током 2003. године неколико примерака виђено је на околним острвима, али будућност им је неизвесна.

И претпоставке да би бубашвабе преживеле нуклеарни рат доведене су у сумњу. Многе врсте већ сада су права реткост. Суочене са свакојаким, пре свега хемијским средствима за уништење, оне ни у природи више немају заштитника – губе станишта, прете им биозагађење и климатске промене. Природњаци кажу да бубашвабе лагано нестају.

Ма шта човек мислио о њима, оне су још једна врста коју би Земља једног дана могла да изгуби ■

С. Делибашић

—двадесет три

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГ

ДУКАТИ

- 1** Стари трговац је држао своје дукате у три одвојена сефа. У првом се налазила трећина свих дуката, у другом неколико петина од укупног броја дуката и у трећем сефу 101 дукат. Колико је дуката стари трговац имао у сва три сефа? ■

ПОКЛОН

- 4** Марко и Јанко ушли су у продавницу да купе поклон супругама. Испоставило се да 4 бомбоњере коштају исто као 5 чоколада. После кратког размишљања Марко се одлучио за бомбоњере и купио их је 6, док је Јанко купио 7 чоколада. Чији је поклон био скупљи? ■

ИГРА

- 2** Двојица пријатеља играју следећу игру: наизменично изговарају бројеве не веће од 10 и сабирају их. Победник је онај који први стигне до броја 100. Одредите стратегију тако да играч који први почиње игру увек победи ■

САТ

- 3** Казаљке сата показују тачно 9 сати, то јест мала казаљка је на броју 9, а велика минутна на броју 12. После колико времена ће се казаљке први пут поклопити? ■

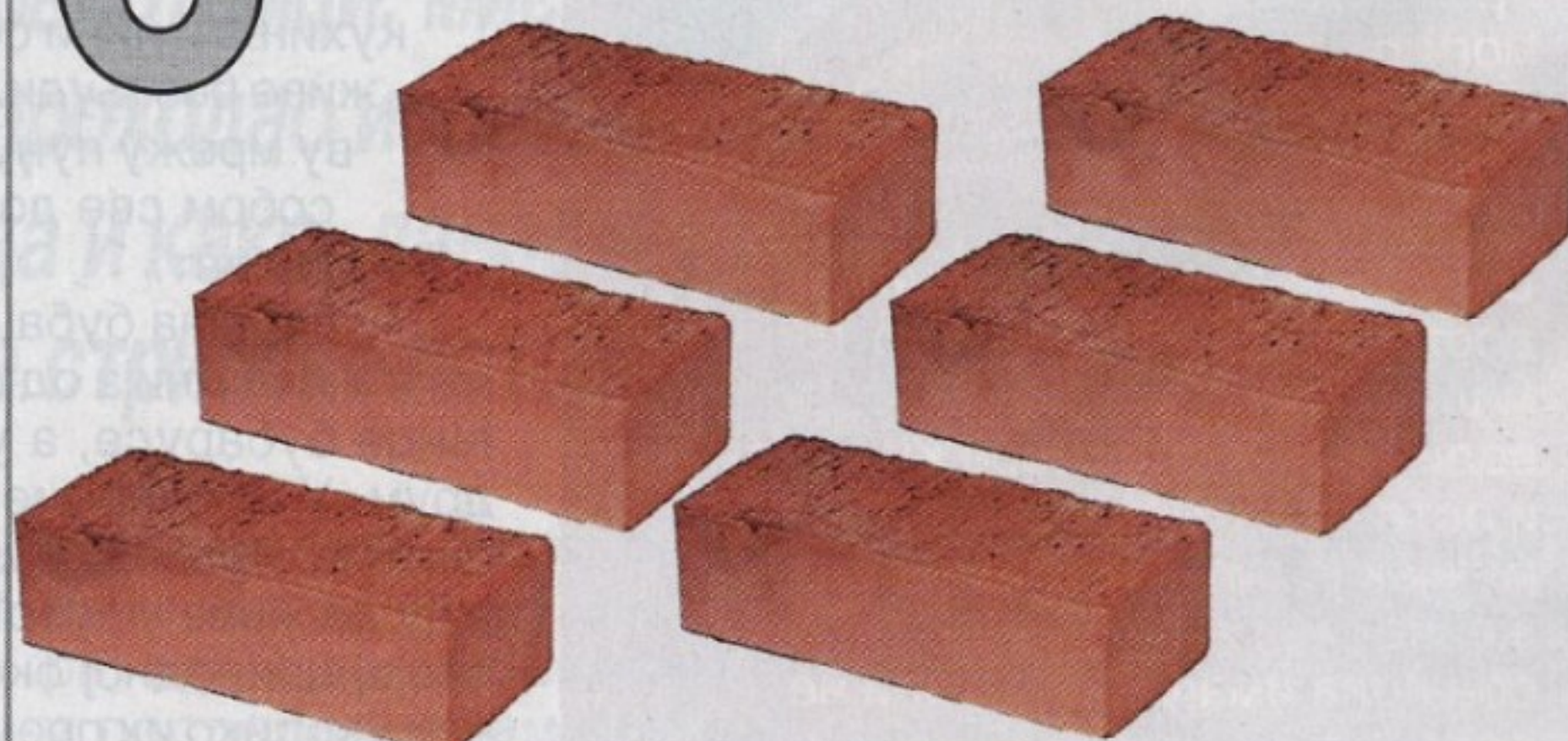
ОТАЦ И СИНОВИ

- 5** Питали су оца колико његова два сина имају година. Он је одговорио: „Ако производу њихових година додате збир њихових година добићете број 14.“ Колико синови имају година? ■

ЦИГЛЕ

- 6** Једна цигла тешка је 1 килограм и четврт цигле. Колико је тешко 6 цигли? ■

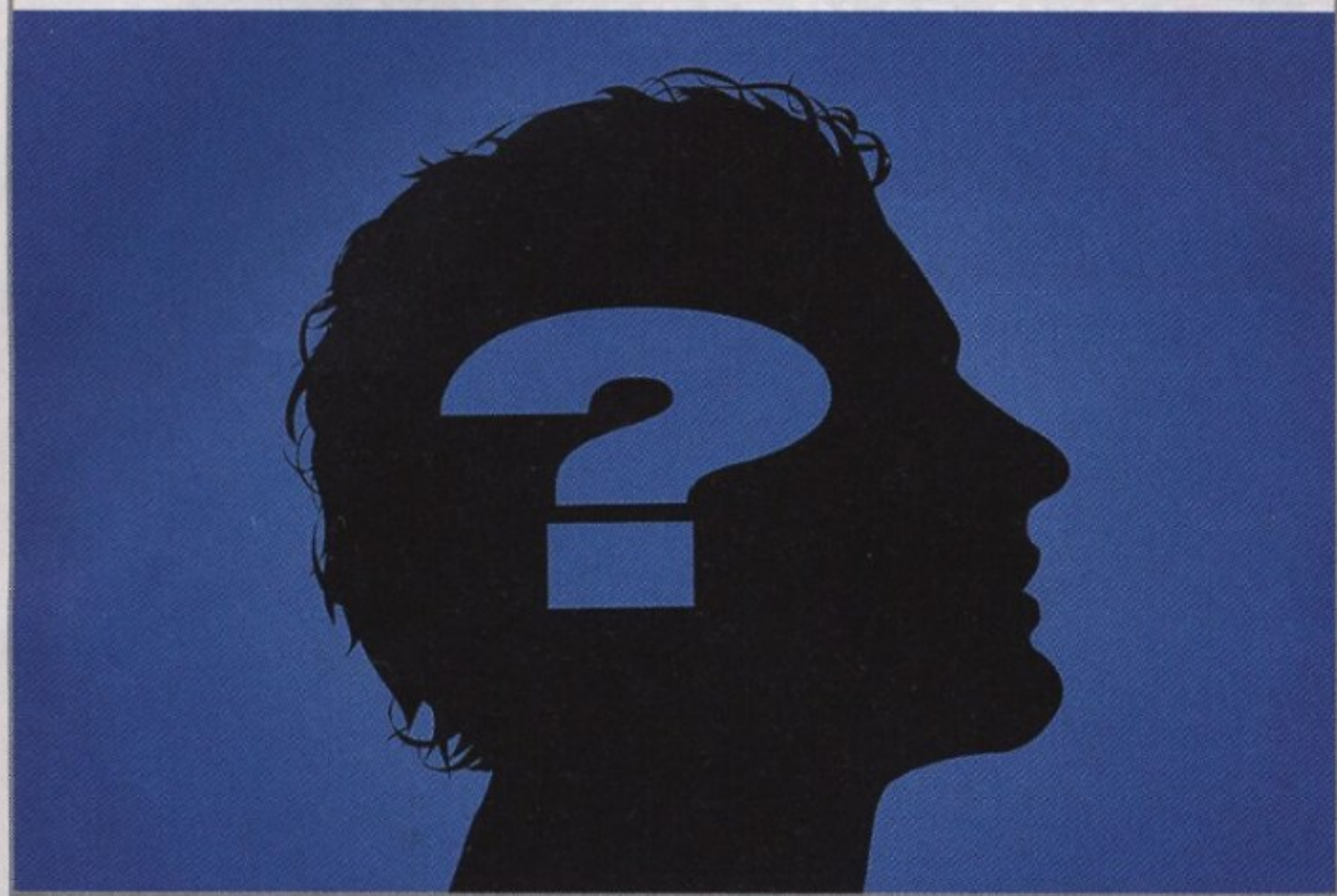

ИЧКЕ загонетке

НЕОБИЧНО СТВОРЕЊЕ

7

Шта је то: две главе, две руке и шест ногу од којих ходају само четири? ■

ПАС И ЗЕЦ

8

Пас и зец угледали су се на растојању од 200 метара. Зец је у стању да за 2 минута превали 1 километар, а пас за 5 минута 2600 метара. За које ће време пас стићи зеца? ■

ЕРГЕЛА

9

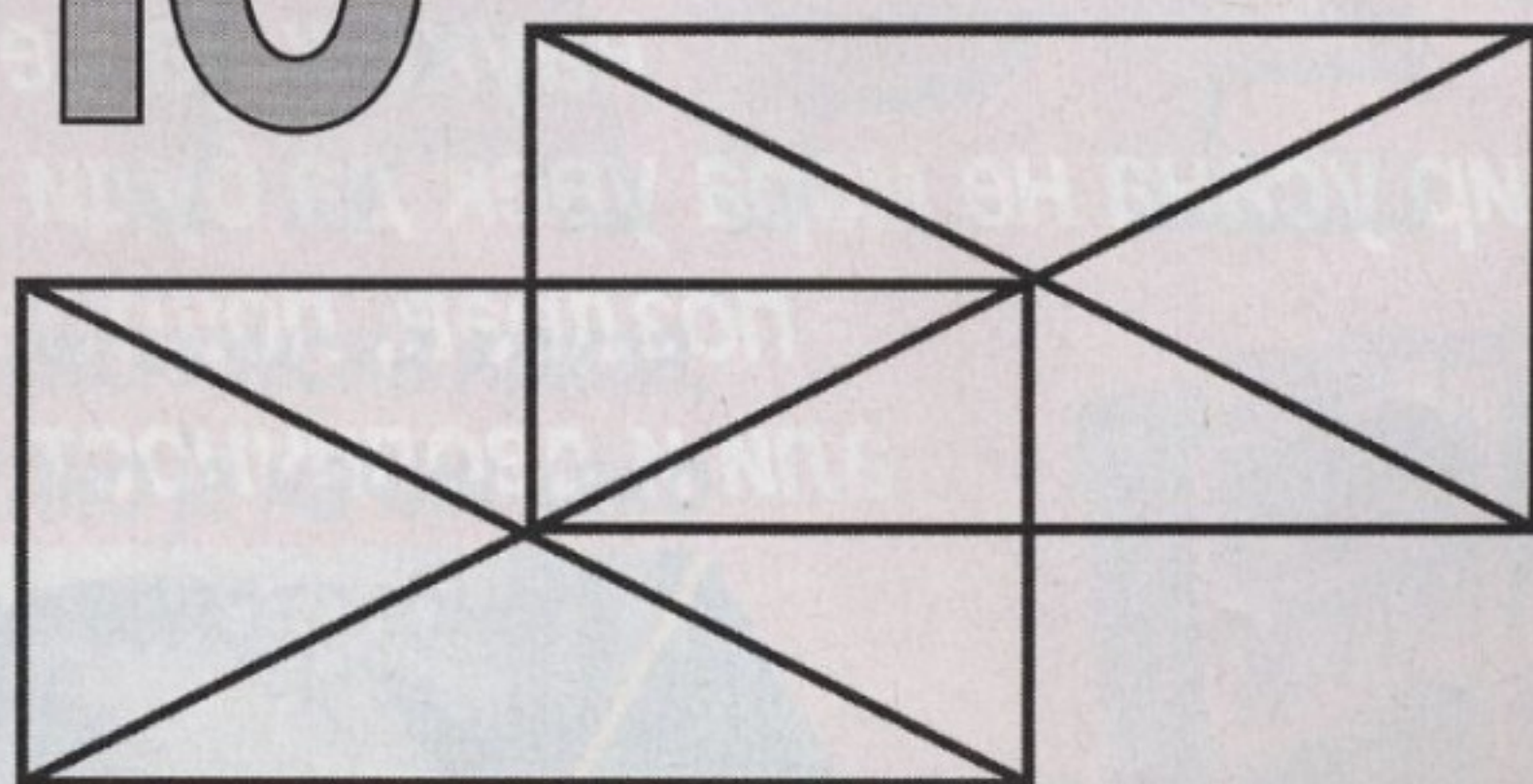
Власника ергеле посетила су четири богата трговца. Власник је предложио: „Првом ћу продати половину ергеле, другом половину остатка и још пола коња, трећем од вас половину осталих коња и још пола коња, док ћу четвртом продати половину осталих коња и пола коња. За себе ћу оставити само 5 коња.” Купци су се мало зачудили, али су прихватили предлог. Колико је коња сваки од трговаца купио? ■

БРОЈ ТРОУГЛОВА

10

Колико троуглова видите на слици? ■

КОЈИ БРОЈ НЕДОСТАЈЕ?

11

Који број недостаје у низу? ■

6	16	36	76	?	316
---	----	----	----	---	-----

ЗАМЕНИТЕ!

12

Знакове питања замените једноцифреним бројевима, али тако да добијете назначене збирове сваке врсте и сваке колоне (збирови су назначени изван табеле 4 x 4) ■

4	5	?	?	18
?	?	2	4	15
4	?	3	?	12
?	2	?	4	13
12	16	12	18	

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

И ТО ЈЕ, И ТО ЈЕ... ПОЉУБАЦ

ШТА СВЕ КРИЈЕ

И платонски пољубац је пољубац, кажу стручњаци филематологије, науке која се бави љубљењем.

Додир усана не мора увек да буди страст, може да изражава и наклоност, поздрав, поштовање, добродошлицу, али и дволичност, а чест је мотив и бајки

1 БРАТСКИ ПОЉУБАЦ

Овај пољубац иде уз загрљај, кратак и чврст, и симболично значи поштовање, једнакост, припадност истој породици, али и друштвеном и културном слоју. Ипак, овај братски пољубац најчешће је издајнички. Тако је од владавине Вилијама Освајача (1027–1087), енглеског краља и нормандијског војводе. Кад је 5. јануара 1066. године на сабору властеле и свештенства Харолд Други изабран и устоличен за енглеског краља, Вилијам Освајач, наводи се, братски је изљубио новоустоличеног владара и представнике лондонске властеле, а потом с нормандијским и француским витезовима упао у Енглеску и у бици код Хестингса потукао краља Харолда.

Сусрет братским пољупцима 1979. године Леонида Брежњева, совјетског вође, и Ериха Хонекера, председника Источне Немачке ■

ДОДИР УСАНА?

2

ЦЕЛОВ, БЛАГОСЛОВНИ ПОЉУБАЦ

Израз целивати јасно указује на неки облик верског, хришћанског пољупца. Верује се да потиче из другог века и од светог свештеномученика Иполита Римског (170–269). Римски епископ, страдао за веру у време владавине цара Клаудија, био је Грк из Александрије и ученик мудрог Иринеја, најцењенијег црквеног писца тог времена на Западу. Одан хришћанству, он је истицао да је целивање, површан додир образа затвореним уснама верника за време богослужења, израз јединства, слоге, чистоте. Доцније, за време касног средњег века, овакав пољубац добио је још шире значење као благослов и опрост греха ■

САМРТНИ ПОЉУБАЦ

Утиснути пољубац некоме на издисају, чин је који може вишеструко да се објашњава. Једни сматрају да је то чин храбрости, углавном мушке, пред смрћу на видику и вешто прикривене нежности. Други то виде као победу живота над смрћу, неки чак такав пољубац тумаче као последњи залог хране који се даје умирућем. Има и оних који сматрају да је то најлепши опроштај од онога ко заувек одлази. Сличну жељу наводно је имао и британски адмирал Хорејшио Нелсон (1758–1805), јунак у славној поморској бици код рта Трафалгар у којој је 21. октобра 1805. године британска морнарица нанела катастрофалан пораз удруженој француско-шпанској флоти, а он смртно рањен ■

3

ДРУШТВЕНИ ПОЉУБАЦ

Верује се да је друштвени пољубац, кратак додир образа уснама, као израз добродошлице и љубазности и облик поздрављања, настао међу племићима у Римском царству. Касније је забележено и да су се у Енглеској у време владавине Марије Тјудор (1516–1558) тако, али пољупцима у уста, поздрављале дворске даме, а у Француској и мушкарци. У време раног барока друштвени пољубац проширио се и на Италију. Задржао се до данашњих дана међу припадницима истих друштвених и културолошких група и њиме се изражавају добре намере и подршка. Дакле, готово је незамисливо да честитање уз доделу неке награде или учлањење у одређено удружење прође без стиска руке и кратког додиром образа уснама ■

4

ИСЦЕЛИТЕЉСКИ ПОЉУБАЦ

Пољубац који враћа у живот, пољубац који буди из столетног сна, пољубац који жабу претвара у принца, оживљава ледену статуу. Колико ли је бајки засновано на магији оваквог пољупца. Нажалост, такав пољубац и постоји само у измаштаним причама и филмовима и једино помаже нестварним јунацима. Откуд замисао о оваквом чудотворном пољупцу? Неуропсихолози универзитета у Мајнцу кажу да она није необична и да је заснована на најобичнијој првој помоћи оживљавања поступком уста на уста ■

5

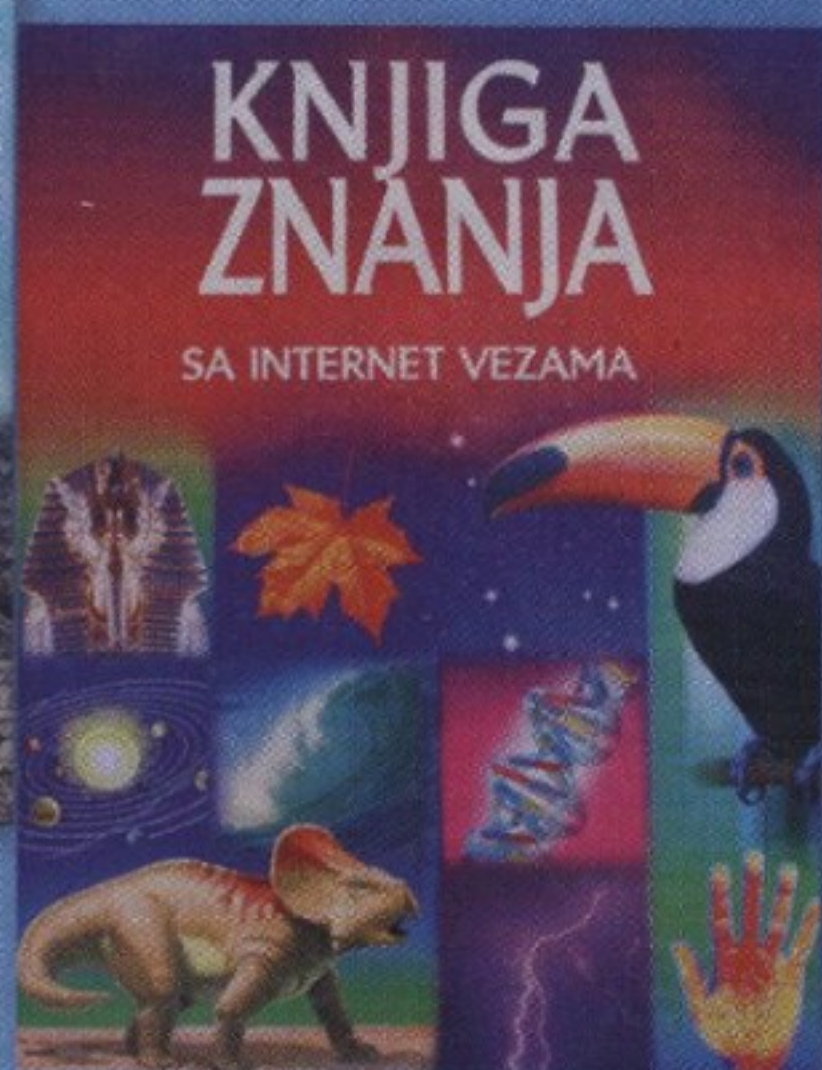
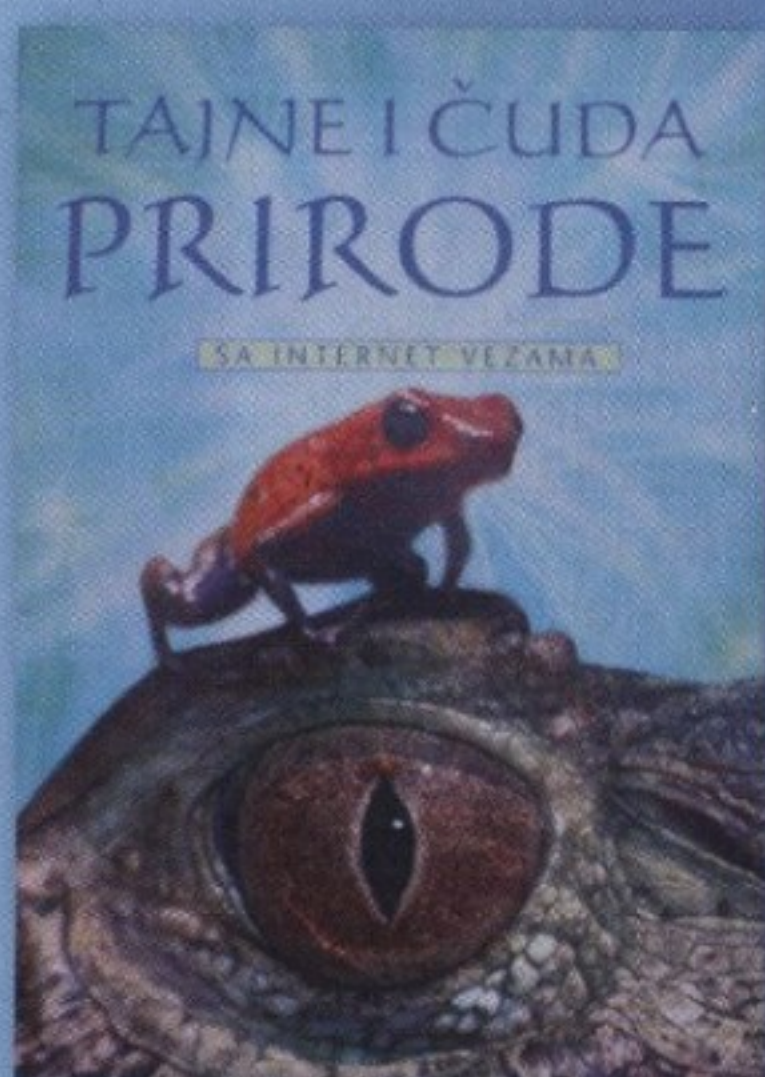
6

ЂАВОЉИ ПОЉУБАЦ

Веровање у постојање нечастивих сила, ђавола и вештица, које се протезало кроз цео средњи век, носило је са собом бројне невероватне приче. Сматрало се да они који плешу са животињама и љубе стражњи део њиховог тела, гениталије и чмар, на тај начин призивају ђавола и склапају савез с њим. Таквима није било места у хришћанском свету па су завршавали на страшним судовима инквизиције. Заstraшујуће приче у основи су, наравно, имале политички циљ. Тако је и Филип IV (1268–1314), француски краљ, својим ставовима направио прекретницу у хришћанству и држави. Прогласивши темпларе и Јевреје јеретичима, помогао се њихових поседа и богатства и тако ојачао сопствену власт ■

С. Делибашић

1305 издата
на попусту
до 40%

Нови Сад

Сремска 7
021 6624433

Ниш

Трг краља Александра 3
018 511428

Косовска Митровица

Владе Ћетковића 1
028 425111

Београд

Облићев венац 5
011 2630763; 2638405

Косовска 45

011 3227088

Краља Милана 19

011 3235409

Вукасовићева 50

011 3594835

Интернет продаја

www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

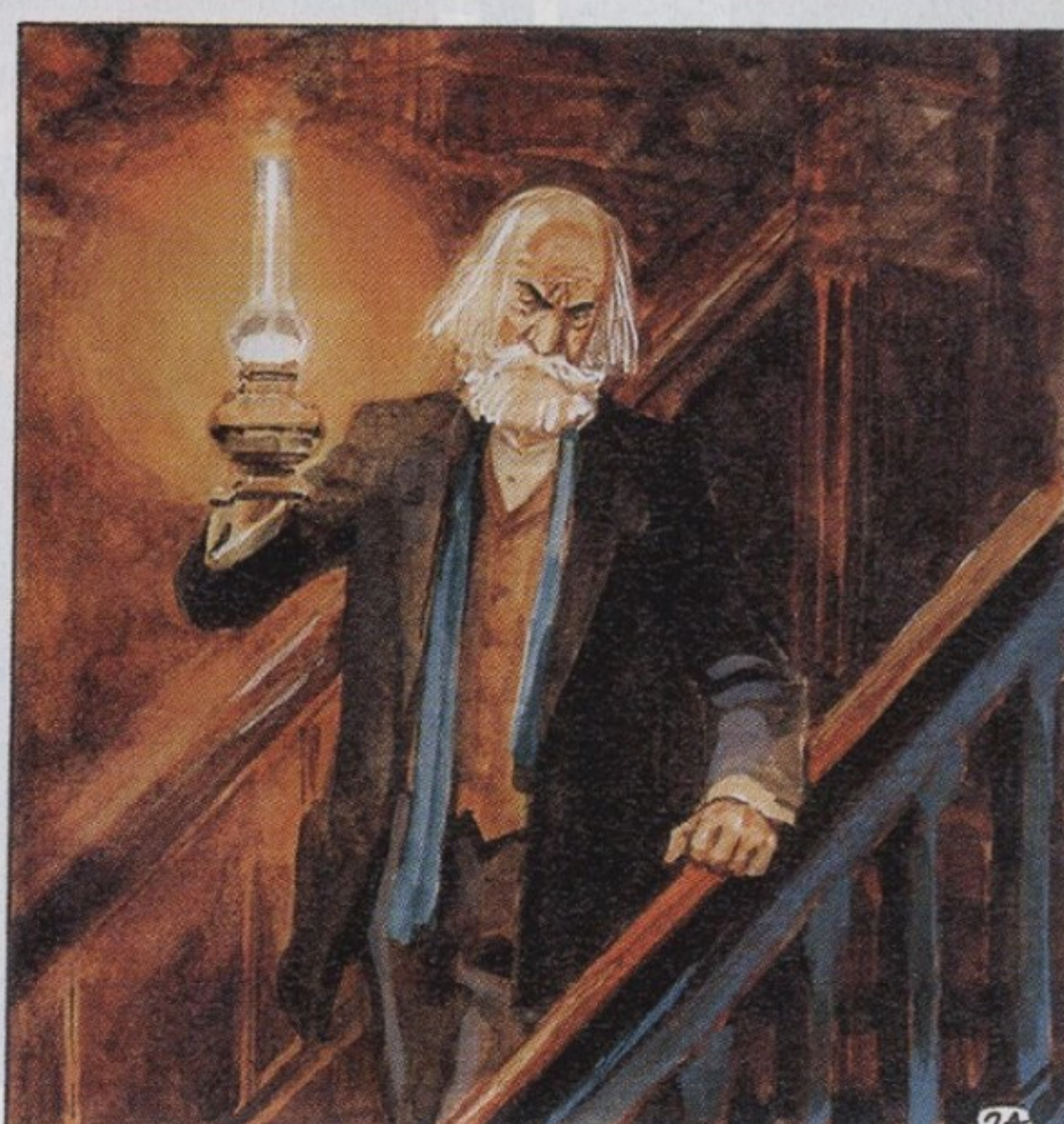
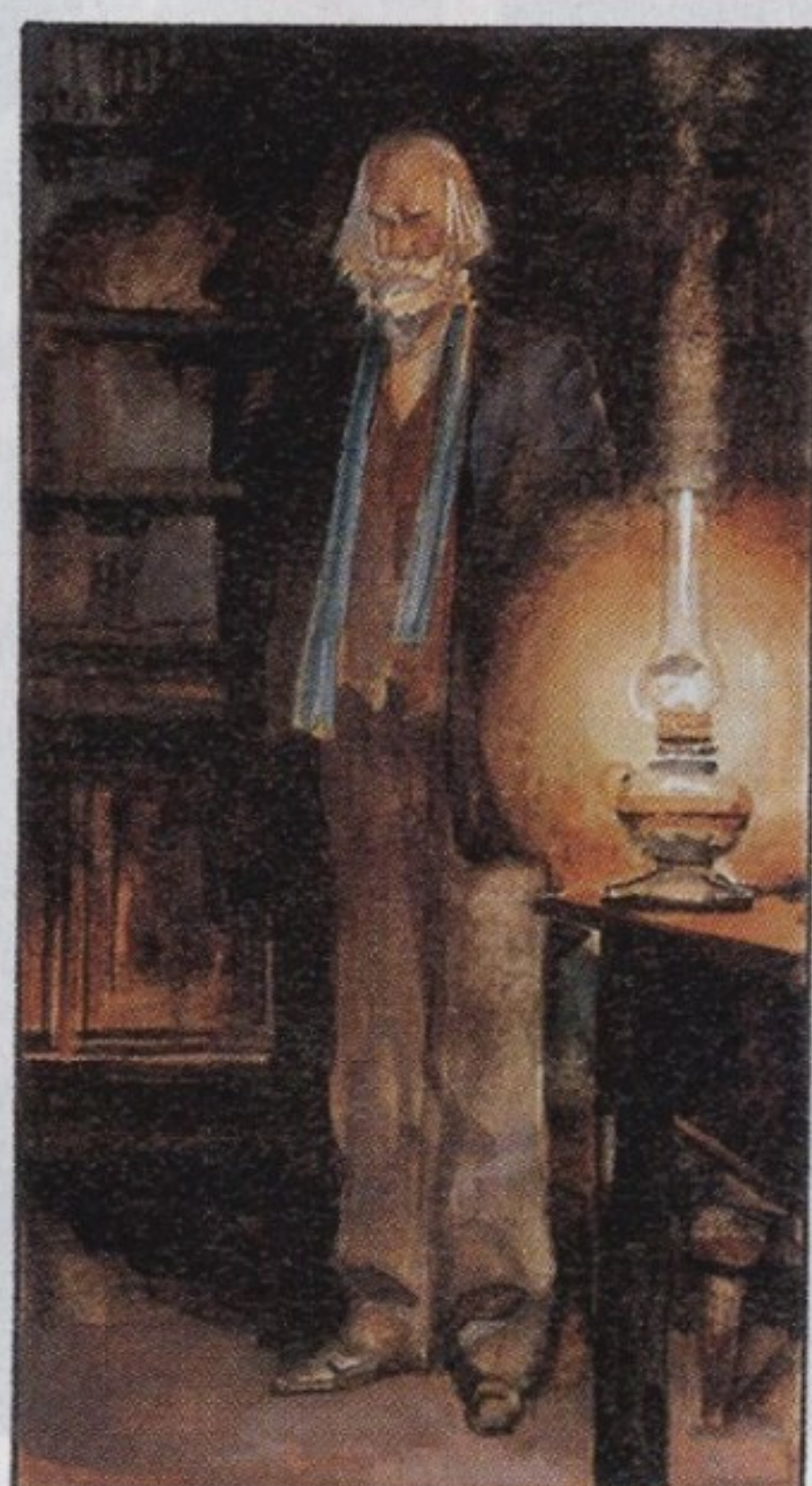
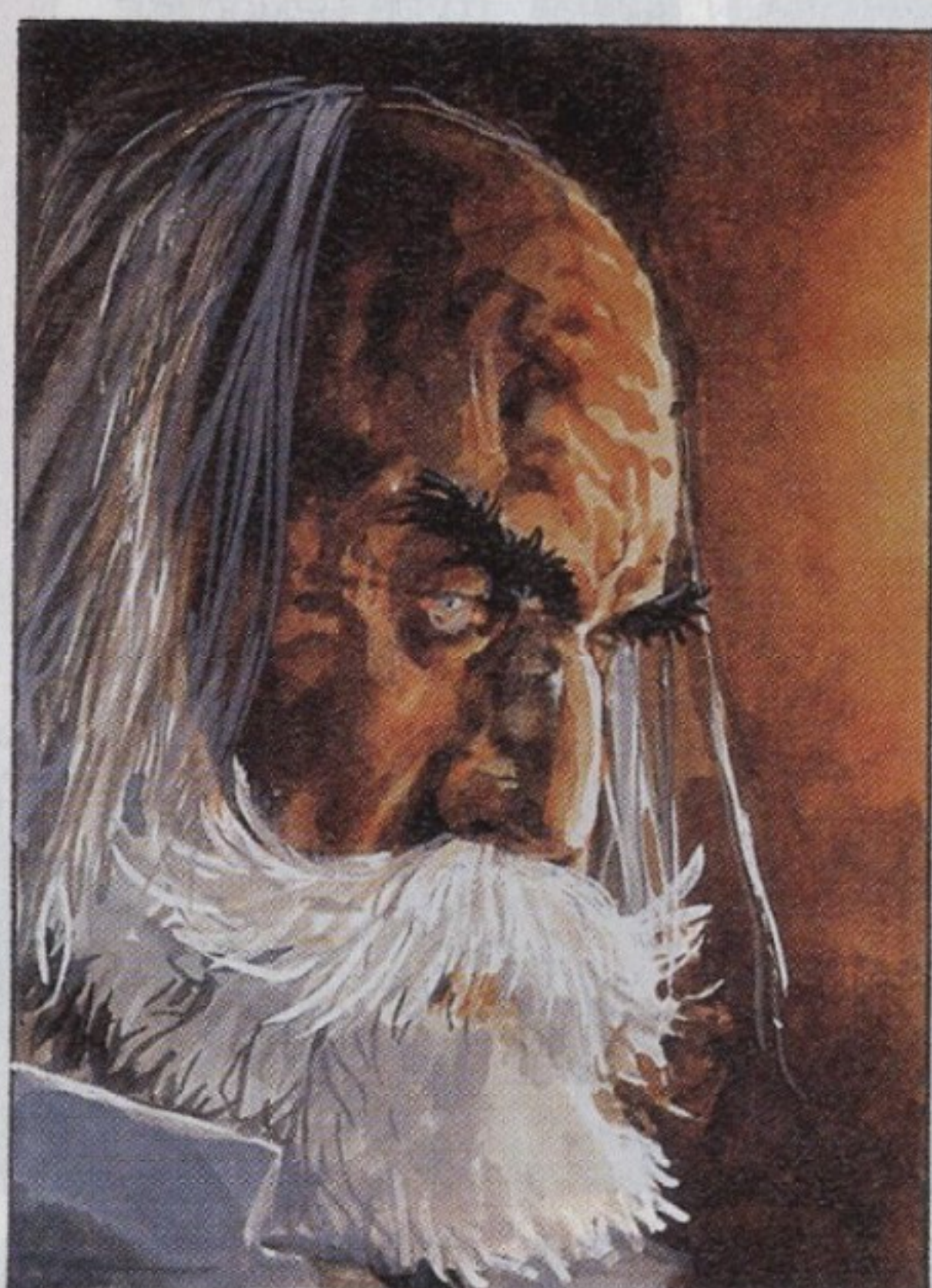
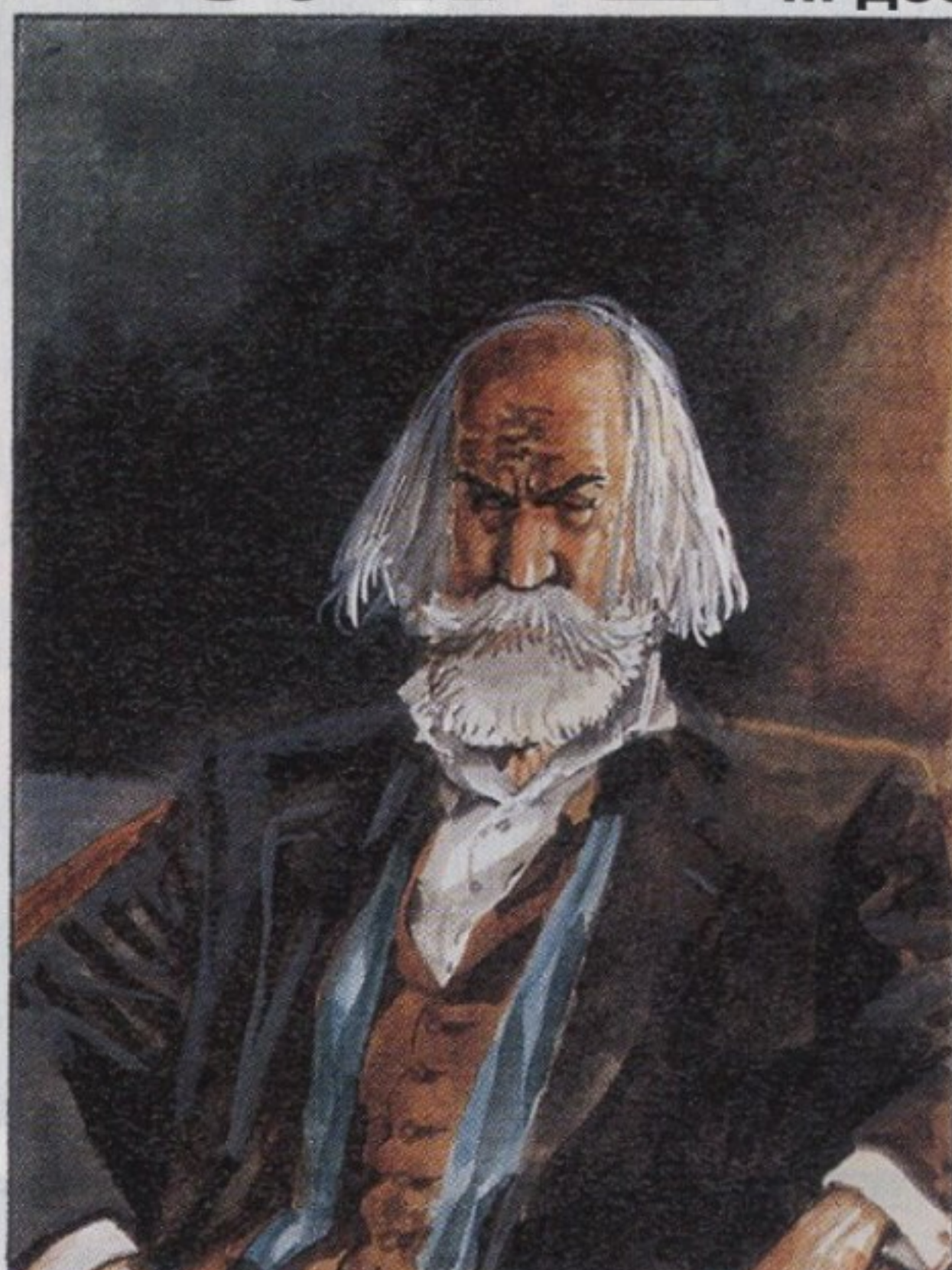
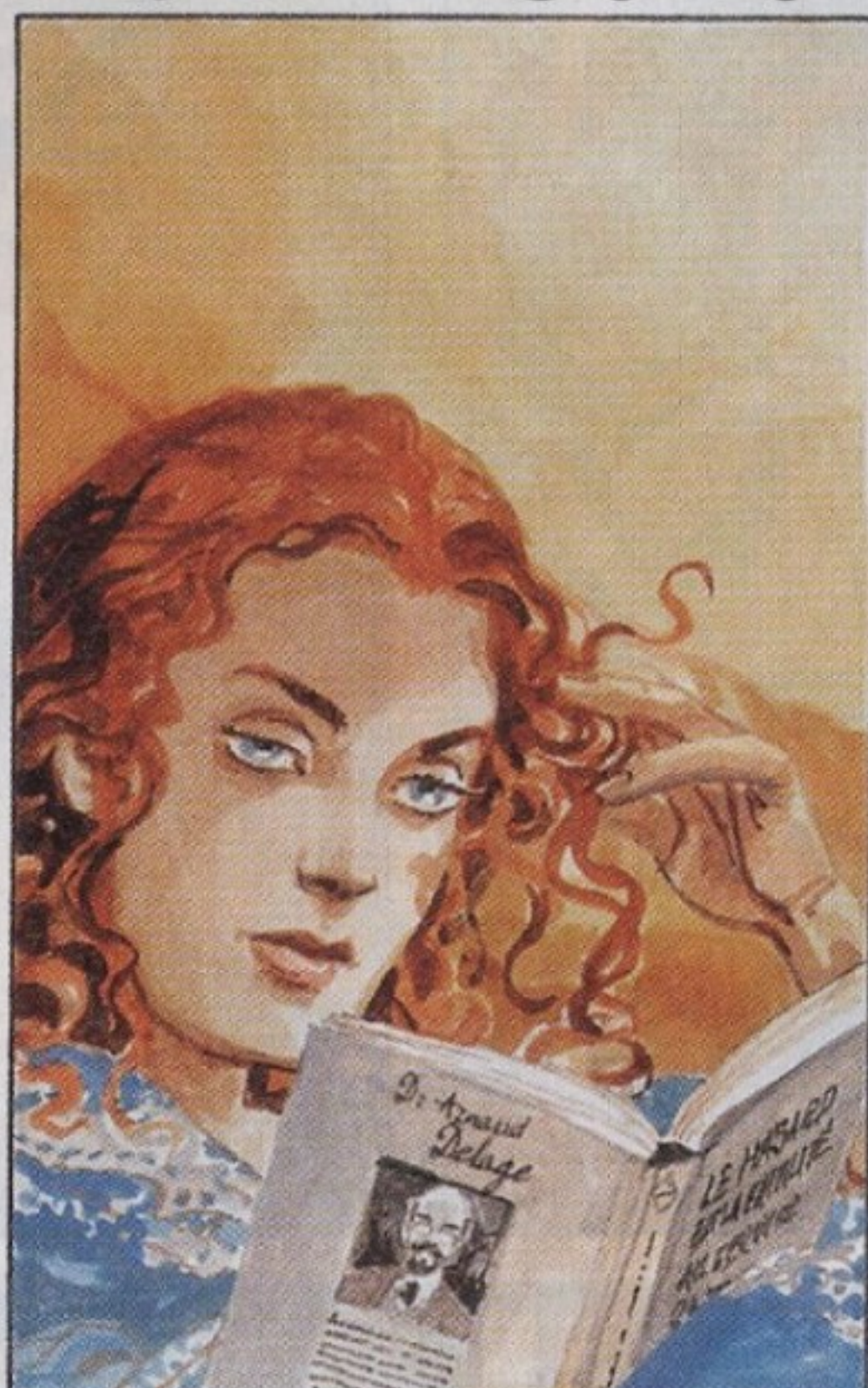
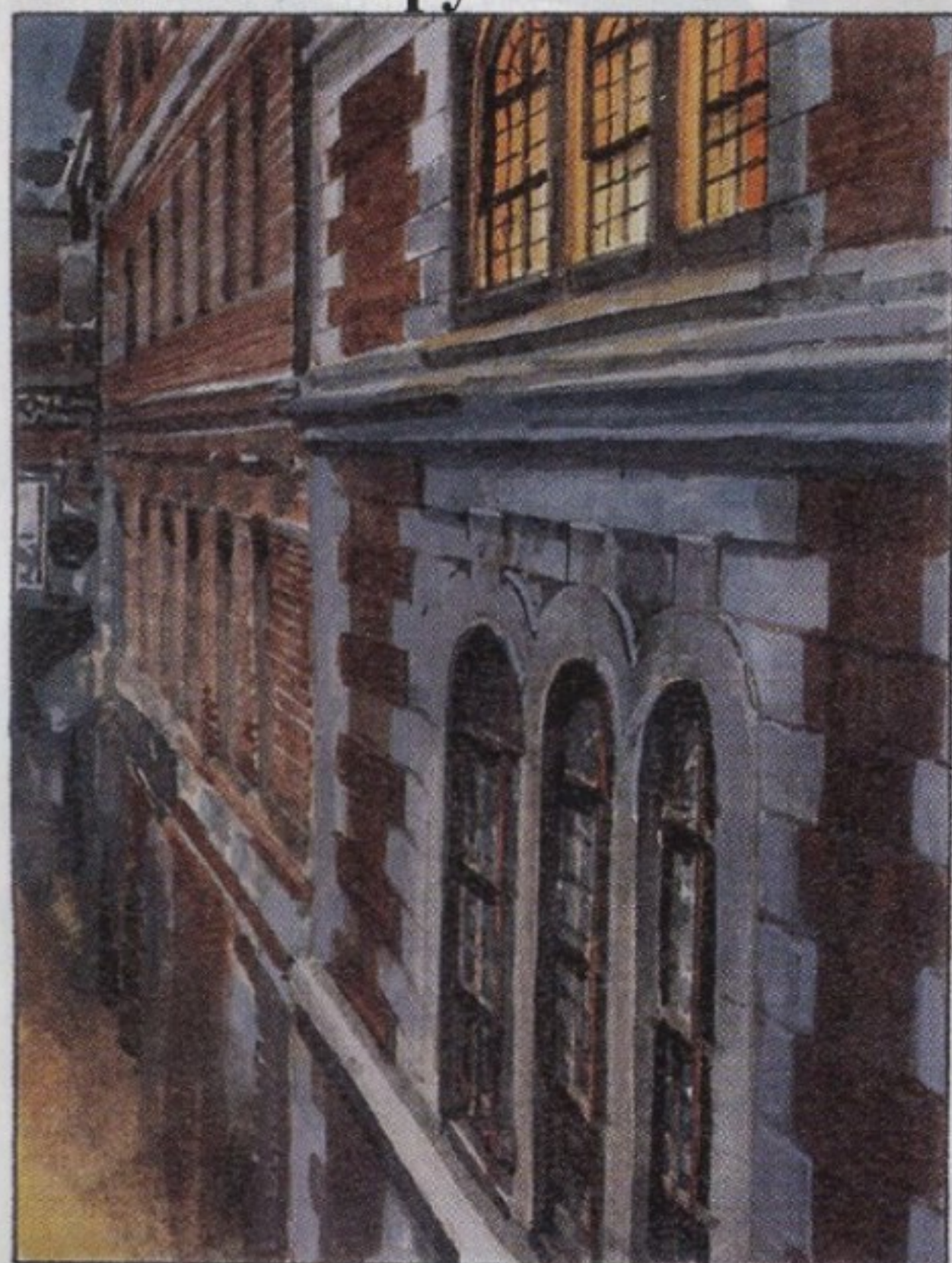
**ЗАВОД ЗА
УЧБЕНИКЕ**
Кућа знања

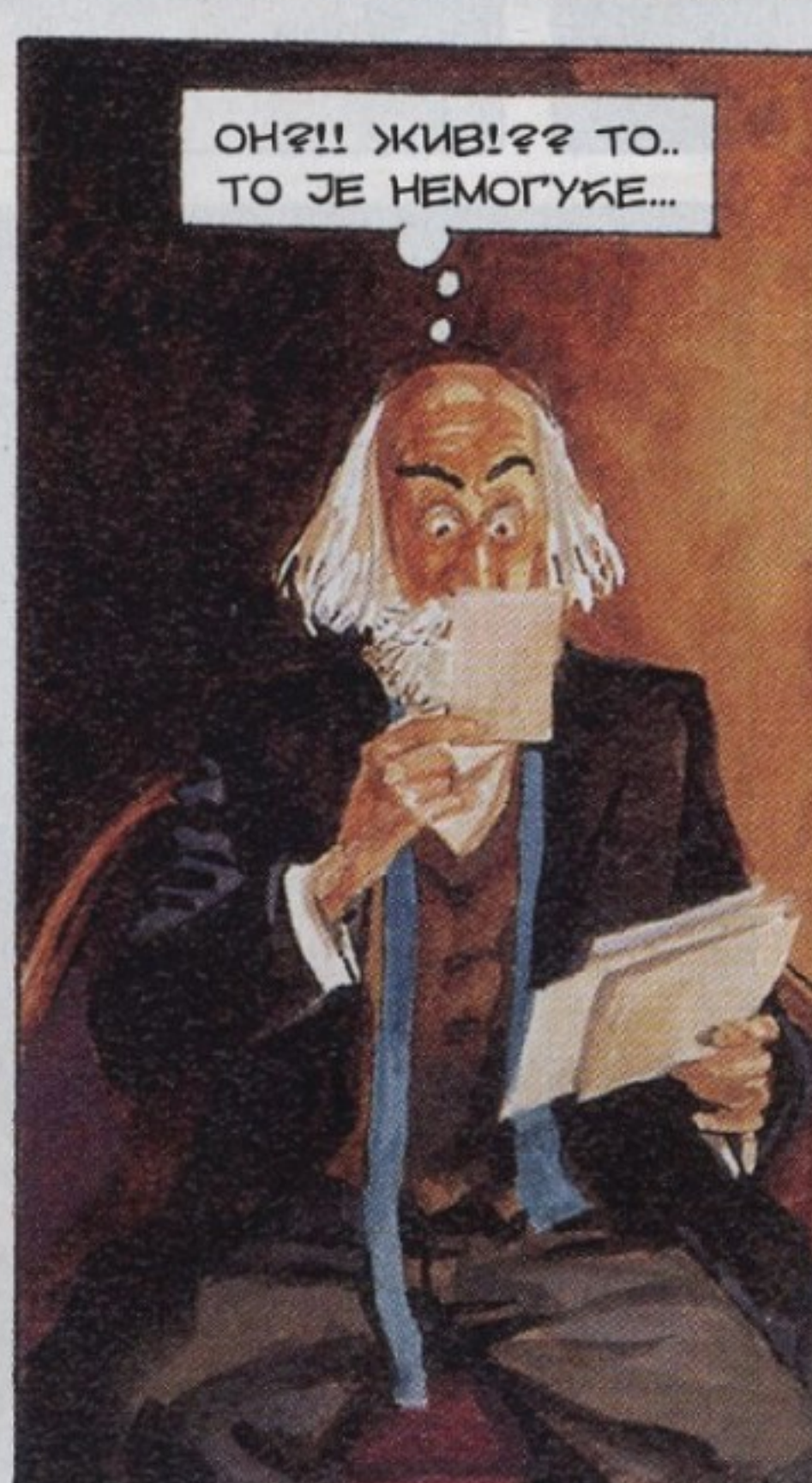
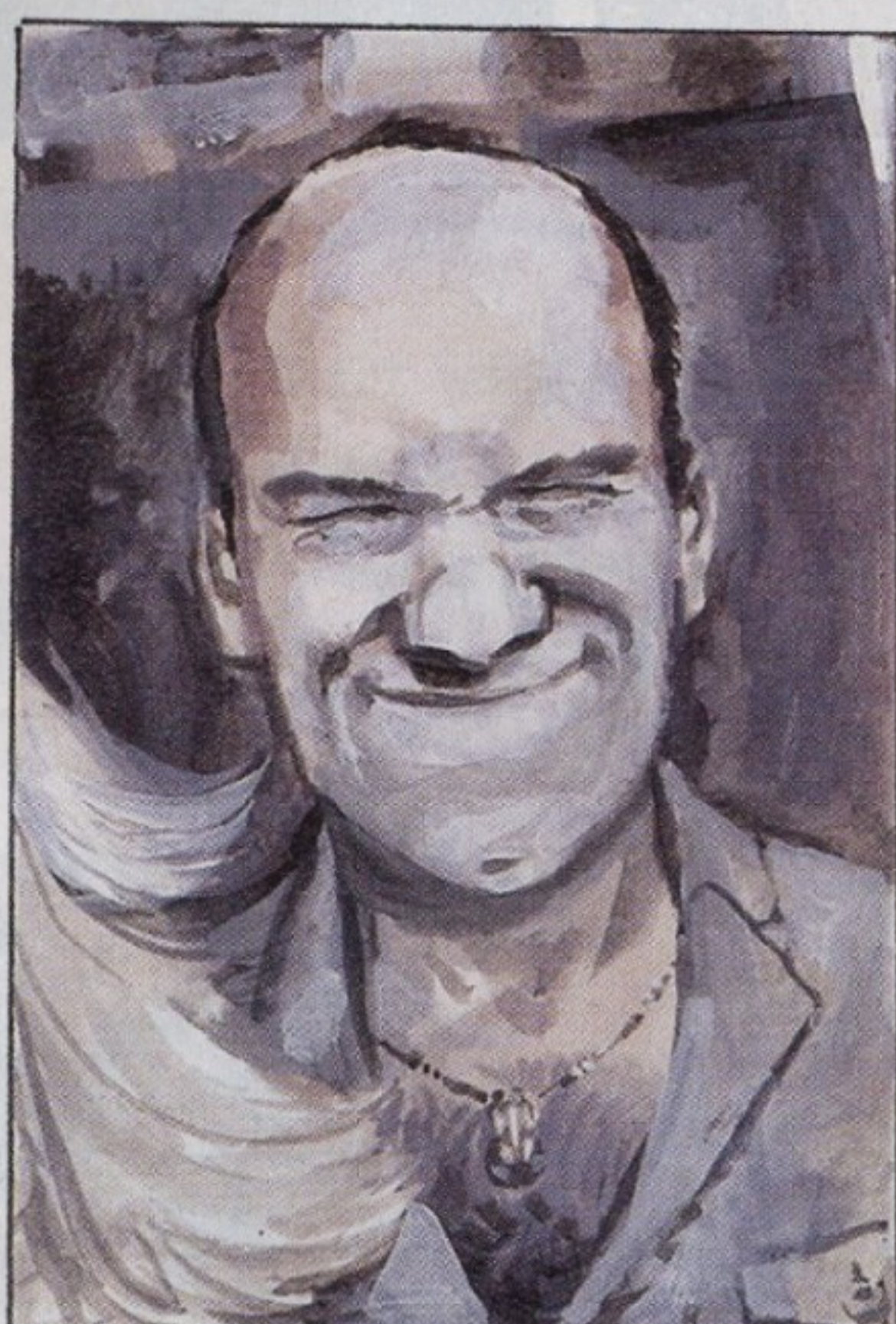
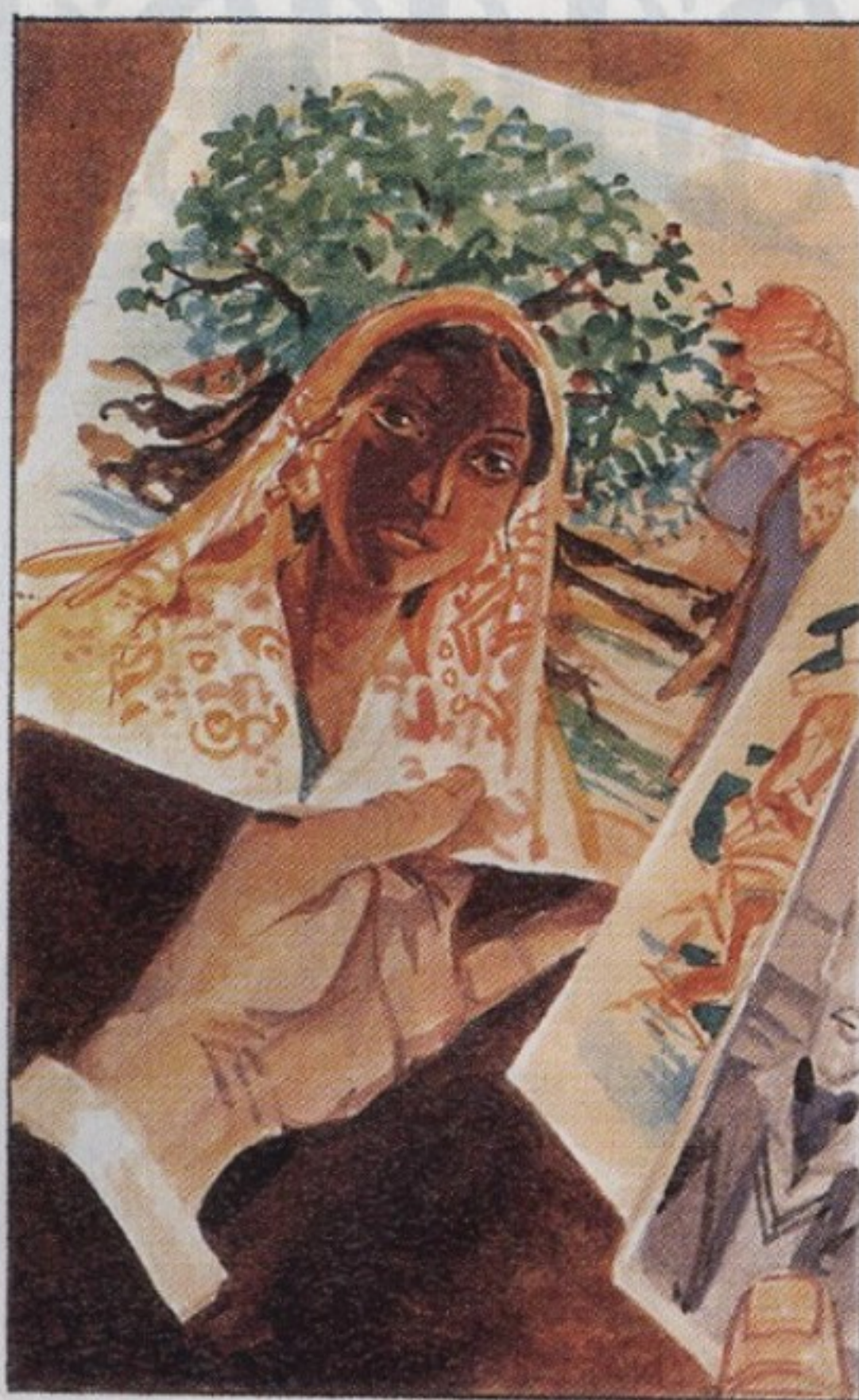
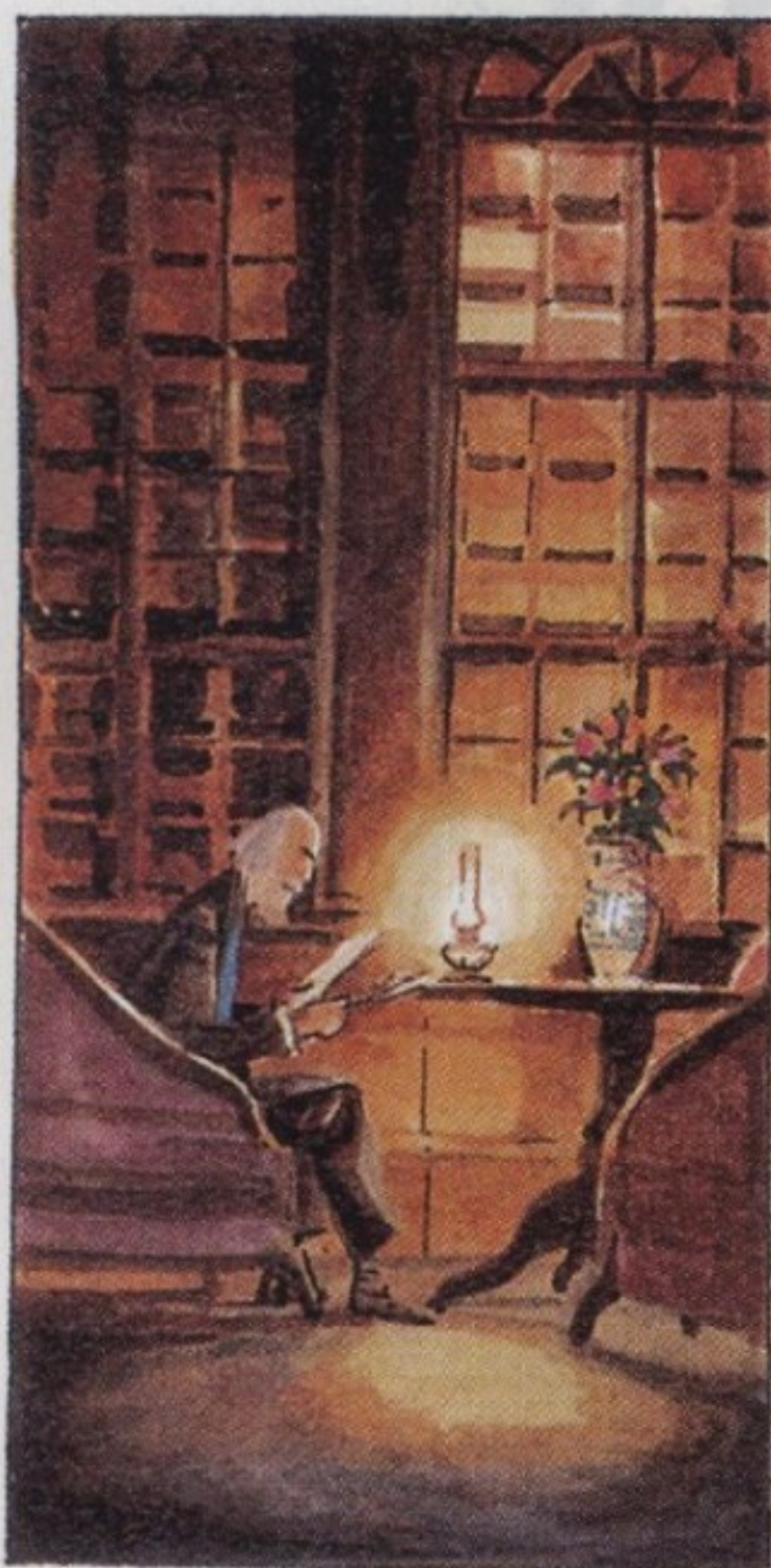

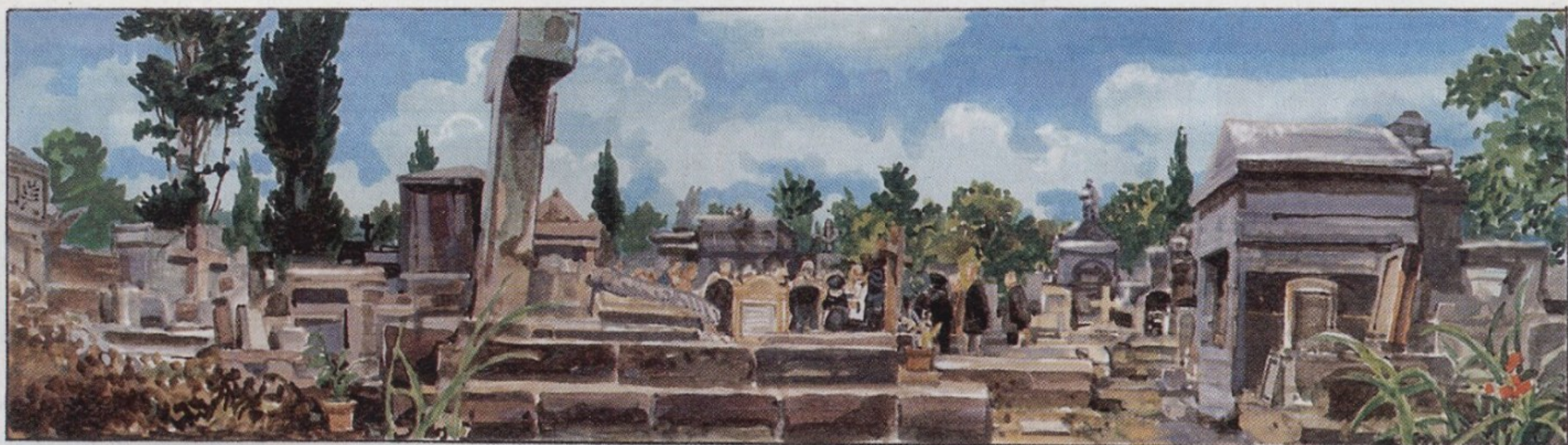
Нацртао Фор
Написао Жиру

ТАЈНА САМСАРЕ

III део

ЈАДНА БЕТ! КАО ДА СЕ НА БОГА БАЦАЛА КАМЕЊЕМ!

ДА... БАШ ТАКО...

ПРВО ЈЕ ЊЕНА ДРАГА СЕСТРИЦА ОТИШЛА НА ДРУГИ КРАЈ СВЕТА... ПА НОВА ШКОЛА... А САД И ОТАЦ!

СРЕЋА ДА ЈЕ ЧВРСТА!

ЧВРСТА, ЧВРСТА...

АЛИ ЧИНИ СЕ ДА ОВОГ ПУТА НИЈЕ БИЛА ЈАКА! ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ЊЕНА ТЕТКА МОРАЛА ДА СЕ ПОБРИНЕ ЗА СВЕ!

БЕТ, ОВО ЈЕ... ШМРЦ... САМЈУЕЛ МЕЛ... ШМРЦ... МЕЛРОУЗ, ВАЛАСОВ СТРИЦ!

ОХ, ЧАРЛОВ БРАТ?

ДА...

ВАШ ОТАЦ И ОН БИЛИ СУ ВЕОМА БЛИСКИ, ГОСПОЋИЦЕ... ВЕОМА БЛИСКИ...

РОЂЕНИ СУ ИСТЕ ГОДИНЕ, ИМАЛИ СУ ИСТЕ ДЕЧАЧКЕ СНОВЕ... ЗАЈЕДНО СУ ОТИШЛИ У ИНДИЈУ И... НАПУСТИЛИ СУ НАС ГОТОВО У ИСТО ВРЕМЕ... Е, ДА...

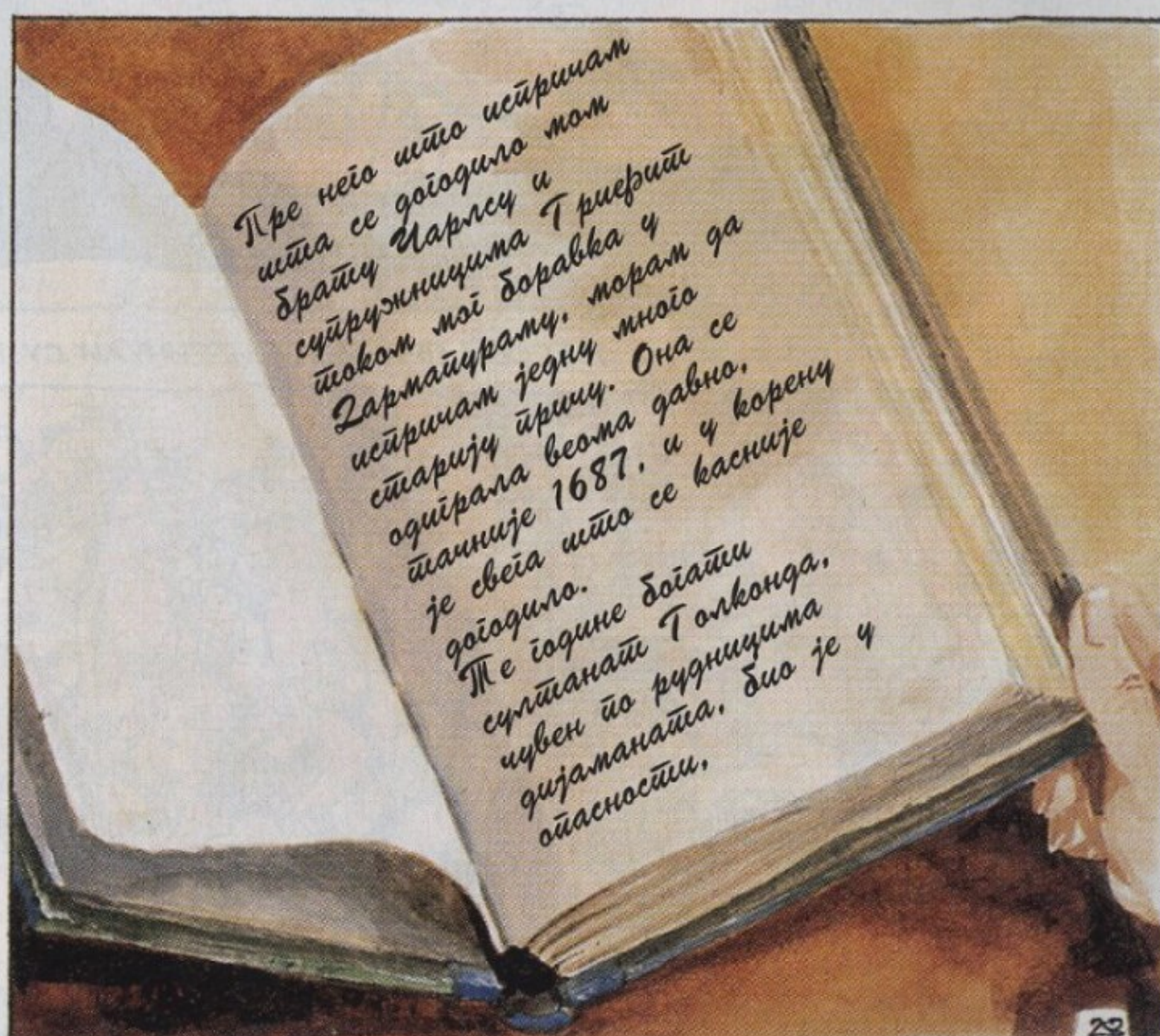
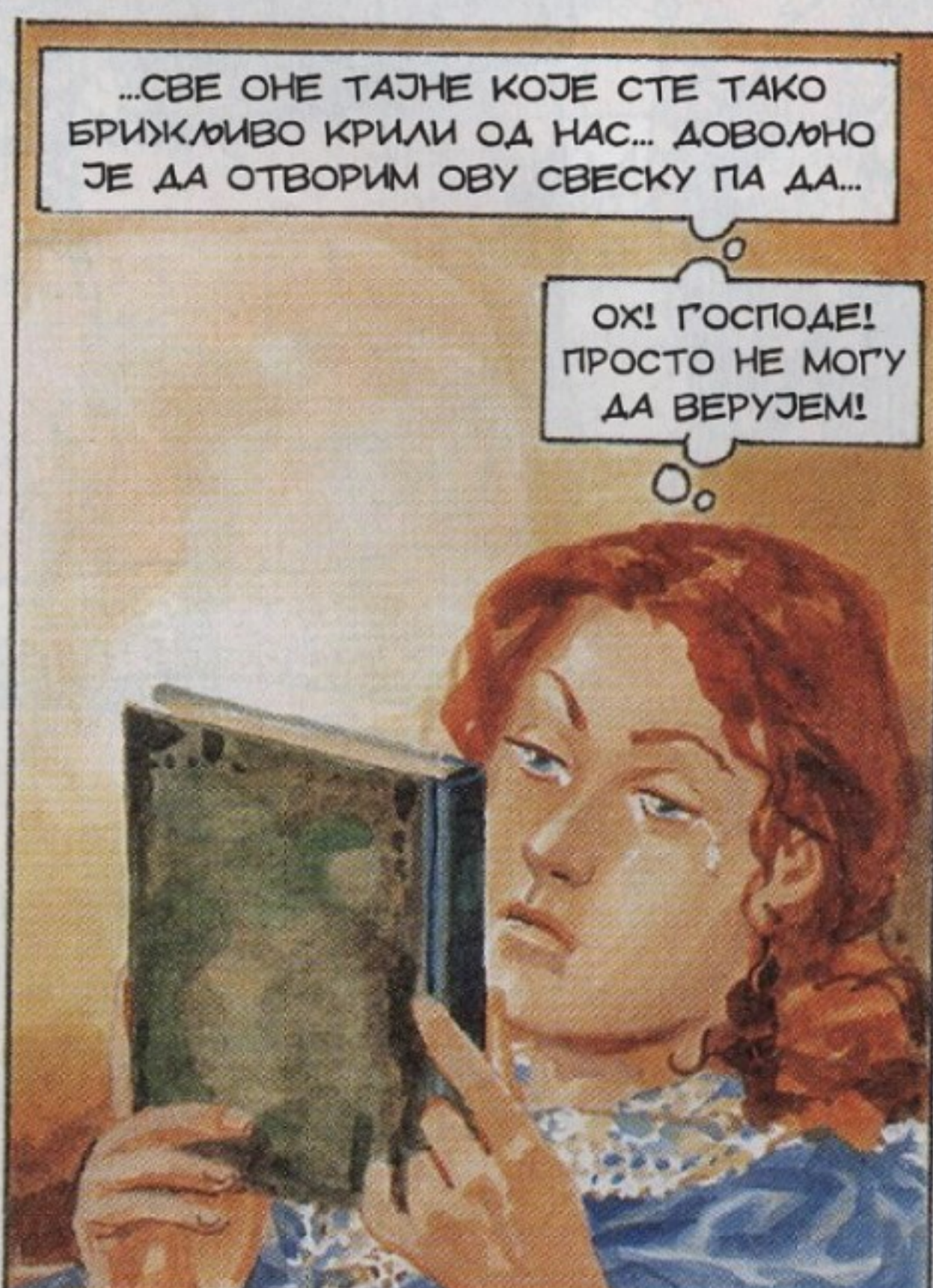

...ЈА НИСАМ ПОЗНАВАО ХЕРБЕРТА ТАКО ДОБРО КАО ЧАРЛС, АЛИ ИСКРЕНО МИ ЈЕ ЈАКО, ГОСПОЋИЦЕ!

ХВАЛА, ГОСПОДИНЕ МЕЛРОУЗ!

ИСКРЕНО МИ ЈЕ ЈАКО!

НАКОН ШТО ЈЕ ПОКОРИО СВЕ ОКОЛНЕ ЗЕМЉЕ, ВЕЛИКИ МОГУЛ АУРЕНГ-ЗЕБ
КРЕНУО ЈЕ НА ПОСЛЕДЊЕ МЕСТО КОЈЕ СЕ ОПИРАЛО ЊЕГОВОЈ ВЛАСТИ...

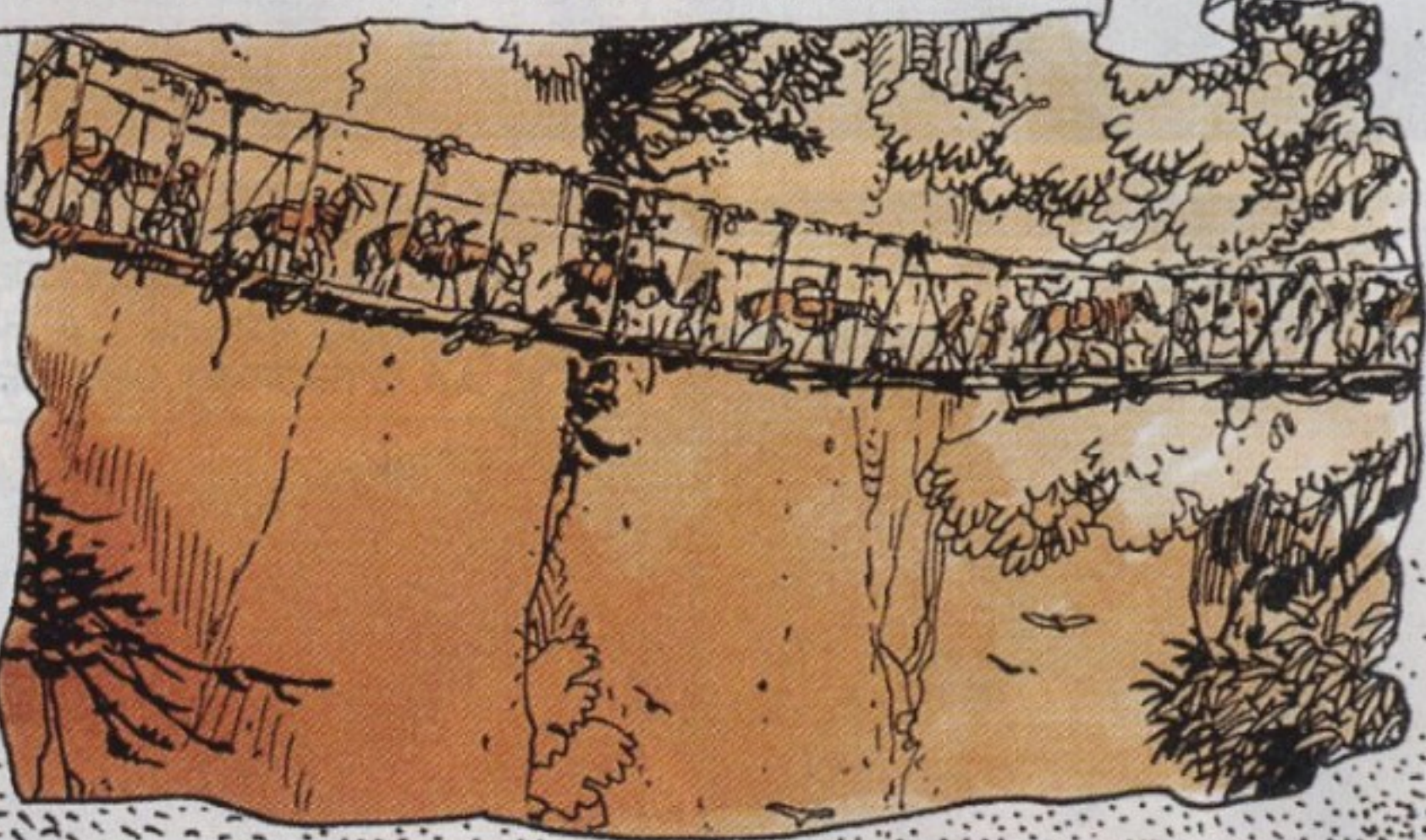

СУЛТАН, КОЈИ ЈЕ ВАЖИО ЗА НАЈБОГАТИЈЕГ
ВЛАДАРА НА СВЕТУ, ПОКУШАВАО ЈЕ ДА СЕ
ОДУПРЕ. АЛИ, ЊЕГОВЕ ТРУПЕ ПАДАЛЕ СУ
ЈЕДНА ЗА ДРУГОМ...

УОЧИ ПРЕДАЈЕ ЗАДУЖИО ЈЕ НЕКОЛИКО СВОЈИХ
ОДАНИХ СЛУГУ ДА СМЕСТЕ ЊЕГОВО БЛАГО НА СИГУРНО.
ЈЕДАН ОД ЊИХ, БАРИД, СТИГАО ЈЕ ДО РУШЕВИНА КАНДАПУРА, ЗАБОРАВЉЕНОГ СВЕТИЛИШТА КОЈЕ ЈЕ ПРОГУТАЛА

ПРАШУМА И КОЈЕ ЈЕ БИЛО ГОТОВО НЕПРИСТУПАЧНО...

ТУ ЈЕ САКРИО БЛАГО КОЈЕ МУ
ЈЕ ПОВЕРИО ЊЕГОВ ГОСПОДАР, И
НАЦРТАО МАПУ КОЈА ВОДИ ДО ЊЕГА...

НАКОН ТОГА ПОКУШАО ЈЕ ДА ПРОЂЕ
КРОЗ МОГУЛОВУ МРЕЖУ...

ЊЕГОВИ ПРАТИОЦИ ИЗГИНУЛИ СУ НА ТОМ ЗАДАТКУ, А ОН ЈЕ ТЕШКО РАЂЕН...

УПРКОС РАНИ, УСПЕО ЈЕ ДА
СТИГНЕ ДО МАСУЛИПАТАМА, ГДЕ
СЕ НАЛАЗИЛА ПОДРУЖНИЦА ЧУВЕ-
НЕ ХОЛАНДСКЕ КОМПАНИЈЕ „VOC”...

ТАМОШЊИ ЧЕЛНИК ГЕРИТ ВАН ДРЕКЕН,
КОЈИ ЈЕ БИО У ОДЛИЧНИМ ОДНОСИМА СА
СУЛТАНОМ, УРАДИО ЈЕ СВЕ ШТО ЈЕ МОГАО
ДА СПАСЕ ЊЕГОВОГ ГЛАСНИКА...

УЗАЛУД...

АЛИ, ПРЕ НЕГО ШТО ЋЕ УМРЕТИ,
БАРИД ЈЕ ПРЕДАО МАПУ
ХОЛАНЂАНИНУ И ЗАДУЖИО ГА
ДА ОДЕ ПО СУЛТАНОВО БЛАГО ЧИМ
СЕ МИР ВРАТИ У ТЕ КРАЈЕВЕ...

НИЈЕ ЗНАО ДА ЋЕ ВАН
ДРЕКЕН БИТИ ВРАКЕН
У АМСТЕРДАМ ПРЕ НЕГО
ШТО СЕ РАТ ЗАВРШИ...

СЛЕДЕЋЕ ГОДИНЕ, КАДА ЈЕ НАМЕСНИК
ХОЛАНДИЈЕ ВИЛИЈАМ ОРАНСКИ СТУПИО НА
ЕНГЛЕСКИ ПРЕСТО И УСПОСТАВИО САВЕЗ
ОВЕ ДВЕ ЗЕМЉЕ, ГЕРИТ ЈЕ ПОСЛАТ
У ЛОНДОН. НАДАЈУКИ СЕ ДА ЋЕ МОЋИ
ДА ПРИСВОЈИ БЛАГО, НИКАДА НИЈЕ
ОБАВЕСТИО „VOC” О ЊЕГОВОМ ПОСТОЈАЊУ...

ИПАК, СПРЕЧЕН НЕДОСТАТКОМ
СРЕДСТАВА И ВРЕМЕНА, НИКАДА
НИЈЕ ИМАО КОРИСТИ ОД ТОГ
ЗЛОЧИНАЧКОГ КУТАЊА...

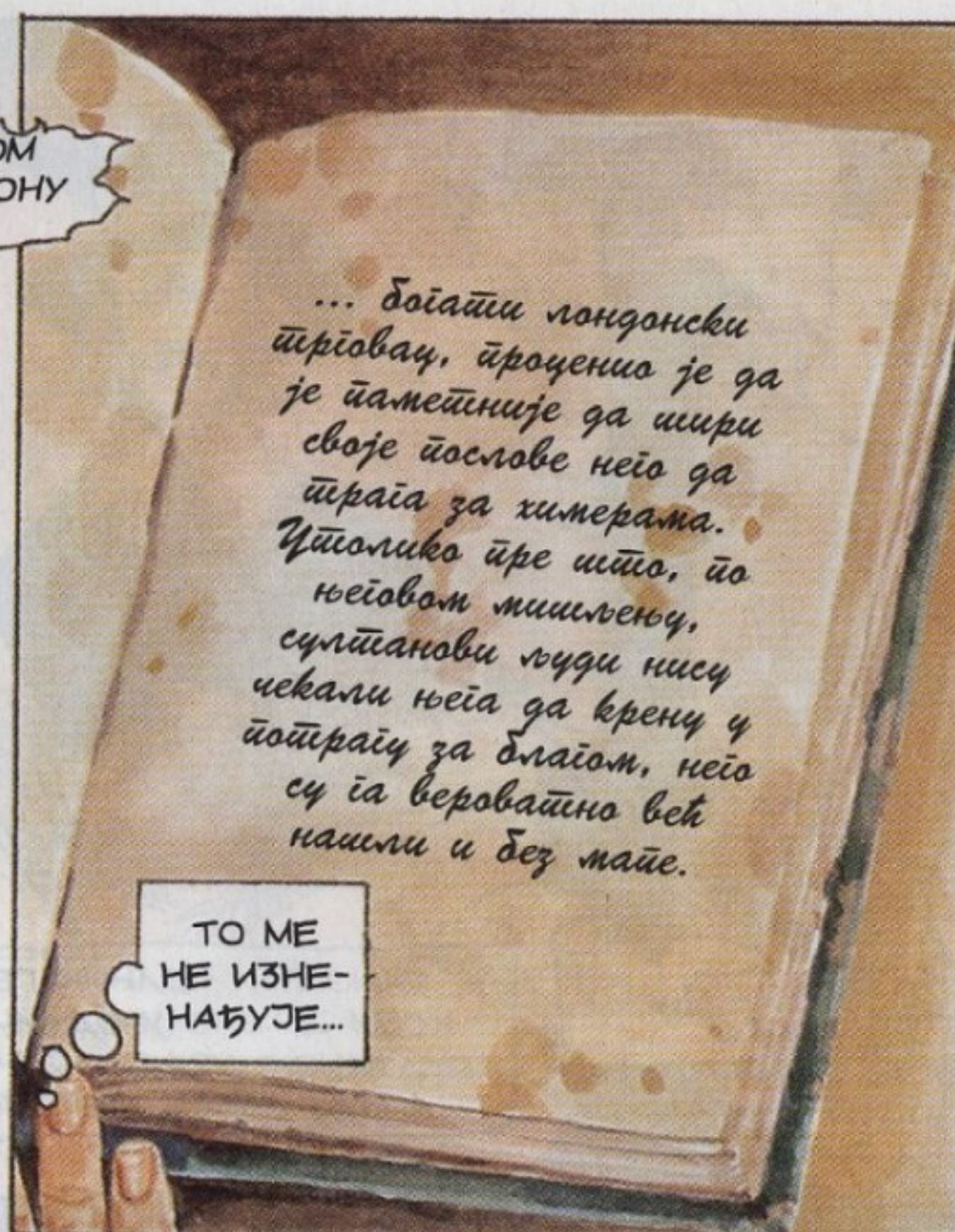

МНОГО КАСНИЈЕ, КАД ЈЕ ОСЕТИО ДА МУ СЕ БЛИЖИ КРАЈ,
ПОВЕРИО ЈЕ ТАЈНУ СВОМ СИНУ...

ЊЕГОВ СИН ОЖЕНИО СЕ КЋЕРКОМ ЈЕДИНИЦОМ ЈЕДНОГ ОД НАЈБОГАТИЈИХ ТРГОВАЦА У ЛОНДОНУ И, ПОШТО ЈЕ И САМ ПОСТАО...

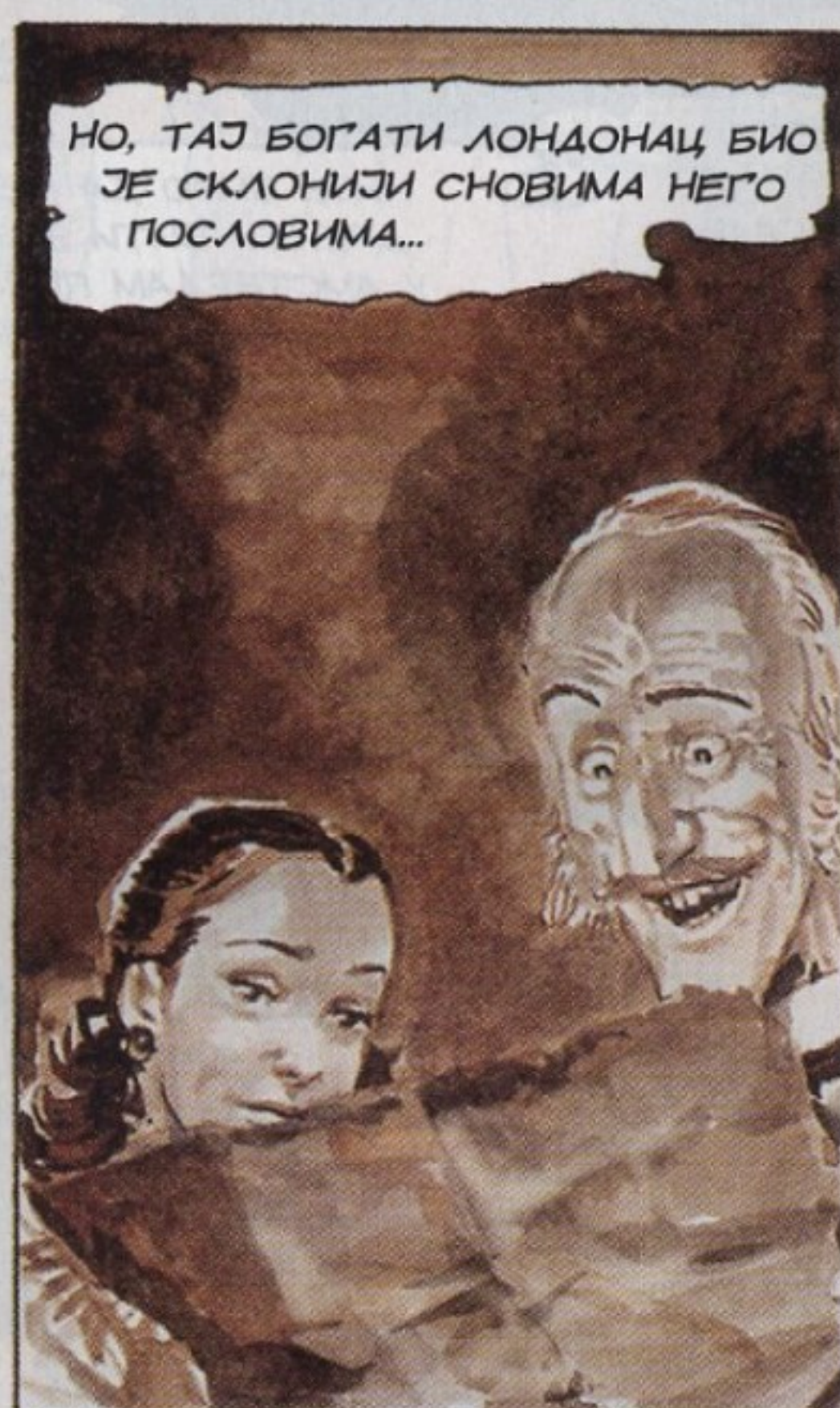
ТО МЕ НЕ ИЗНЕ-НАЂУЈЕ...

МАПА И ХАРТИЈЕ НА КОЈИМА ЈЕ НАЦРТАНО БАРИДОВО ПУТОВАЊЕ ОСТАЛИ СУ НА ДНУ ЈЕДНОГ КОВЧЕГА ДО СРЕДИНЕ ОВОГ ВЕКА...

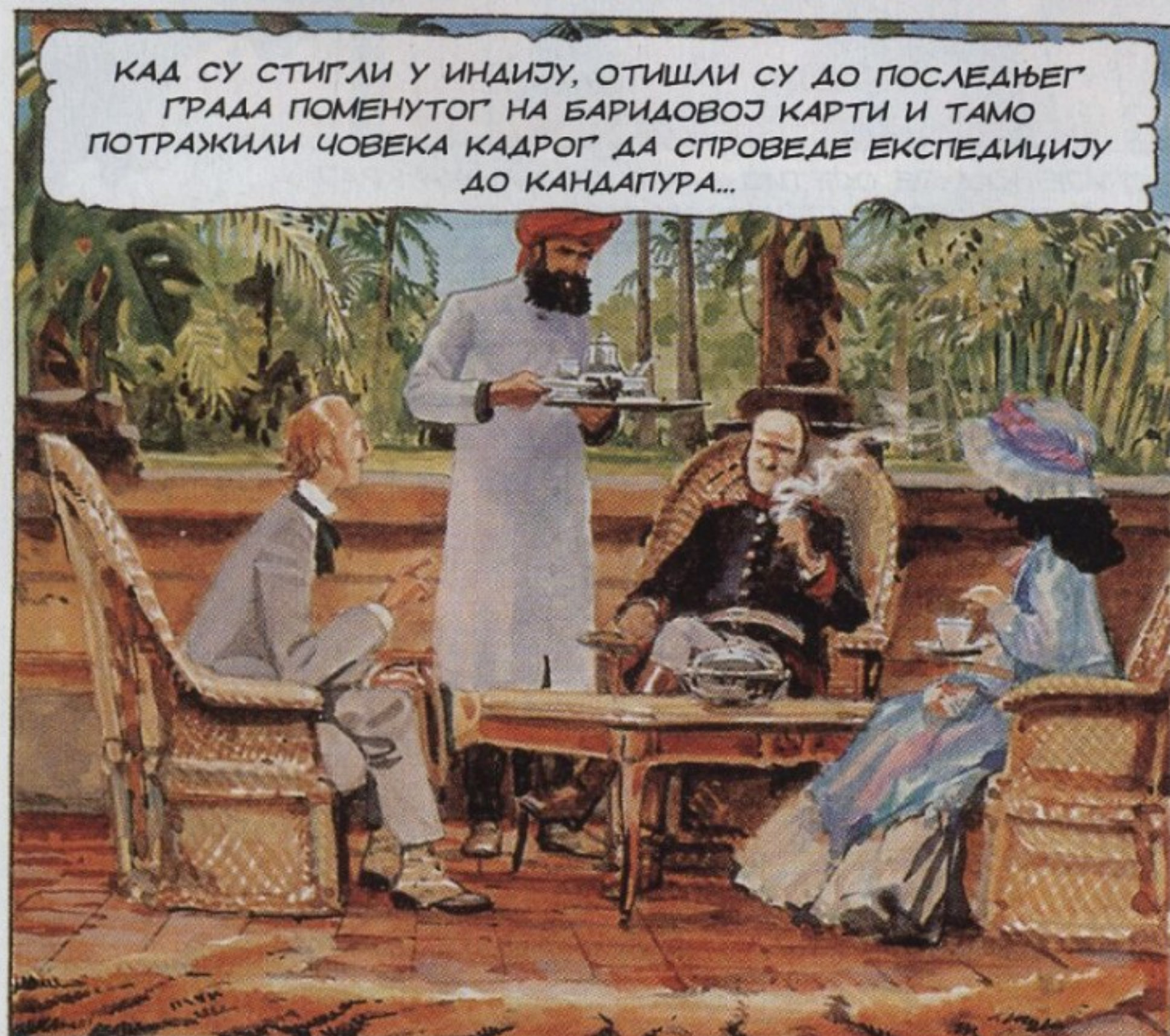
ЈЕДАН ГЕРИТОВ ПОТОМАК, МАРКУС ВАН ДРЕКЕН, ИСКОПАО ЈУ ЈЕ У ПРОЛЕКЕ 1856. ГОДИНЕ...

НО, ТАЈ БОГАТИ ЛОНДОНАЦ БИО ЈЕ СКЛОНИЈИ СЛОВИМА НЕГО ПОСЛОВИМА...

...И ШЕСТ МЕСЕЦИ КАСНИЈЕ КРЕНУО ЈЕ ЗА БОМБАЈ СА ЖЕНОМ И ЈЕДНОМ СЛУШКИЊОМ...

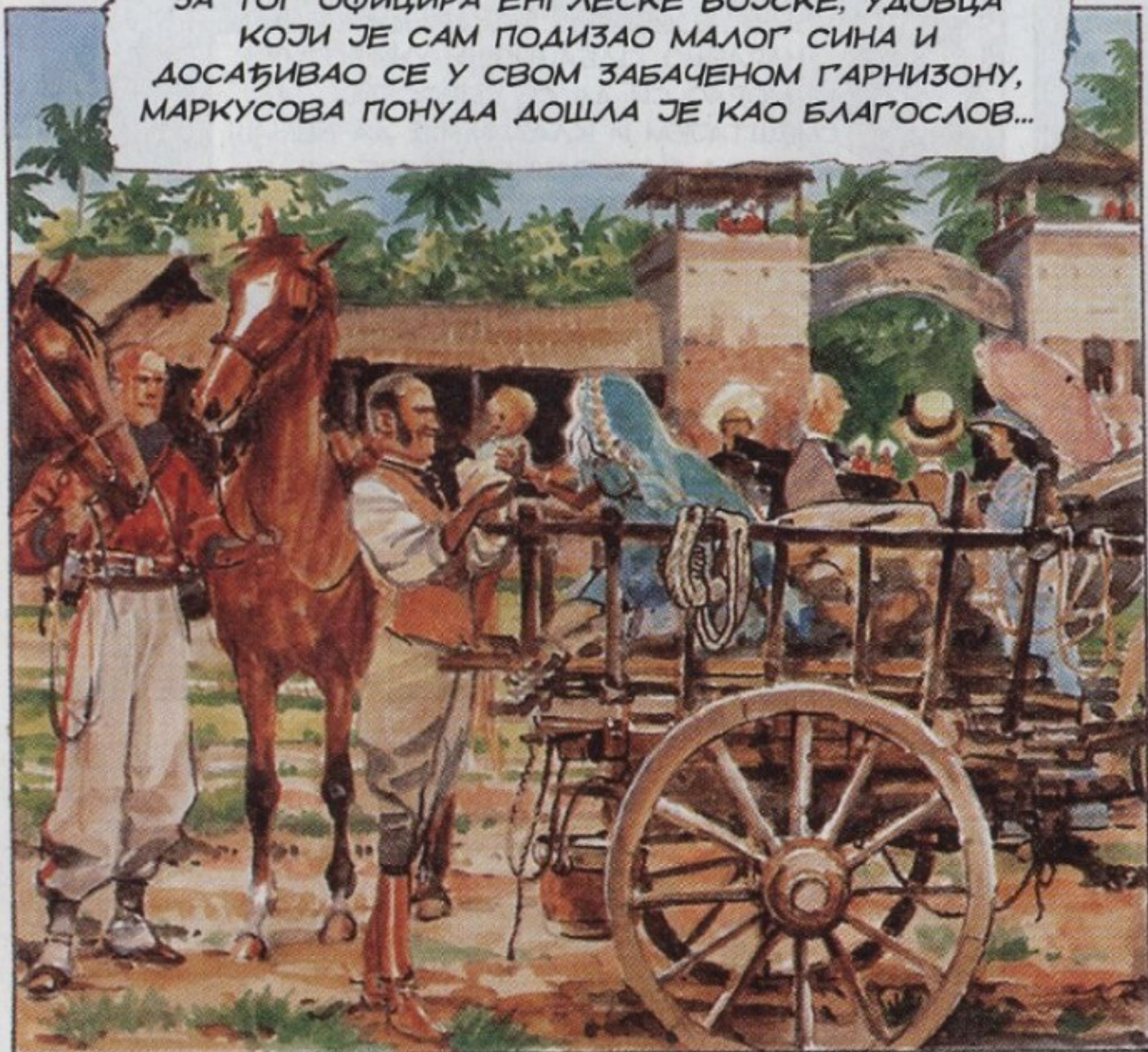

КАД СУ СТИГЛИ У ИНДИЈУ, ОТИШЛИ СУ ДО ПОСЛЕДЊЕГ ГРАДА ПОМЕНУТОГ НА БАРИДОВОЈ КАРТИ И ТАМО ПОТРАЖИЛИ ЧОВЕКА КАДРОГ ДА СПРОВЕДЕ ЕКСПЕДИЦИЈУ ДО КАНДАПУРА...

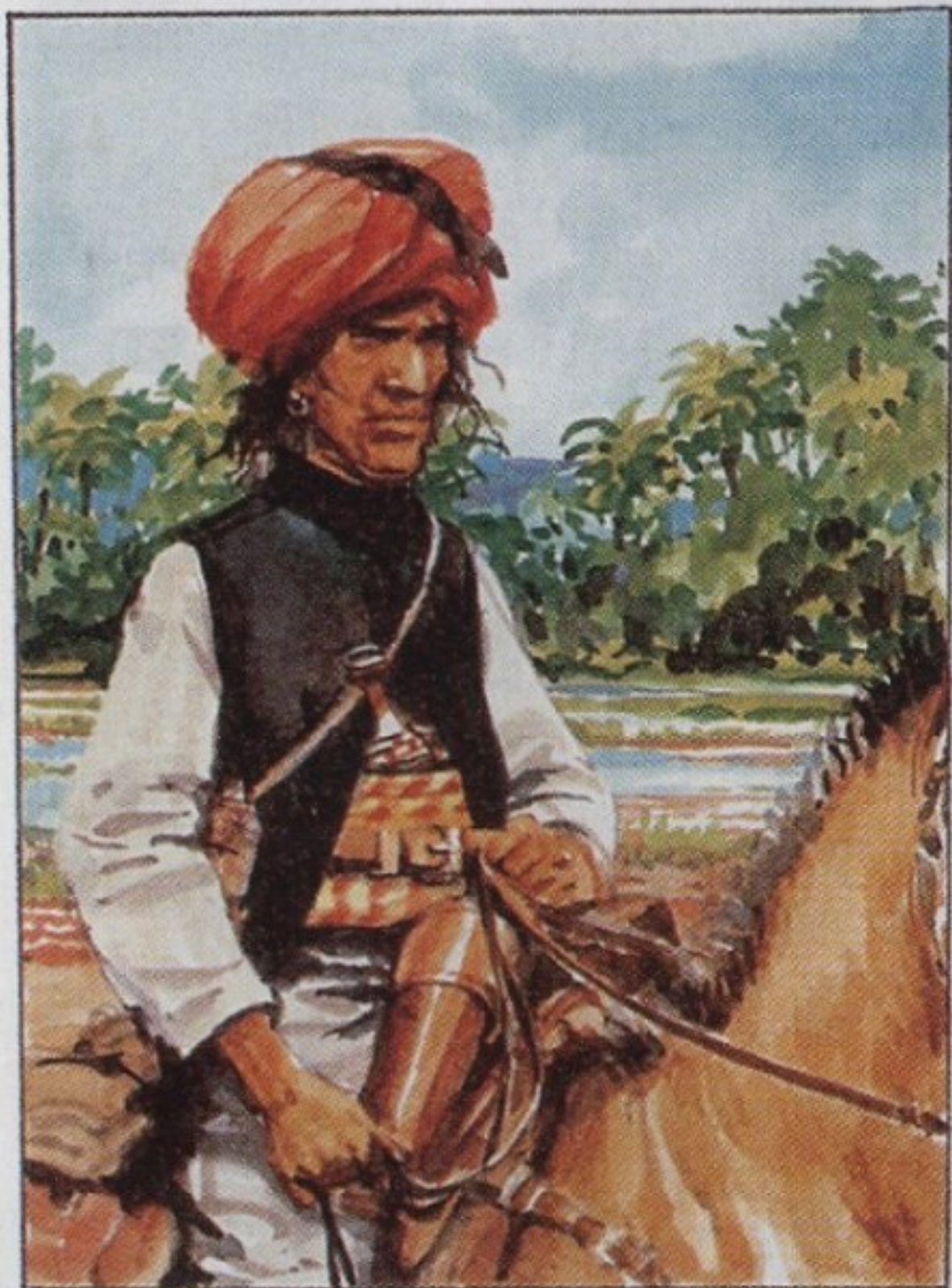

ЊЕГОВ ИЗБОР ПАО ЈЕ НА МОРГАНА КЛЕЈБУРНА.

ЗА ТОГ ОФИЦИРА ЕНГЛЕСКЕ ВОЈСКЕ, УДОВЦА
КОЈИ ЈЕ САМ ПОДИЗАО МАЛОГ СИНА И
ДОСАЂИВАО СЕ У СВОМ ЗАБАЧЕНОМ ГАРНИЗОНУ,
МАРКУСОВА ПОНУДА ДОШЛА ЈЕ КАО БЛАГОСЛОВ...

КАНШИЈА, БИВШЕГ СЕПОЈА (ИНДИЈСКИ ВОЈНИК
У СЛУЖБИ ЕНГЛЕЗА) И ИСКУСНОГ ВОДИЧА...

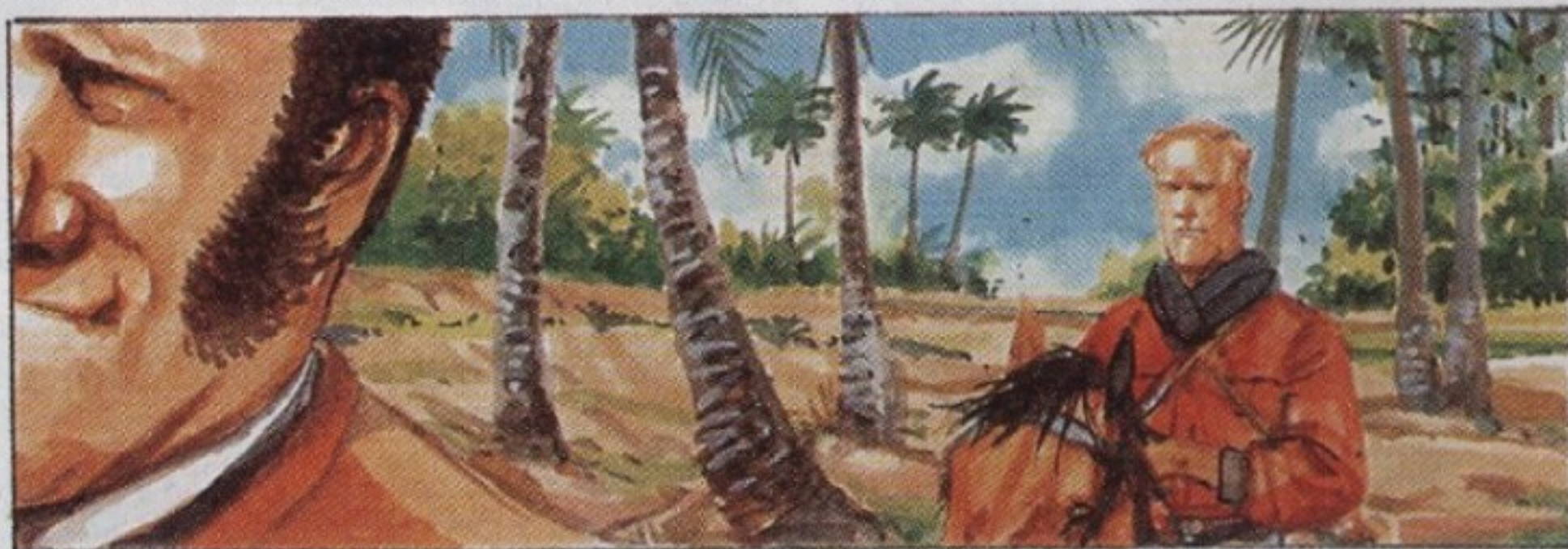
...И ВЕЛДОНА
КЕЛИЈА, АМЕРИЧКОГ
ПУСТОЛОВА...

ЧИМ ЈЕ ДОБИО ОДСУСТВО, ОКУПИО ЈЕ ЛУДЕ ОД ПОВЕРЕЊА...

НАРЕДНИКА ДЕЈВИДА ХАРТЛИЈА, ЧВРСТОГ МОМКА КОЈИ ЈЕ СЛУЖИО КОД ЊЕГА...

ПОКУШАО ЈЕ ДА У ОВУ ПУСТОЛОВИНУ ОДВУЧЕ
И СВОЈА ДВА НАЈБОЉА ПРИЈАТЕЉА:

МОГ БРАТА
ЧАРЛСА...

ХЕЈ! МОРГАНЕ! ШТА
ТИ СЕ ДОГОДИЛО? ГДЕ
ТИ ЈЕ УНИФОРМА?

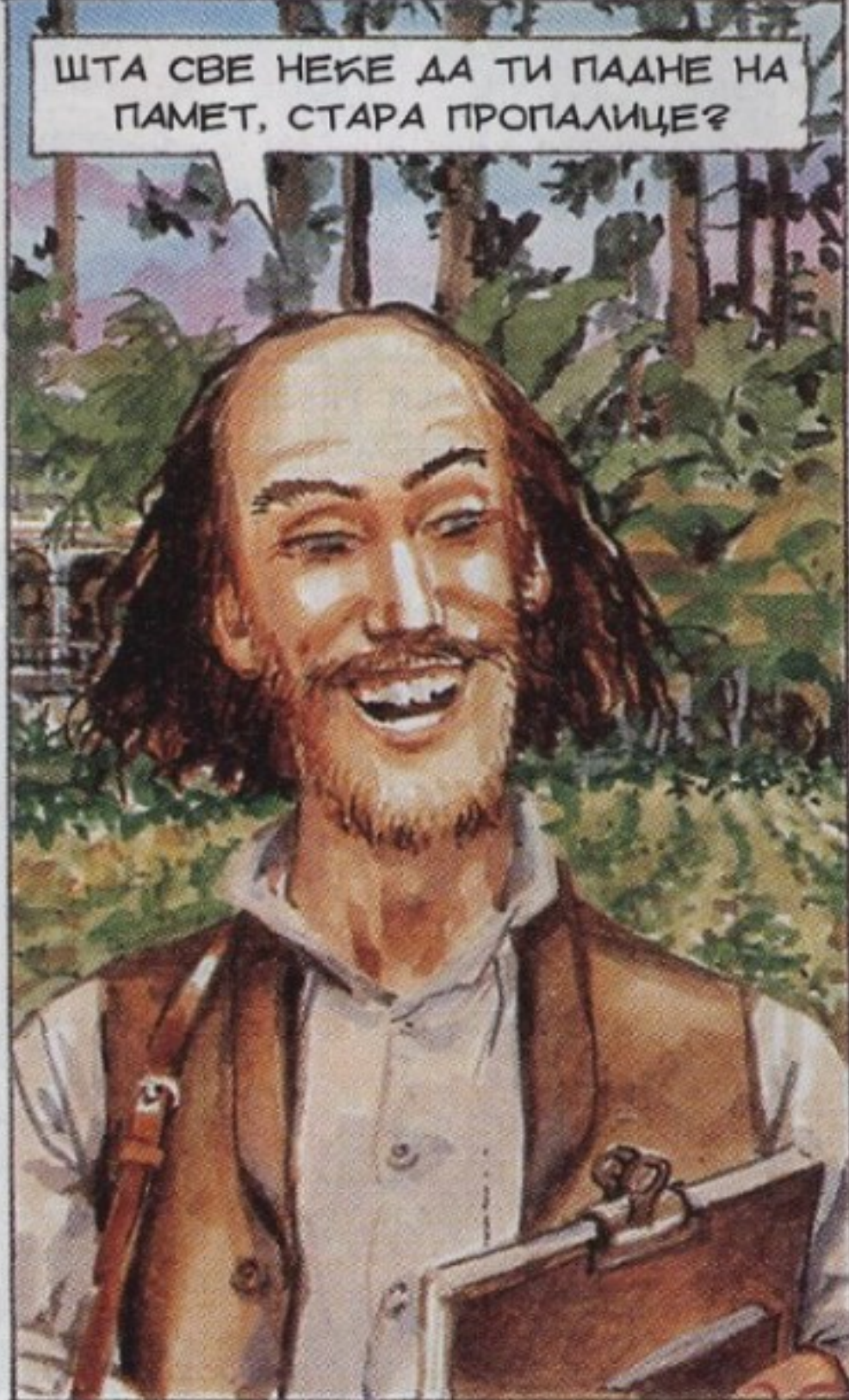

НЕМОЈ НАМ РЕКИ ДА ТЕ ВОЈСКА ВИШЕ НЕ ЖЕЛИ?!
НЕ! ЈА ВИШЕ НЕ ЖЕЛИМ ЊУ!
БАР НА НЕКО ВРЕМЕ!

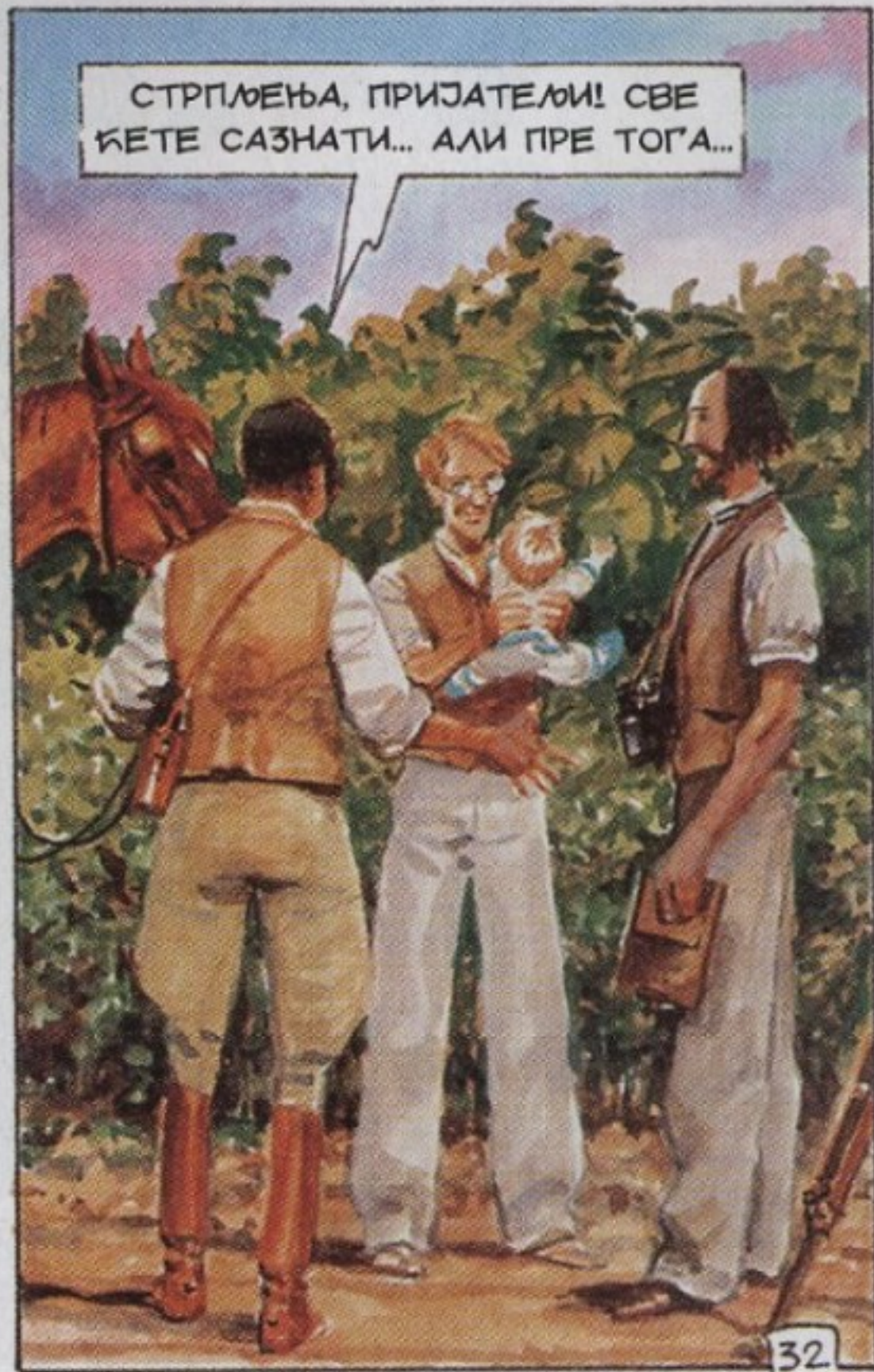

...И ХЕРБЕРТА ГРИФИТА...

ШТА СВЕ НЕКЕ ДА ТИ ПАДНЕ НА
ПАМЕТ, СТАРА ПРОПАЛИЦЕ?

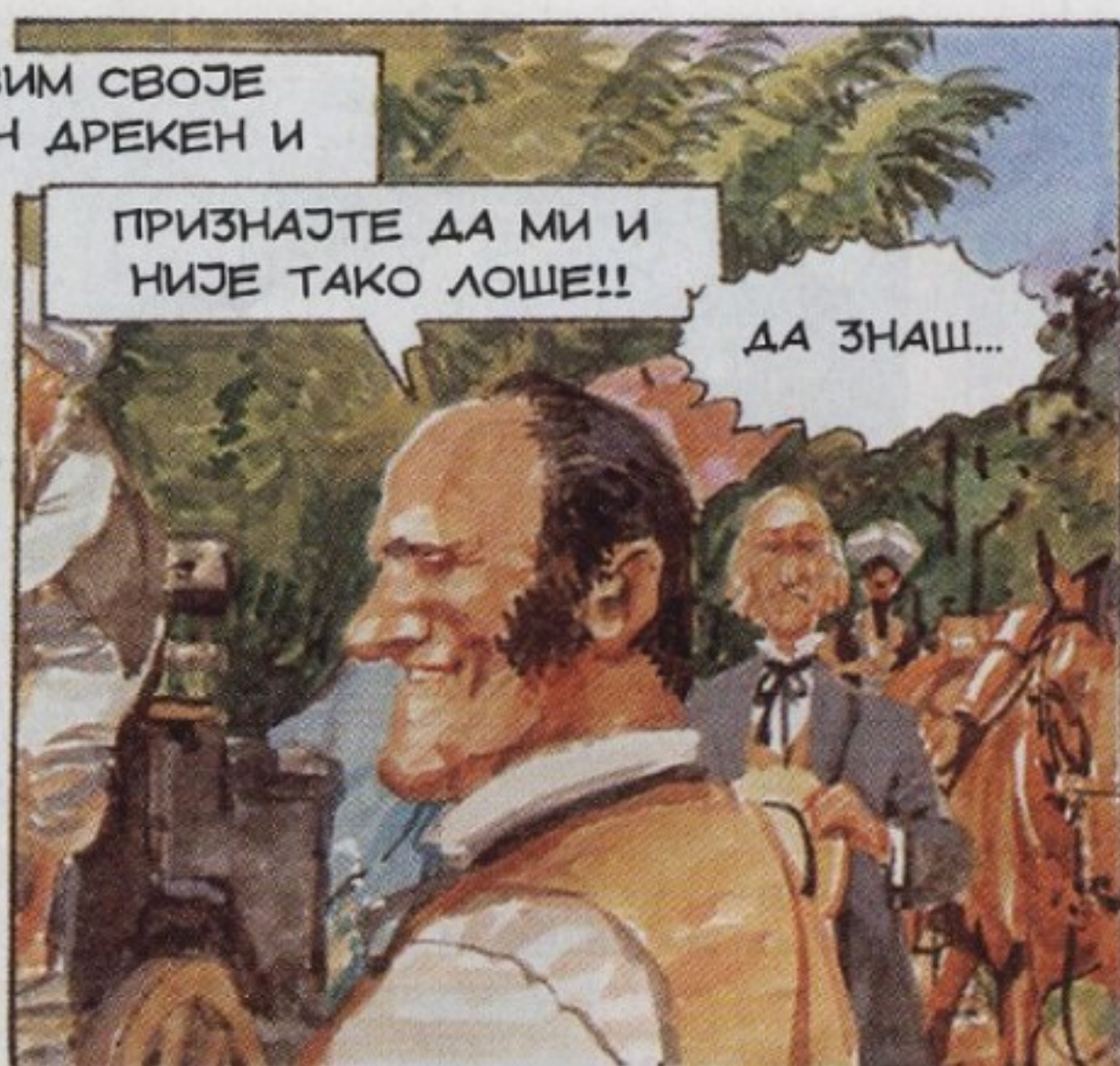

СТРПЉЕЊА, ПРИЈАТЕЉИ! СВЕ
ЋЕТЕ САЗНАТИ... АЛИ ПРЕ ТОГА...

...ДОПУСТИТЕ ДА ВАМ ПРЕДСТАВИМ СВОЈЕ
НОВЕ ПОСЛОДАВЦЕ: МАРКУС ВАН ДРЕКЕН И
ЊЕГОВА ЛУПКА СУПРУГА ХЕЛА!

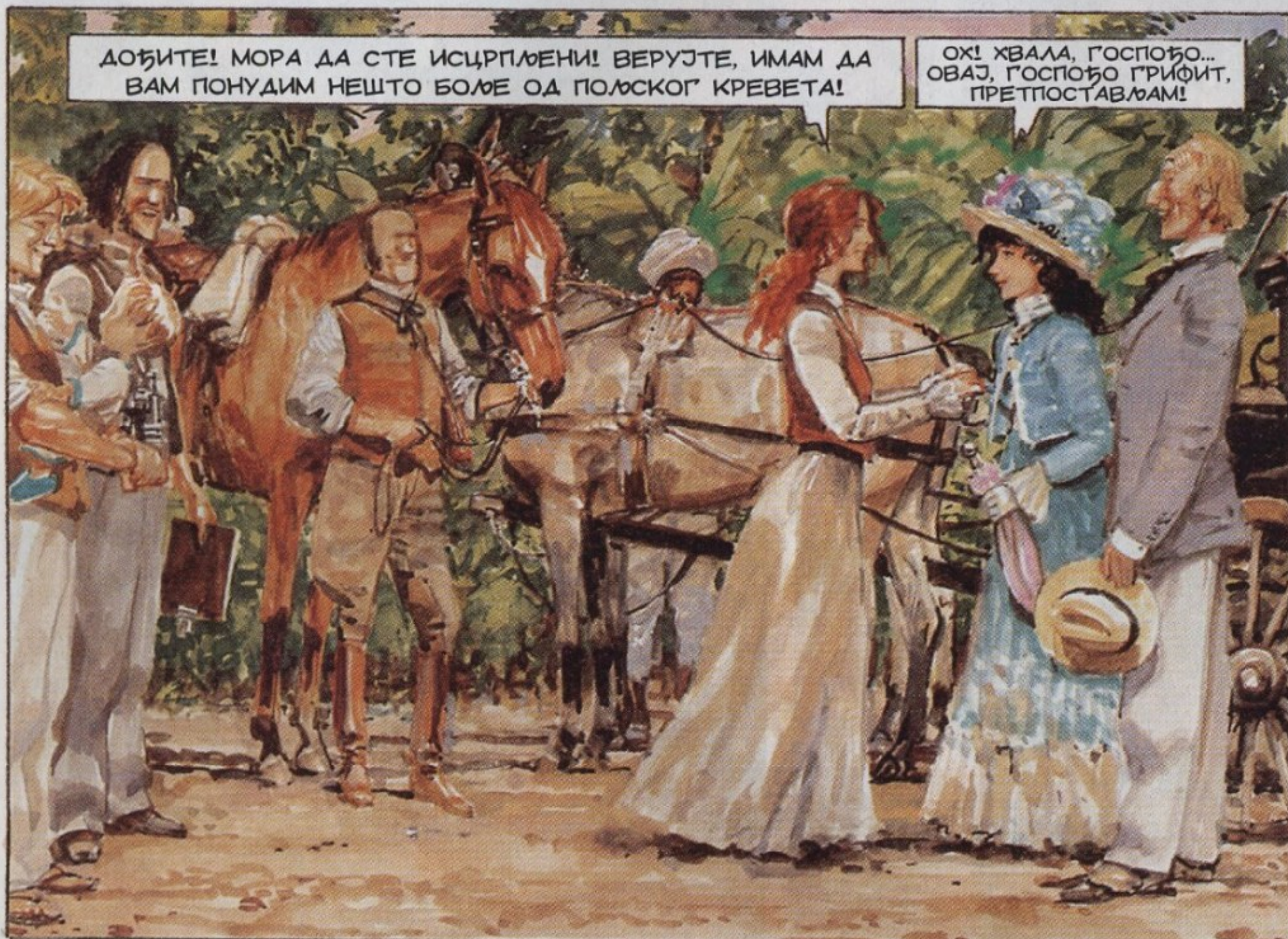

ПРИЗНАЈТЕ ДА МИ И
НИЈЕ ТАКО ЛОШЕ!!

ДА ЗНАШ...

НАРАВНО, ОДБАЦИВШИ УНИФОРМУ,
МОРАО СИ ДА СЕ ОПРОСТИШ СА
СМЕШТАЈЕМ И КЛАДИМ СЕ ДА НЕМАШ
ГДЕ ДА СМСТИШ ТЕ ДОБРЕ ЛУДЕ!

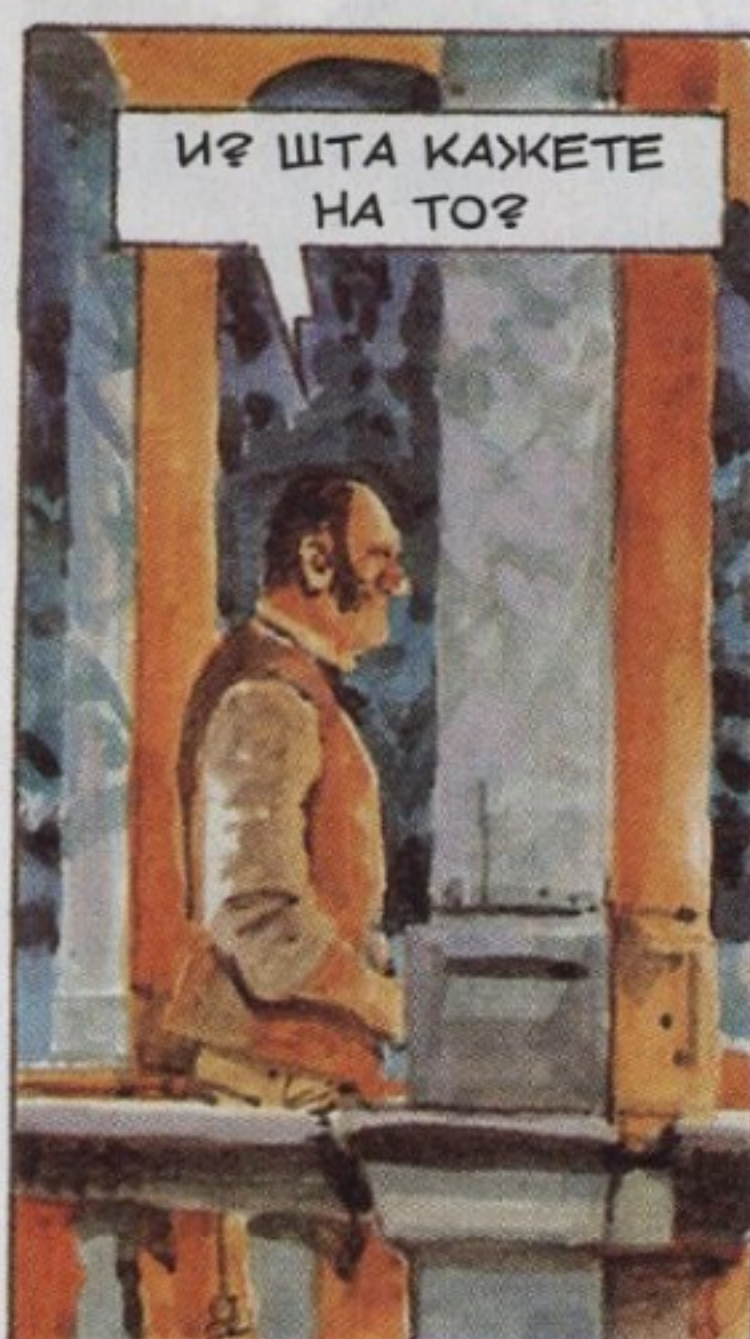

ДОЋИТЕ! МОРА ДА СТЕ ИСЦРПЉЕНИ! ВЕРУЈТЕ, ИМАМ ДА
ВАМ ПОНУДИМ НЕШТО БОЉЕ ОД ПОЉСКОГ КРЕВЕТА!

ОХ! ХВАЛА, ГОСПОЂО...
ОВАЈ, ГОСПОЂО ГРИФИТ,
ПРЕТПОСТАВЉАМ!

ЏЕЈН! ЗОВИТЕ МЕ
ЈЕДНОСТАВНО ЏЕЈН...

И? ШТА КАЖЕТЕ
НА ТО?

ПА... КАО ШТО ЗНАШ, НАШИ ПОСЛОВИ НЕ ИДУ БАШ
НАЈБОЉЕ И ТВОЈА ПОНУДА НИЈЕ ОД ОНИХ КОЈЕ СЕ
ОДБИЈАЈУ БЕЗ РАЗМИШЉАЊА, МОРГАНЕ, АЛИ...

ШТА „АЛИ“? НЕКУ ДА
ЧУЈЕМ НИКАКВО „АЛИ“!

КАКАВ ГОД ДА БУДЕ ИСХОД
ЕКСПЕДИЦИЈЕ, МОЖИ ЋЕТЕ ДА
ЗАДРЖИТЕ ЗНАТНУ НАГРАДУ КОЈУ
БУДЕТЕ ДОБИЛИ ЗА УЧЕСТВОВАЊЕ!
А АКО ЗАИСТА НАЂЕМО БЛАГО, СВАКИ
ОД ВАС ЋЕ ДА ДОБИЈЕ ПО ДВА ОДСТО
ОД ОГРОМНОГ БОГАТСТВА!

НАСТАВАК У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

ЖИВОТ ЈЕ БАЈКА – ЖИЛ МАСНЕ

Презирао је име које су му родитељи дали. Стога су га сви звали – Масне.

Композитор Жил Масне иза позорнице је с нестрпљењем ишчекивао завршетак извођења своје опере „Вертер”. Био је узбуђен и нервозан. Јер, тенор је лоше певао, мучио се, никако не успевајући да погоди праву интонацију. Кад се завеса коначно спустила, тенор се готово сударио с композитором:

– Надам се да сте били задовољни мојим певањем, маестро? – упитао је певач.

– Одушевљен, одушевљен! – узвратио је Масне. – Ипак, питам се, како сте могли да певате с тим ужасним оркестром? Пратили су вас током целе опере пола тона више!

Овај догађај, односно анегдота из живота славног француског композитора Жила

Маснеа збила се, наводно, крајем 19. века. Додуше, можда је то ипак измишљена прича – легенда. Јер, Маснеови биографи тврдили су да се он ретко појављивао у позориштима или у концертним дворанама кад су извођена његова дела. Чекао је код куће извештаје о успесима! С друге стране, управо ова

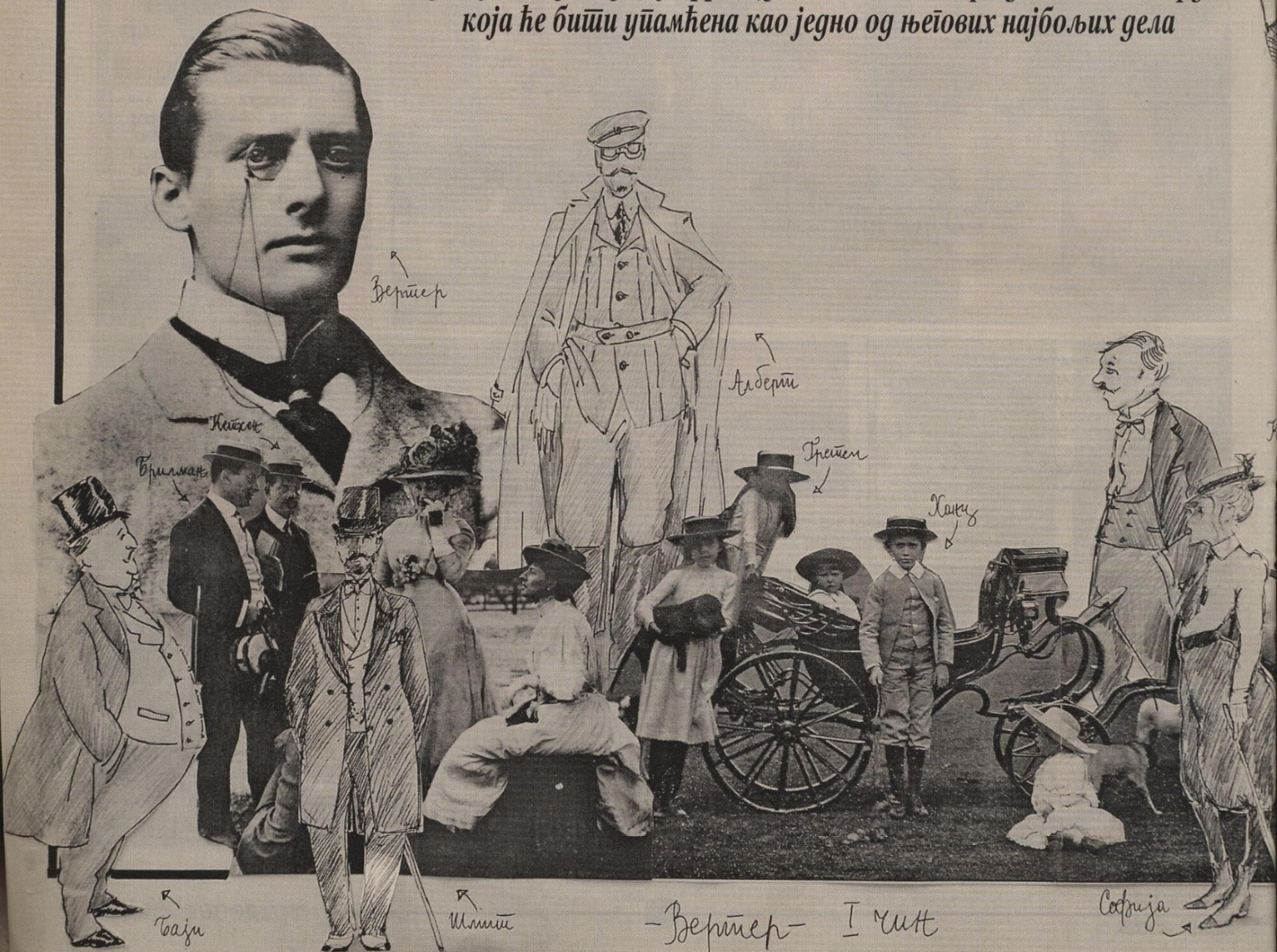
анегдота дочарава Маснеову углађену природу. Био је, наиме, познат као слаткоречив човек који се ретко упуштао у свађе. Чак и кад му се нешто не би допало, вешто је успевао да нађе најлепши начин да то саопшти. Наљутио би се једино кад би му се неко обратио по имену – Жил. То га је заиста нервирало.

Гете као надахнуће

Жил Масне написао је оперу „Вертер” 1887. године. Није познато кад је прочитао Гетеов роман „Јади младог Вертера”, који је седамдесетих година 18. века громко одјекнуо читавом Европом. Историцари књижевности сматрају да је управо ова повест о несрећној љубави младог Вертера према

ПОСЛЕДЊА

Повест о несрећној љубави младог Вертера према већ заузетој девојци надахнула је француског композитора да напише оперу која ће бити ујамћена као једно од његових најбољих дела

девојци Шарлоти била око-
сница покрета у књижевности
и музици који је назван
штурм унд драг (Sturm und
Drang – олуја и бес). У сваком
случају, извесно је да је компо-
зитор прочитао роман напи-
сан сто година раније и да га је
он надахнуо.

Жил Масне је већ тих деве-
десетих година 19. века у му-
зичким круговима био познат
као „песник љубави“ који је
музиком дочаравао најстра-
снија љубавна осећања, што

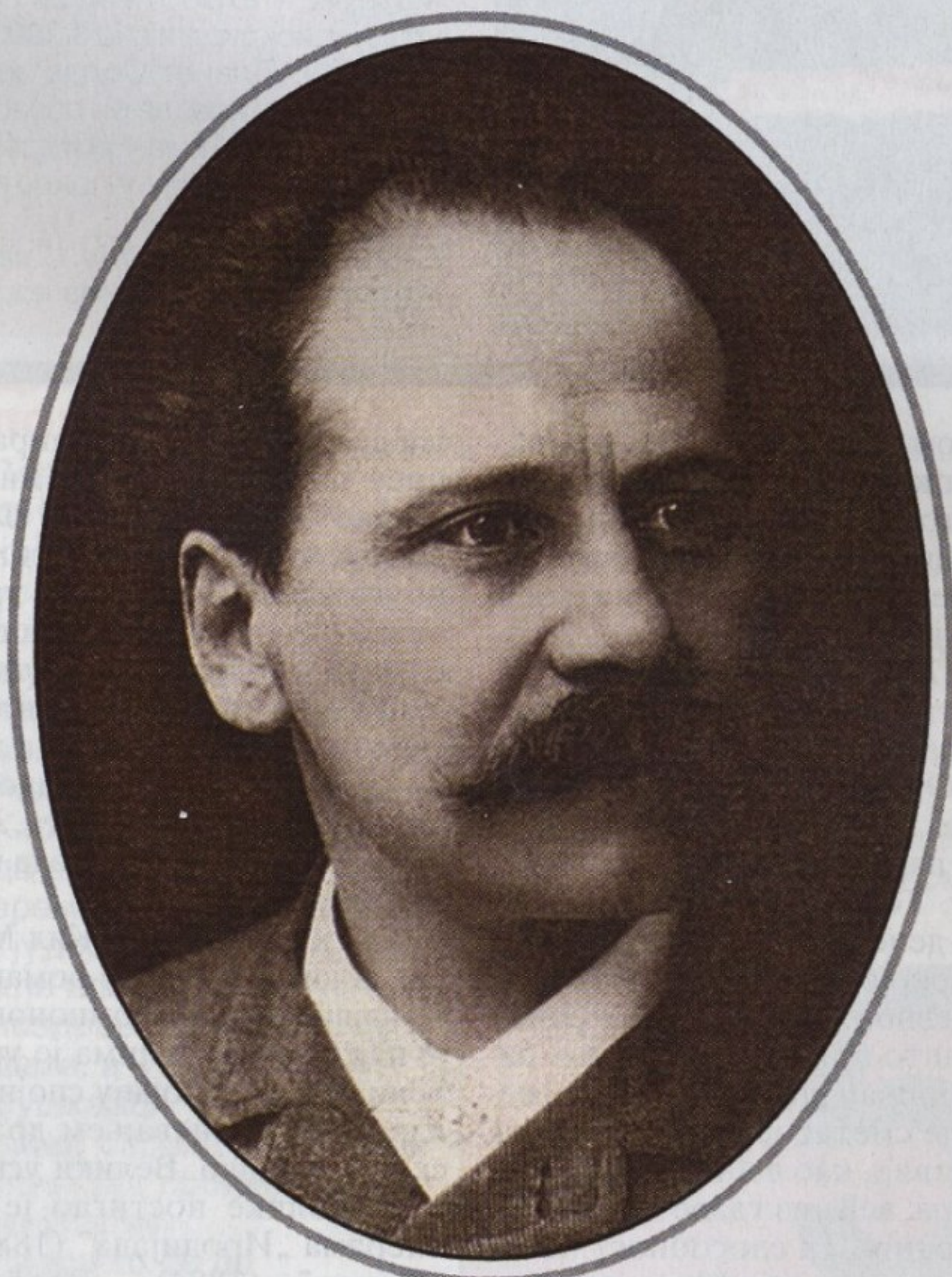
је публика обожавала. Музи-
колози су то другачије обја-
снили. Сматрају да је његов
циљ био завођење! Слушала-
ца, али пре свега примадона...
Чим је приметио да његове
мелодије делују на људе и да
је због тога постао познат,
више није желео да мења
стил. Такође, бројне Масне-
ове обожаваатељке имале су
утицаја на његов рад. Уоста-
лом, Клод Дебиси је написао:
„Успех га је потпуно разма-
зио. Постао је жртва игре

лептира, ласкања следбеница
лепшег пола.”

Било како било, Маснеова
опера „Вертер“, у четири чи-
на, за коју су либрето написа-
ли Едуар Бло, Пол Мије и
Жорж Хартман, изведена је
први пут у Бечу, 16. фебруара
1892. године. Уз оперу „Ма-
нон“, то је најизвођеније и нај-
познатије дело Жила Маснеа.
Успех је био огroman. Многи
у публици су јецали... „Вертер“
је у Паризу изведен годину да-
на касније, а на сцени њујор-

Хон Ли. Шарлотину ролу тумаче
Драгана Југовић дел Мона-
ко и Наташа Јовић, а у улози
Шарлотиног вереника Алберта
наступају Владимир Андрић
и Предраг Милановић. Сцено-
граф је Миодраг Табачки, а ко-
стимограф Бојана Никитовић.
Плакате који су најавили нову
поставку „Вертера“ осликао је
Славко Крунић, београдски
уметник млађе генерације. На
плавој позадини насликао је
портрете Вертера и Шарлоте.
Вертер је тужног погледа и сти-

ИГРА ЛЕПТИРА

Жил Масне

шког Метрополитена 1894. го-
дине, кад и у лондонском Ко-
вент гардену.

У октобру прошле године
„Вертер“ је поново доживео
праизводбу и на сцени Опере
Народног позоришта у Београ-
ду. У режији Небојше Брадића,
под управом Доријана Вилсо-
на, односно Ђорђа Станкови-
ћа, певачи су наступили у неко-
лико постава: несрећног мла-
дог Вертера певају Дејан Мак-
симовић, Јанко Синадиновић и

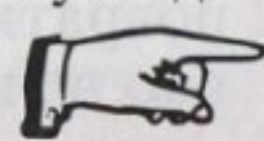
снутих усана, а Шарлота онаква
како је својевремено описао
композитор Стеван Христић:
„Добра девојка, васпитана у
строгом породичном моралу и
сањалица меког срца...”

Укратко, „Вертер“ говори о
младом човеку који уочи Бо-
жића, у једном ловачком зам-
ку далеко од градске вреве,
упознаје девојку Шарлоту и
страсно се заљубљује у њу. И
Шарлота схвата да пред собом
има необичног и врло осетљи-
вог човека. Па ипак, саопшта-
ва му да су се прекасно срели,
она је верена за Алберта за
кога ће се удати. Несрећа је
неминовна. Вертер је потпуно
скрхан. Пати не успевајући да
заборави девојку. Кад буде по-
ново срео већ удату Шарлоту,
још једном ће осетити бол јер
ће љубав бити иста као и ра-
није. И Шарлота ће постати
свесна колико је несрећна
због љубави према драгом ко-
га је прекасно срела... Због то-
га ће Вертер напослетку одлу-
чити да прекине јаде.

Верује се да је Јохан Вол-
фганг фон Гете написао „Јаде
младог Вертера“ кад је и сам
доживео несрећно љубавно
искуство. Као младић био је
заљубљен у Шарлоту-Лоту
Буф, вереницу свог блиског
пријатеља. Роман „Јади мла-
дог Вертера“ проузроковао је
више самоубиства него нај-
лепше жене, тврдила је фран-
цуска списатељица Мадам де
Стал пишући о Гетеовом делу
и његовом утицају на читаоце.

Професор и ласкавац

Али, вратимо се Жилу Ма-
снеу. Овај композитор и углед-
ни професор париског
Конзерваторијума

„Вертер” – први чин,
скица костимографа
Бојане Никитовић

Свети У БРОЈКАМА

ВЕТРОМ ПРЕКО 7 МОРА

Морима и океанима крстари око **50.000** трговачких бродова преносећи робу широм света. Јуре просечном брзином од **46 километара на сат** и имају моторе од **100.000 коњских снага**. Велики теретњаци дневно могу да потроше **300 тона** погонског горива, тешког уља, са **4,5 одсто** примеса сумпора што, изражено у новцу, износи око **60.000 евра**. Током прекоморских путовања у атмосферу годишње оде око **1.200.000.000 тона** угљен-диоксида, што је двоструко више него што га избаце авиони. Уз то, ослободи се и **20.000.000 тона** сумпора и **37.000.000 тона** везивних оксида. Научници сматрају да се око **60.000** испарења убраја међу смртоносна. Да би се штетним испарењима стало на крај и смањила потрошња нафтних деривата, праве се бродови нове генерације на еколошки погон. А баш такав је „E Ship 1“, теретни брод који би ове године требало да се појави из постројења куће „Enercon“. Брод је по много чему јединствен. Као прво, највећи је теретни брод на свету и може да понесе око **14.000 контејнера**. Дугачак је **130 метара**, широк **22,5 метара**, има дубину газа од **21 метар**, три палубе у кориту запремине **20.850 кубних метара**. „E Ship 1“ је брод који за покретање користи снагу ветра и ради на принципу Магнусовог ефекта, по имену немачког физичара Хајнриха Густава Магнуса, који га је приказао 1924. године. На отвореном мору креће се просечном брзином од **20 чворова**, што је око **36 километара на сат**. Захваљујући модерној технологији, у атмосферу би се годишње испустило **220.000.000 тона** угљен-диоксида и око **3.300.000 тона** сумпора. Највећи соларни брод на свету „Планет Солар“ има површину соларних плоча **180 квадратних метара**, да би обезбедио довољно снаге за покретање брода, а „E Ship 1“ има **4 ротирајућа цилиндра** који снагу ветра под притиском претварају у покретачку снагу брода ■

Еколошки брод „E Ship 1“ за покретање користи снагу ветра која се у ротирајућим цилиндрима под притиском претвара у покретачку снагу.

рођен је као Жил Емил Фредерик Масне, 12. маја 1842. године у месту Монто крај Сент-Етјена у Француској. Био је најмлађе дете у бројној породици пропалог ситног индустријалца. Због неуспелих очевих послова породица се преселила у Париз, где је Жил у једанаестој години почео да похађа Конзерваторијум. Већ тада је знао да ће живот посветити уметности. Његова мајка Аделаида била му је прва учитељица клавира. Међутим, породица се због очевог лошег здравља поново преселила. Овога пута, млади музичар није пошао с њима. Остао је да се школује и сам издржава у престоници. Шест година радио је као тимпаниста у Театру лирик. И у другим позориштима је свирао удараљке, а ноћу је у кафеу „Белвил“ свирао клавир. На Конзерваторијуму је учио клавир, хармонију и композицију. Пресудан утицај на њега имао је професор композиције Амброаз Тома.

Године 1863. Масне добија угледну награду Grand Prix de Rome која му омогућава трогодишњи боравак у Риму. По повратку у Париз, служио је као војник у француско-пру-

ском рату. Франц Лист је младог композитора упознао с богатом девојком из угледне породице Луизом Констанцом де Греси. Оженио се њоме и она му је родила једино дете, кћерку Жилијет, и помогла му да оствари многа важна познанства са утицајним људима.

Од 1878. године Масне је био професор композиције на париском Конзерваторијуму. Током следећих неколико деценија композитор је напорно радио. Писао је свакодневно. Устајао је врло рано, нешто пре четири. Одмах би почињао да пише. Нико ме није сметао јер није писао уз клавир, као већина композитора, већ „из главе“ право на хартију. Та способност лако се препознаје у Маснеовој јасној оркестрацији. Изванредан мелодичар, давао је безмало свакој теми, односно арији, одређену психолошку црту. Пишући арије, често је пред собом имао певачицу која ће је изводити. Као познату личност из културног миљеа Париза, често су га оговарали управо због љубавних веза с певачицама – сопранима. Све то успевао је некако да заташка и тако сачува углед и брак. Али, кад је умро, многи његови пријате-

љи су схватили да га заправо нису познавали. Шта ли је Масне заиста мислио? Јер, људе је једноставно обасипао похвалама. Међутим, у тренутку кад би та особа изашла из просторије, он би рекао нешто... потпуно супротно. У сваком случају, убеђен да људима прија слаткоречивост, играо је на сигурну карту. Ласкао је. Чини се да никада није погрешно...

Као композитор, Жил Масне подигао је оперу романсу на највиши ниво. Компонувао је партитуре у којима је урођени дар за мелодију спојио с извршним познавањем драмских ситуација. Велики успех код публике постигао је са операма „Иродијада“ (1881), „Манон“ (1884), „Вертер“ (1892), „Таис“ (1894), „Жонглер Богородичине цркве“ (1902), „Дон Кихот“ (1910). Поред двадесет седам опера, компоновао је и оркестарске свите, музику за балет, ораторијуме, кантате, као и готово две стотине соло песама.

Масне је умро од рака у седамдесетој години. Било је то 13. августа 1912. године. Сахрањен је четири дана касније. Чини се да му је пред крај живота досадила слава. Стога је, према његовој жељи, сахрана

била једноставна и скромна. Без музике. Присуствовали су само чланови најуже породице. Изјаве саучешћа послала је тек неколицина званичника: принц од Монака, директор Опере у Монте Карлу и представник Опере комик.

Последња опера изведена за Маснеовог живота била је „Рома“, у париској Опери, 1911. године. Убрзо после композиторове смрти његове опере као да су изашле из моде. Многе, изузев „Манон“ и „Вертера“, пале су готово у заборав.

Средином седамдесетих година прошлог века Маснеово дело као да је још једном откривено. Занимљиво је да је опера „Вертер“ на сцени Народног позоришта први пут изведена 30. априла 1914. године, две године после смрти аутора. Први светски рат само што није почео, али публика жељна романтичне и мелодичне музике с одушевљењем је плескала тадашњим певачима: Драгој Спасић (Шарлота), Војиславу Туринском (Вертер) и Рудолфу Фејфару (Алберт). Плакали су ганути музиком, не слутећи да ће горке сузе тек потећи ■

Мирјана Ођановић

ЗБОГОМ, МАМИПАРЕ!

У време кад свет тресе економска криза, довитљиви Енглеz смислио је начин како да сачувамо новац од непотребног трошења

Док већи део човечанства води борбу против беспарице, остали муче с потрошачком грозницом. Страствени купци неуморно обилазе све могуће продавнице, трговинске центре, пијаце... На срећу, или нажалост, увек нађу нешто што би могли да купе, односно оно чему не могу да одоле. Тек кад примете да им је новчаник остао празан, почињу да осећају кајање. Додуше, они који плаћају картицом, забринутост осете касније, кад погледају банковни рачун. Неки постају свесни своје неутаживе страсти у тренутку кад примете да им је кућа сувише тесна за све оно што су накуповали, од гардеробе до разних направа.

Енглеz Руел Мохамед сматра да је потрошачка грозница једним делом крива што је свет захватила светска економска криза и верује да је нашао лек – смислио је како човек може да се ослободи навике да стално нешто купује. Укратко, господин Мохамед саветује да купци учине још само један потрошачки „напор“ и купе једну од његових најновијих направа из серије која носи назив „Guilty Wallet“ („новчаник кривац“), односно – мамипара.

На пример, одлучили смо да се излечимо од потрошачке грознице и купујемо новчаник у облику ајкулиних чељусти: уколико будемо покушали да у њега завучемо прсте

да бисмо извадили новац или кредитну картицу, он ће нас ујести. И то не баш благо. „Јао!“, крикнућемо. И нећемо више завлачити прсте тамо где не треба!

– Ајкулин ујед нам служи као опомена – објаснио је проналазач британским новинарима. – То је тренутак за размишљање да ли је наша куповина неопходна. Морамо да научимо да трошимо паметно и разликујемо оно што је стварно потребно од онога што је заправо лек за лоше душевно стање, нај-

„Продрљивост“

„Похота“

„Лењивац“

„Понос“

„Завист“

„Гнев“

чешће потиштеност и осећање досаде.”

Уколико сте осетљиви на бол, а желите да вас ипак неко (или нешто) опомене како бисте мудрије трошили новац, не морате баш да се определите за „новчаник ајкулу“. Купите Мохамедов други изум: новчаник ребус (модел носи назив „грамзивост“). Како ради? Једноставно: ако не одговорите тачно на питање које постави новчаник, он се неће отворити! Моделу новчаника „лењивац“ (sloth) потребно је извесно време да би се отворио. Осим тога, испушта непријатан мирис кад за њим посегнете! За то време, људи у реду крај касе почеће да се буне и ви одустајете од куповине. Модел „завист“ (envy) наговара власника новчаника да не троши свој новац: у тренутку кад из нов-

„Похлепа“

чаника нестане одређена (већа) количина новца, на дисплеју омотача појављују се исписане реченице попут: „Мрзим те, желим другог човека“ и слично. А на дисплеју новчаника „похлепа“ (greed) појавиће се тачан износ који сте потрошили и одговарајућа, разуме се, погрдна порука. Јасно је, бол који овај новчаник наноси власнику није физички, већ душевни. Модел „похота“ (lust) врелином упозорава власника да је прекардашио сваку меру у трошењу. Дакле, упозорење стиже чулом додира.

На крају, модел који носи назив „понос“ уништава понос власника новчаника јер ће се на дисплеју појавити искривљена слика власникове вољене особе, детета, родитеља или кућног љубимца. Можда и фудбалског тима. Све зависно од тога шта највише вређа власников понос.

Новчаници Руела Мохамеда нашли су се у финалу овогodiшњег међународног конкурса за „зелене направе“ које би требало да допринесу здравијем и чистијем животу на нашој планети. Да ли ће ови новчаници бити само још једна непотребна направа коју ћемо убрзо одбацити на гомилу других, такође непотребних, остаје да се види ■

М. О.

ЕНИГМАТИКА

КОЊИЋЕВ СКОК

НИ	ГО	ВРА	ЧИ
ДИ	О	КАД	РЕ
НА	ЋЕ	ЈУ	НА
НИ	ВА	ГА	ЗА
НЕ	О	ВРА	НЕ

Крећући се по принципу скакача у шаху, прочитајте народну пословицу ■

АНАГРАМ

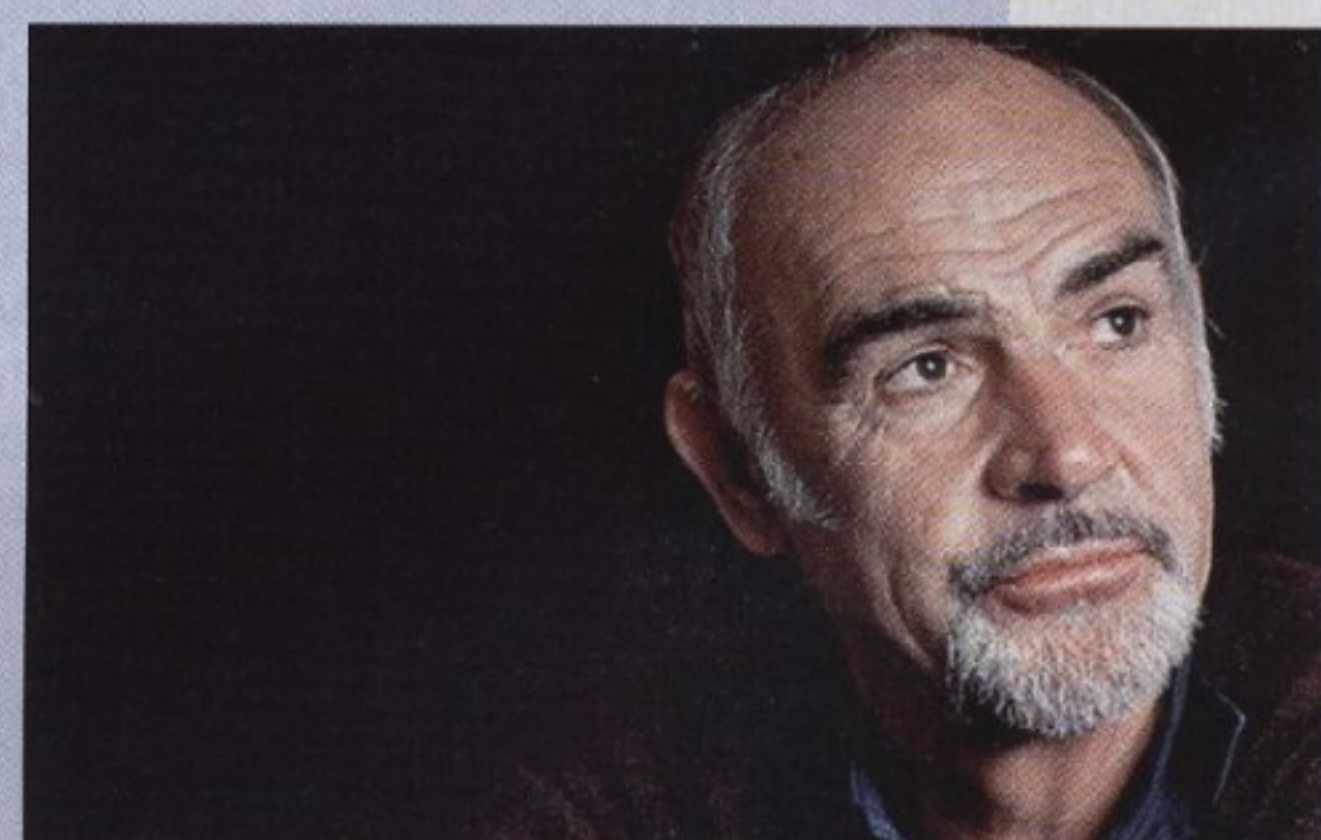
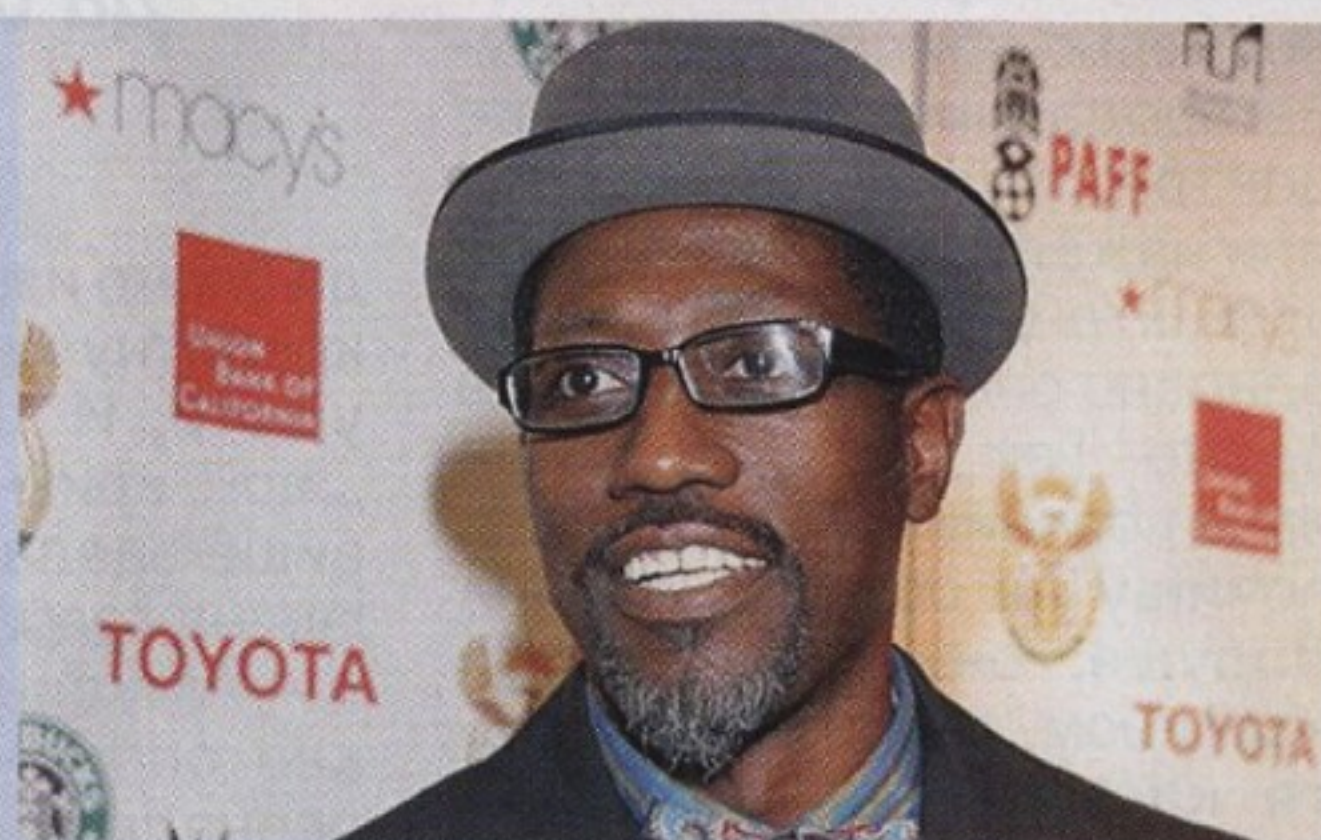

АДУЛАР је једна руда што постаде гљива луда ■

ПОМИЦАЉКА

Шест презимена глумаца помакните лево-десно како бисте у двама узастопним усправним колонама добили презимена још два глумца ■

КИНСКИ
ЈУСТИНОВ
БАНДЕРАС
ДЕПАРДЈЕ
ПРИСТЛИ
ГАРСИЈА

АЗБУЧНА УКРШТЕНИЦА

	С	П	П	Ж	Ћ	А		Л	Б	С	Њ				
	Б		Р	Б	И	Б	П	Б	С	Б	Ј				
	Њ	Г	Ж	П	М		Р	П	Б	Г	Ћ				
	С	П	К		Б	Т	С	Б	Љ		Б				
		С	П	А		Л	Њ	Ј		Т	М				
	П	Ј		Б	С	Б	Р	Б	Р	Л	Ј				
Т	С	Ј	Б	Ж	М	Р	Ј	В	Б	Љ		Т	С	С	
Н	З	Љ	Ж	М	Б	Г	П	Б	Б	Ј	Т		П	Ж	С
П	Д	Б	П		Л	Ћ	Т	С	Ж	Њ	Ј		Ћ	Ћ	Б
Ј	С		С	С	П	К	Ј	Ж		Б	Т	Ј	Н	Б	Ч
Б	Б	Љ	Ћ	М			Б	Љ	Њ	Г		П	Ж	С	Ј
Б	Њ	Г	П	Б	Ћ	Ћ		Б	С	Б	Д	П	Њ	Ј	С

ПОСЕТНИЦА

МАРКО ДЕ НОРТИ

Посетница је врста анаграма у ком од „имена и презимена“ преметањем слова треба да добијете занимање ■

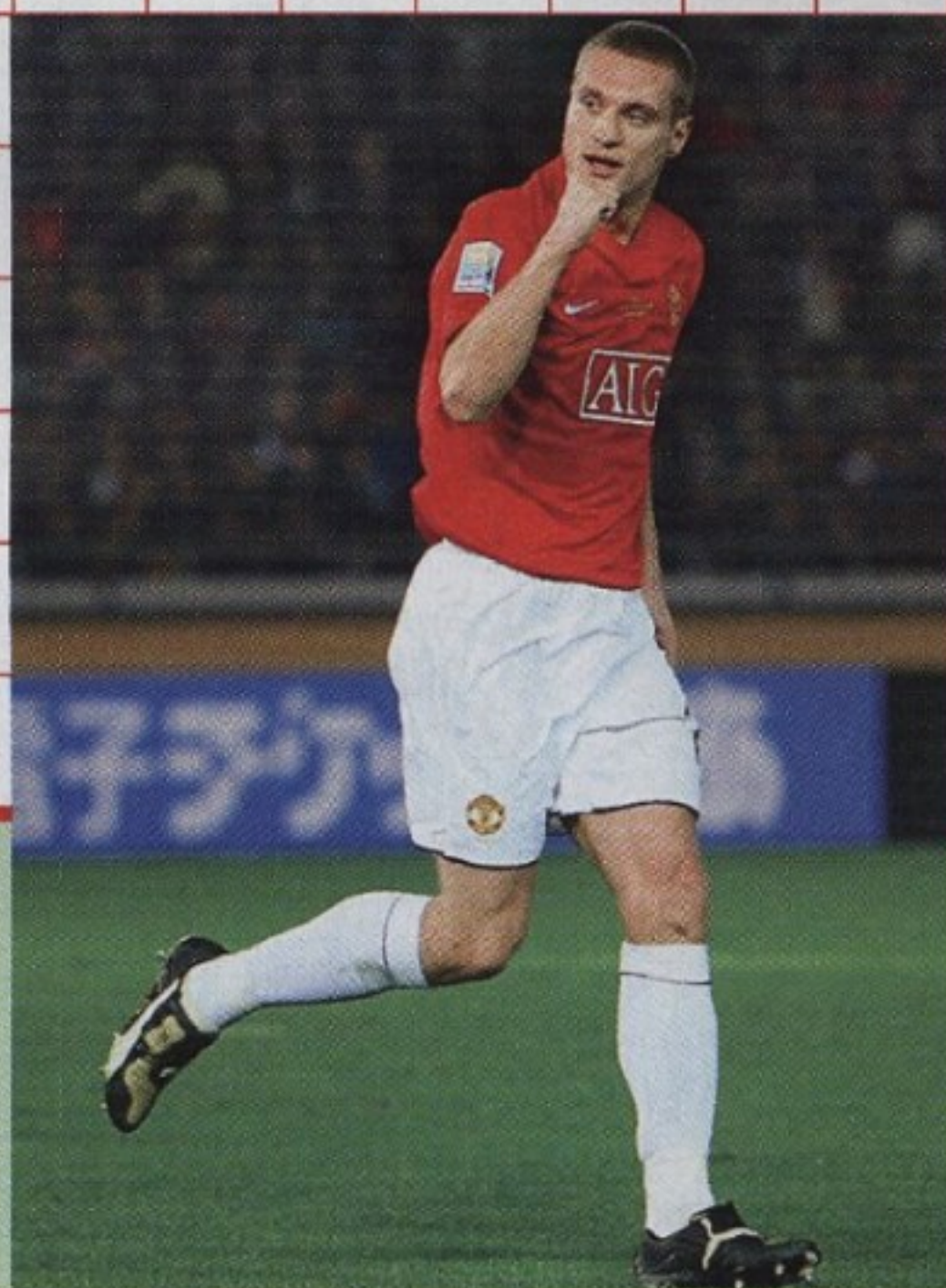
Ову укрштеницу решавајте тако што ћете у поља уписати слова која су у азбуци суседна оним словима која су задата. У водоравна поља испод слике упишите име и презиме глумца са слике ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															

Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Име и презиме нашег фудбалског репрезентативца са слике – Упитна заменица (1), 2. Локалитет на Ловћену – Ознака за радијус (1), 3.

Сновиђење – Део отплате дуга –
Припадник индијанског племена (2), **4**.
Ознака за келвин – Име и презиме
америчког глумца – Ситан део динара
(2), **5**. Бројем изражен степен знања у
школи – Аутомобилска ознака за Ниш
(1), **6**. Естонац – Гогољева прича (1), **7**.
Име глумца Квина – Ознака за ампер
(1), **8**. Врста инсекта (мн.) (1), **9**.
Саламура, пац, маринат (0), **10**.
Земљишна мера – Једночлани
алгебарски израз (1) ■

УСПРАВНО: 1. Недовољно високо – Име певачице Реџепове (1), 2. Име глумице Лонгорије – Средиште (1), 3. **Клуб фудбалера са слике** (1), 4. Аутомобилска ознака за Анкону – Реч супротног значења (1), 5. Птица северних мора – Име композитора Роте (1), 6. Мужар, ступа – Име чувеног фотографа Вицановића (1), 7. Јастучићи од вате – Име сликара Муртића (1), 8. Утопијска земља Етјена Кабеа, земља Икаријаца – Иницијали глумице Мањани (1), 9. При, код, уз – Везник (1), 10. Шареница ока (0), 11. Скраћеница за ћирилицу (1), 12. Шаховска фигура, кула (1), 13. Песница (0), 14. Ознака за темпо – Симбол ербијума (1), 15. Наглашени слог (грч.) (0) ■

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

[illegible]

Ову укрштеницу водоравно решавајте као класичну а усправно као мозаичку.

ВОДОРАВНО: 1. Мудра изрека (лат.) – Роман Ернеста Хемингвеја, 2. Име и презиме певача са слике који је ове године победио на такмичењу за „Песму Евровизије” – Кретање кроз ваздух, 3. Име некадашњег рукометаша Исаковића – Земља којој је певач са слике донео победу на такмичењу у Москви – Позитивна електрода, 4. Име глумице Хајек – Другарица Микија Мауса – Посуда за купање – Иницијали глумице Тејлор, 5. Ознака за метар – Мајка Ромула и Рема – Потврда о заштити проналаска – Јеврејски свештеник (мн.), 6. Узвик нестрпљења – Вратар – Право време – Пиринач, рижа, 7. Знак у хороскопу – Део намештаја – Келнерица, 8. Телесна или душевна повреда (грч.) – Смер у уметности – Екипа ■

УСПРАВНО: АБАК, АЛИС, АМ, АНО, АРАБА,
АРШИН, ДРМАТОР, ЕТАТИЗАМ, ЕУ, ИКАДА, ИРИТ,
ИС, КЕЛЕРАБА, МАМ, МАНА, МАП, МАРТ, МИР,
НАБОР, ОЛ, ОЛО, ОСА, ПРТ, РЕДЕНИЦИ, РИК, РОЗ,
САВИТИ, СКЕЛЕ, ТОНИ, ТРЕНЕРКА, ЦА ■

**РЕШЕЊА
НА
СТРАНИ
65**

ДИКАНОВИХ **ПРВИХ** 40 ГОДИНА

не 2004. године, до најновијег „Празника мимозе“ чији је он комплетан аутор. Дакле, и пише и црта.

Уосталом, овде је, заправо у оближњем Херцег Новом, и одрастао, први пут видео цртани филм неизбежног Дизнија и завршио некад гласовиту Умјетничку школу. У Херцег Новом је давно, давно покушавао да, сећајући се Дизнијевог „Бамбија“, уради стрип о том симпатичном ланету. У граду под Орјеном, као тринаестогодишњак, направио је и први стрип објављен у „Пиониру“, дечјем листу са Цетиња.

Сећања, мислимо на она стрипска, данас седамдесетогодишњег Лазе Средановића далеко сежу. И више су него драгоцен кад је у питању део историје домаћег стрипа јер је Дикан овог априла напунио четрдесет година. Он је, разуме се, и даље млад, леп, храбар и поприлично наиван. Управо онакав какав мислимо да је био наш прапредак Стари Словен и какви ми, његови прапотомци, мислимо да јесмо и дан-данас.

МИМОЗА ОД

Тамо десно, кроз јутарњу измаглицу, провирује капа плавобрадог Ловћена. Тачно испред су Вериге, где се обале Бококоторског залива готово додирују, а иза, попут отворене шкољке, два шкоља – Госпа од Шкрпјела и Свети Ђорђе. Од Пераста иза њих наслућује се само филигранска линија кућа на обали. Лево, на западу, источни крајци Херцег Новог. Сваког боговетног дана, од раног пролећа до касне јесени, све ово у сваком тренутку види Лазо Средановић с терасе своје куће на п(ј)ени од мора у Крашићима, места шцету десетак (копнених) километара од Тивта до кога се барком може за де-

сетак минута. Непоновљива слика за скицу простора, али и догађања којима у последње време броде његови јунаци, од „Плаве шпиље“, епизоде објавље-

Било је то време кад је први пут код нас (уз већ легендарне Мирка и Славка, цртане јунаке Народноослободилачке борбе) дома-

Он је млад, леп, храбар и поприлично наиван. Управо онакав какав мислимо да је био наш прапредак Стари Словен и какви ми, његови прапотомци, мислимо да јесмо и дан-данас... А како је проходао испод четкице Лазе Средановића и куда и како, данас и уз помоћ његовог текста, језди јахач наше стрипске историје, у причици која следи...

ћи стрип припретио оном за који смо једино знали – страном. Тамо однекуд, с оне стране Карпата, као претходница, односно извиђач са задатком да својим савременицима премери и провери будућу отаџбину, на странице „Политикиног Забавника“ утрчао је Дикан. Не сам, наравно. Ту је био и његов неизбежни пратилац у лику омаленог али практичног стрица Вукоја да свом горостасном и горопадном синовцу помогне да савлада многобројне препреке, посебно оне за које нису биле довољне само необузданост буздована нити мишићавост мишица. Стрипом је прошетала гомила што добрих Старих Словена, што оних који нити су били добри нити су, разуме се, Стари Словени. Простор је био омеђен од Сингидунума до Ориона, а време од шестог века до 2300. године.

Од прачовека до космонаута

Тако је осамнаести април 1969. године постао важан датум и у историји „Политикиног Забавника“ која, ево, траје седам десетлећа. Уз

Насловна страна „Забавника“ која је најавила долазак младог Старог Словена у нашу стрип-историју.

већ стандардне класичне табле (странице) стрипова Паја Патак, Изногуд, Флаш Гордон, Бим и Бум, Вино Пу, Денис, Џони Хазард и Мики, појавио се Дикан у епизоди „Будованске игре“ и одмах „купио“ многе читаоце, и млађе и оне старије. Неке чак довео у забуну. Рецимо, Војо Станић, један од наших најпечатљивијих сликара, дуго је веровао да је и Дикан на челу Старих Словена стигао из неких страних радионица, без обзира на то што је управо Лазо Средановић био један од његових ученика у поменутој Умјетничкој школи у Херцег Новом.

А све је заправо почело сасвим случајно, бар кад је у питању ликовни отац нашег Дикана. Код знамените

београдске кафане „?“ академски сликар Нинослав Шибалић приупитао је колегу Лазу Средановића да ли је заинтересован да покуша да направи лик Старог Словена за стрип у „Политикином Забавнику“. Он, Шибалић, урадио је текст а на интерном редакцијском конкурс донеће коначну одлуку о изгледу главног јунака.

– Основна идеја претпостављала је двојицу главних јунака који, је л', долазе на Балкан у извидницу, као претходница велике сеобе Старих Словена. Задатак су добили још неки карикатуристи који су се бавили овом врстом стрипа, а као узор требало је да нам послужи тада у светским мерама популарни францу-

ски стрип јунак, Стари Гал Астерикс – пребира по сећању Средановић.

Први писац Никола Први

И онда, једногласно, како то уобичајено и бива кад праве ствари у право време стигну на право место, одлучено је да су његова ликовна решења нових стрипских јунака оно што одговара и тиражу и угледу недељника какав је „Политикин Забавник“. Именима јунака кумовала је наш изузетни полиглот Кринка Виторовић која је српска имена дала и готово свим ликовима из Дизнијевих стрипова.

Мада је сценарио за „Будованске игре“, прву епизоду објављену у наредних тринаест бројева, написао Никола Шибалић, за идеју о новом стрипу и удахњивање живота главном јунаку и његовој дружини најодговорнији је био Никола Лекић, тада главни и одговорни уредник „Забавника“.

– Био је изузетна личност. Прави интелектуалац и мајстор свог посла. По одласку у пензију, написао је највећи број епизода за Дикана. То је био период присног дружења с човеком који је одлично познавао домаћу и страну стрип сцену. Сваки сусрет с њим био је врло инспиративан. Умео је тада

— четрдесет седам

У последњој објављеној епизоди Дикан се обрео у Херцег Новом на Празник мимоза.

и да ми се пожали да су му цензури- сали и мењали целе тексто- ве или поједине речи, самим тим често уништавајући и главну поруку целе приче. Али Дикан је, с краћим и дужим прекидима, настављао да живи а у последње вре- ме ветропири по мојој Боки.

После Лекића, писањем текста бавили су се Милен- ко Матицки, Бранко Ђури- ца и Слободан Ивков који су, свако на свој хуморан начин, Дикана и Вукоја, две главне личности, догађаји- ма водили кроз време и простор. У тим епизодама они су надјачали непријате- ље из Црне шуме, одгонета- ли тајне Сингидунума, од љутине лили сузе на избо- ру за мис Папричицу, горо- падили се с господаром Ди- оклецијанове палате и над- горњавали с царом Јусти- нијаном, одолевали напа- сној Сарки Јагуарки и уми- љавали Весни Сапиенс, спречавали напад с Орио- на, али и откривали Хазаре и Атлантиду.

Очијукање с „невестом Јадрана“

Као надахнуће за одређе- не ликове коришћене су стварне личности из света естраде, глуме и историје... На пример, чланови музич- ке групе „Они и оне“, попу- ларни глумци Миодраг Пе- тровић Чкаља и Павле Вуи- сић у епизоди „Дикантроп и Весна Сапиенс“, Марлон Брандо као Цум у епизоди „Дикан и први рели“ или, чак, Адолф Хитлер као мо- дел за Адолфа фон Луфт- балона, ратоборног вођу Германа у епизоди „Дикан и Стари Словени“...

Десетогодишње ленчаре- ње наших цртаних прапра- прапредака, од 1994. до 2004. године, прекинуо је њихов ликовни отац. Латио се да их сам води у нове пу- столовине, прво кроз епизо- ду „Плава шпиља“ а онда и на „Празник мимозе“. О то- ме овако данас прича:

– Први пут сам се нашао у (не)прилици да пишем текст за стрип, па нисам био сигуран како ће то би- ти примљено. Писао сам онакав стрип какав сам и сам желео да читам. Дикана и Вуко- ја довео сам у Боку ко- торску и кори- стио људе, до- гађаје и сценогра- фију које сам од- лично позна- вао. Пошто дуже од по- ла године жи- вим у Крашићи- ма, за основу приче прве епизоде искори- стио сам оближњу тај- новиту Плаву шпиљу, али и многе од зани- мљивих мештана попут, на пример, Високог Била, нео- бичног одгајивача шкољки. Детињство сам провео у Херцег Новом те је и епизода „Пра- зник мимоза“ крцата дога- ђајима и анегдотама који- ма сам имао прилику и сам да присуствујем, неке и до- живим. Разуме се, све сам морао да прилагодим стрипској причи.

Како данас, кад је Дикан по годинама проведеним на страницама „Забавника“

већ један озбиљан средове- чан четрдесетогодишњи Стари Словен, његов ли- ковни творац гледа на мене кроз које је временом неми- новно морао да прође црта- ни јунак?

– Мада су Дикан и сви ли- кови који се појављују уз њега моје дело, морам да кажем да сам имао срећу да су сви текстописци били и такозвани ликовњаци, од- носно и те како су се разумевали и у визуелну умет- ност па сам бивао у

прилици да ми њихове суге- стије буду од користи. Дикан је ликовно да- нас мало дру- гачији, мекши је и покретљи- вији него на по- четку, али је у основи опет исти: леп, храбар и помало бле- скаст...

Да ли Средано- вић и даље користи ста- ру технику или се при- лагодио но- вим техноло- гијама?

– Од по- четка, од те

1969. године, искључиво цртам четкицом и црном темпером. Једно време сам користио акрилну црну бо- ју зато што је акрилик от- поран на могуће оштећење цртежа водом. Кроки цр- там оловком и одмах затим четкицом правим коначан цртеж који је тридесет од- сто већи од формата на ко-

ме се штампа. Пре је посту- пак припреме за штампу био много сложенији и, ра- зуме се, спорији. Фото-пу- тем је рађен позитив а по- том су се боје ручно одва- јале. Данас је то, разумљи- во, много једноставније и брже, а све захваљујући могућностима рачунарске обраде...

Зашто је плавокос?

А због чега је наш прапре- дак плав кад смо ми, њего- ви прапотомци, махом сме- ђи или тамнокоси?

– По многима боја наше данашње косе, као и много тога другог уосталом, поти- че од Турака, а Дикан је Стари Словен, припадник пранарода који је са севера стигао овамо а северњаци су, је л' те, углавном плаво- коси. А и плава боја је раз- драганија, некако више при- личи лику какав је добро- ђудни Дикан...

А да ли ће, након свих до- садашњих пустоловина, у некој од будућих епизода наш славни предак, старо- словенски Марко Краљевић, пожелети да на дах, пошто он и то може, прерони много- страни Бокоторски залив и, надмудрујући морске але и бауке, открије нам његове још недокучене тајне, остаје да се види. На Лази је да про- вери да ли је вода Залива до- вољно топла пошто он, Ла- зар, улази у море само кад се у њему кувају рибе. Дикан је, 'ајде да верујемо, мање зи- могођљив а и некако је осе- ћајнији кад су у питању по- штоваоци његовог, Дикано- вог, лика и дела ■

Петар Милатовић

ПОДНИМНИК
ЗАБАВНИК

29. 5. 2009.

НЕОСТВАРЕНА ДРЖАВА

ШКОТИ ВЛАДАЈУ СВЕТОМ

Да ли би карта света изгледала другачије да је Шкотланђанима пошло за руком да постану колонијална сила?

Британски историчари тек су се недавно позабавили једним од најпоразнијих колонијалних планова: Шкотска је крајем 17. века у Средњој Америци покушала да оснује сасвим нову државу. Шкотланђани су имали намеру да на Панамској превлаци створе колонију која ће бити веза између Атлантика и Тихог океана. Тако би отворили нови пут који би спојио исток и запад и омогућио им да надзиру светску трговину. Та њихова замисао остварена је двеста осамнаест година касније, тек кад је прокопан Панамски канал. Истраживањима се позабавио британски историчар Даглас Хамилтон са сарадницима. Требало је прегледати мноштво докумената, укључујући писма, дневнике и остале записе који се чувају у Шкотској народној библиотеци у Единбургу. Хамилтон је дошао до закључка да, пошто им се замисао није остварила, Шкоти нису имали куд већ да се 1707. године уједине с Енглеском. Хамилтон открива да је намера била да колонија буде независна држава. Нека врста друге Шкотске чији би се становници звали Каледонци. Влада те нове државе требало је да има овлашћења за самостално одлучивање. Иначе, Каледонија је латинско име којим су Римљани називали данашњу Шкотску која се налазила северно од њихове провинције Британије.

Шкоти су унапред одлучили да њихова колонија буде створена по сличном моделу као америчка колонија Род Ајленд – насељени Шкоти требало је да успоставе пријатељске везе са староседеоцима

и да прихвате и поштују њихова верска и морална начела.

Замисао о новој држави родила се јуна 1695. године, кад су шкотски и енглески трговци и пословни људи основали предузеће за трговину с Африком и тим делом Америке. Међутим, пошто је већ постојала енглеска Источноиндијска компанија, власти су натерале енглеске трговце да се повуку из новооснованог предузећа. Шкоти ни тад нису посустали. И даље су желели да у области данашње Панаме успоставе копнену везу између Атлантика и Тихог океана. Енглежима се ни та замисао није

допала, посебно јер су у том часу били у рату с Француском, а нису желели ни да поремете односе са Шпанијом која је полагала право на Панаму.

Шкотланђани су донели одлуку да сами спроведу замисао у дело. У то су уложили двадесет одсто средстава из државне касе. Новац су уложили у седамнаест бродова у којима је пут будуће Каледоније, у којој је тек требало да се оснује нови главни град по имену Нови Единбург, кренуло две и по хиљаде колониста. Исход је био трагичан. Насељеници су подлегли глади, разним болестима, а падали су као снопље и пред налетима шпанске војске. Преживело је само четиристо људи који су се, на једином преосталом броду, вратили у Шкотску. Економија Шкотске доведена је на ивицу банкротства. Није било другог избора већ да се Шкоти уједине с Енглежима ■

В. С.

Грб шкотског предузећа на коме један амерички староседелац и један Африканац у рукама симболично држе рог изобиља.

15 ШУМСКИХ

Сваког априла и маја пропланке и пусто тло уз стабла и испод крошњи шума прекрије тепих шарених цветова беле, жуте, црвене, ружичасте и плаве боје. Многи кажу да је то сигуран знак цветног пролећа. Призор прелеп за људска чула.

А за биљку заносна лепота и мирис нежних цветова имају само једну намену – да преживе. Цветови привлаче инсекте који их опрашују и тако им омогућавају продужетак врсте. Наравно, не налазе се у свим шумама исте врсте. Неке су способне да расту непосредно уз дрвеће, у сенци, док је другима потребно много светлости и ваздуха.

Историјски и природни услови веома су значајан чинилац у развоју и одржању појединих врста на одређеном подручју. Природно, дуготрајно време цветања омогућава правилан и равномеран циклус одржања највећег броја различитих врста. А што је шума старија, богатија је и разноврсним биљкама које краси нека јединственост.

Жуто

Жутеница, копитац, велики жути жабљак
(*Caltha palustris*)
породица љутића
Може да се нађе у влажним, отвореним шумама или уз стајаће воде испод врба и јова. Јаркожуте латице штите пупољак. Жутеница се често назива и мајско цвеће мада у неким крајевима цвета крајем марта ■

Јагорчевина
(*Primula vulgaris*)
породица јагорчевина
Мноштво жутог цвећа на појединачним стабљикама у бокору лишћа – то је најсликовитији опис биљке. Цвеће се групише у букете. Уколико се гаји у башти, боја латица може да поприми и ружичасту боју ■

Црвено, ружичасто, љубичасто

Црвени прилепак
(*Silene dioica*)
фамилија каранфила
Најчешће се среће на пропланцима или отвореним шумама. Има цветове пречника 2 до 2,5 центиметара црвеноружичасте боје, понекад и беле боје, који расту у букетићима на дугачким и длачицама прекривеним стабљикама. Као и код других биљака из породице каранфила латице цветова дубоко су усечене на врху ■

Љубичица
(*Viola odorata*)
фамилија љубичица
Цветови су углавном љубичасти, али могу се видети и бели. Одликује се јаким и препознатљивим мирисом, одатле и потиче име врсте (*odorata* – мирисна). Може се размножавати и вегетативно помоћу столона (танких водоравних стабала која су за подлогу причвршћена чуперцима нежних коренића). Расте у шумарцима и на ливадама ■

Плаво

Ивица, пузава ивица, рано зеље
(*Ajuga reptans*)
фамилија мртвих коприва
Прекрива шумовите честаре. Има велико светло лишће, понекад бакарног одсјаја. Цвет ове биљке је уочљиво плаве боје и привлачи велики број различитих инсеката, укључујући и пчеле и лептире ■

Разгон, вероника, змијина трава
(*Veronica chamaedrys*)
фамилија зевалица
Биљка обликује мноштво ситних и прелепих небескоплавих цветова који могу да се виде на чистинама уз шуме или уз шибљаке и живе ограде. Длачице биљке често постану „гнездо“ за јаја паразита ■

ПЕПОТИЦА

Жути анђео
(*Lamium galeobdolon*)
породица
мртвих коприва
Подсећа на
коприву са
жутим и
наранџастим
цвестићима
прстенасто
распоређеним око
стабљике. Често
се заматне с
веома сличном
баштенском
биљком

Lamium galeobdolon spp. *argentatum*
која има сребрнасте мрље по
листовима. Као и све биљке из
породице мртвих коприва и она има
четвртасто стабло по коме се разликује
од других пролећних биљака. Ова
биљка и њена подврста spp.
argentatum не расту код нас ■

**Жива трава,
пастирска
иглица**

(*Geranium robertianum*)
фамилија
геранијума
Ова биљка воли
осунчана тла, честа
је уз камените зидове, али и у
баштама. За њу је особен снажан,
оштар мирис и лишће које временом
добива црвену боју по обрбу ■

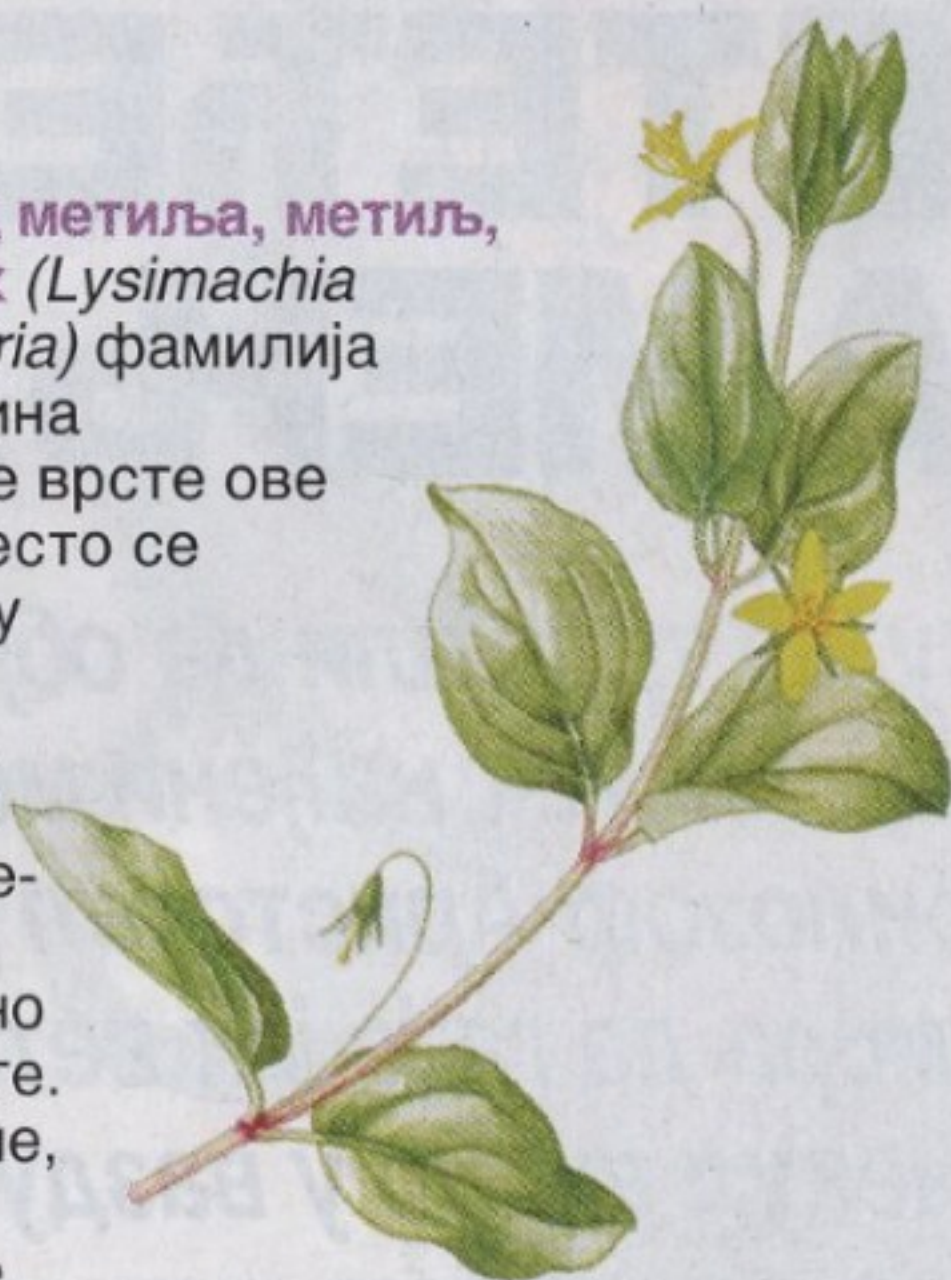

**Дивљи
зумбул**
(*Hyacinthus*
sp.) фамилија
љилјана
Цветови су
груписани при
врху
стабљике и
имају
љубичасто-
плаву боју.
Стабљика је
обухваћена
стреластим
листовима. Одликује је
изузетно снажан и, по
мишљењу многих, један од
најлепших цветних мириса ■

**Трава од метиља, метиљ,
противак** (*Lysimachia*
nummularia) фамилија
јагорчевина

Хибридне врсте ове
биљке често се
користе у
башто-
ванству.
Погодује
јој растре-
сито,
нађубрено
земљиште.
Има ситне,
жуте,
звонасте
цветове ретко распоређене
по стабљизи. Лако је препознатљива по
малим округластим листовима и често
може да се нађе у градовима и околини ■

**Шумска
љубичица**

(*Viola silvestris*)
Веома подсећа
на биљку *Viola*
odorata, од које
може да се
разликује по
светлијој боји цветова и
тамнољубичастој оструги (израштај у
облику мамузе) која се налази иза цвета.
Расте по честарима прекривајући тло као
тепих ■

Споменак

(*Myosotis*
sylvatica) фамилија
оштролистих
Има ситне
нежноплаве
цветове са жутим
средиштем. Воли
отворене делове шуме, али и
баште где расте као полудивљи цвет
латица тамније плаве боје с ружичастим
средиштем ■

Бело

**Бреберина, бела
саса, шумарица**

(*Anemone nemorosa*)
фамилија љутића
Истакнути бели
звездасти цветови
особеност су ове биљке која обликује
велике skupине у сеновитим деловима
стarih шума и честара ■

Мишјакиња висока
(*Stellaria holostea*)

фамилија
каранфила
Обично може да се
нађе у честарима и
уз живе ограде. Мноштво белих
цветова окружено је уским и правим
сивозеленим листовима. У 16. веку травари
су користили ову биљку за справљање
напитака за смирење болова ■

**Кисељак,
зечја
детелина,
зечји
купус**

(*Oxalis acetosella*)
фамилија
цецеља
Нежни, бели,
надоле
окренути
цветови с
пурпурним
траговима и
меким тролистим зеленим срцастим
листовима киселкастог укуса. Ова биљка
успева у већини шума, у долинама
обраслим маховином и пределима богатим
трулим грањем и лишћем. Листови су богати
витамином С и киселог су укуса, одатле и
потиче име кисељак ■

Вековима је пад метеорита за науку био неприхватљива појава, баш као што су то данас НЛО. Судећи према филозофији Аристотела, која је водила главну реч све до епохе Галилеја, на небу нису могла да постоје хладна небеска тела (која би личила на стене), па је било непојмљиво да камење долази „одо-зго”. Ту је једино могла да буде реч о предметима са земље који су, неким чудесним случајем, бачени у ваздух, и онда, негде далеко од извора, пали на земљу. Не чуди зато што је велики филозоф, кад су га питали да објасни одакле долази тек нађени метеорит, рекао да је вероватно у питању јак ветар који га је однекуд виноу у ваздух, носио га стотинама километара и, на крају, пустио да падне.

Слободни свемир

Схватања се нису пуно променила ни развојем физике у 17. веку. По Њутну, правилност кретања небеских тела могла је да се објасни једино уз нужни услов да васионом не „шетају” друга чврста тела. Кад су видели да метеорити личе на топлјено камење, научници су развили теорију да су у питању производи ерупције вулкана која је камење избацивала високо у ваздух. Године 1794, 16. јуна, у девет сати увече, Сијену је засула киша метеорита. Многи научници одмах су приметили да је управо осамнаест сати пре тога избила ерупција на Везуву (удаљеном око 450 километара од овог тосканског града), и то је, по њиховом схватању, потврђивало вулканско порекло метеорита. Познати биолог Лазаро Спаланцани, један од оснивача експерименталне биологије, тврдио је да метеорите са собом заправо носи ураган, да их топи и електрише атмосфера и да они потом падају на земљу. Немачки истраживачи Хајнрих Олберс и Георг Лихтенберг веровали су, међутим, да су то остаци вулкана на Месецу који су доспели до Земље. А како је онда дошло до тога да метеорити долазе из свемира?

Ванземаљци

Тек је 1802. године енглески хемичар Едвард Хауард, лабораторијским путем,

ЗАГОНЕТКА ЛЕТЕЋЕГ КАМЕЊА

Кад су му тражили да објасни одакле долази тек нађени метеорит, велики филозоф Аристотел рекао је да мора да га је јак ветар однекуд виноу у ваздух, носио га стотинама километара и, на крају, пустио да падне

утврдио стално присуство неких метала у метеоритима, на пример никла, по коме се они разликују од обичних земаљских стена. Дакле, они нису земаљског порекла, као што су, још 1785. године, тврдили језуита и геолог Франц Гисман, а затим, независно од њега, и Амброђо Солдани, сведок метеорске кише из 1794. године, те немачки физичар Ернст Кладни који се данас сматра творцем идеје о ванземаљском пореклу метеорита. Али, у време у коме су живели њихов глас није се далеко чуо: нико није прочитао Гисманову књигу, а Солдани и Кладни претрпели су жестоке критике колега савременика.

Остаци планета

Ни након објављивања Хауардовог текста, научна јавност није била потпуно убеђена у ову теорију. Неверица је трајала све док 1803. године Жан Батист Био, користећи се примером кише метеора у северној Француској 26. априла те године, није јасно доказао дотадашње тврдње. Његов учитељ био је велики математичар и астроном Пјер Симон де Лаплас који је, 1796. године, изнео своју теорију о постанку планета. По њему, оне настају из облака гаса који се скупља под утицајем јаких гравитационих сила. Ова теорија предвиђала је да се

Кад метеор удари у Земљу, временом може да се претвори у мноштво округлих каменчића или, као што се види на слици, поприми неправилне облике ако је пао у песковиту област

током тог процеса одвоје и мањи парчићи чврсте материје, величине од неколико центиметара до неколико километара у пречнику, и да због тога у космичком простору могу да постоје и друга небеска тела, много мања од планета. Године 1801. откривен је први астероид, Церера. Италијански астроном и свештеник Ђузепе Пјаци испрва је мислио да је у питању комета, али је убрзо закључио

да се ради о планети која попуњава празан простор између Марса и Јупитера. Исто тако и остала небеска тела налажена у то време сматрана су планетама (и добијала имена, као и планете до тада, по римским боговима и богињама). Онда је један британски астроном за та ситна небеска тела сковао нови израз, *астероид* („налик звезди”), пошто су, посматрана кроз телескоп, више личила на звезде него на планете. Више није било сумње – најзад је у свемиру било довољно места и за сва друга, мања небеска тела.

Иако се сада зна да су метеорити углавном делови астероида или комета, најновија истраживања показала су да неколико метеорита нађених на Антарктику потиче с Месеца и Марса. Експлозија која настане кад неки већи астероид удари у површину ових небеских тела учини да се комадићи тла распрште, па неки већи доспе и до Земље.

Данас, кад се зна да метеорити долазе из свемира, за научнике је права посланица проучавање њиховог садржаја. Сматрају их неком врстом васионског поклона, пошто носе садржај с неког сасвим другог света. Иако огроман број чини „обично” свемирско камење (на свим световима исто), нађе се неколико изузетака који заголицају машту истраживача. Тако се у неком од њих појаве веома сићушни парчићи дијаманта (нанодијаманти), додуше тврдоће нешто мање од осталих дијаманата. Они су мутни и тешки за обраду, иако се открију и неки од готово центиметра у пречнику.

Метеорит с Марса који је на Земљу пао 1996. године чувао је у себи нешто налик на фосилне остатке некадашње бактерије, старе чак 3,6 милијарди година! Ово, међутим, никада није потврђено. А онда је пао још један метеорит, овај пут на Тексас, 1998. године. Имао је остатке воде заробљене у маси камена. Ово откриће наставило је бројне расправе о постојању воде у другим деловима Сунчевог система ■

Н. К.

100%

Odličan,

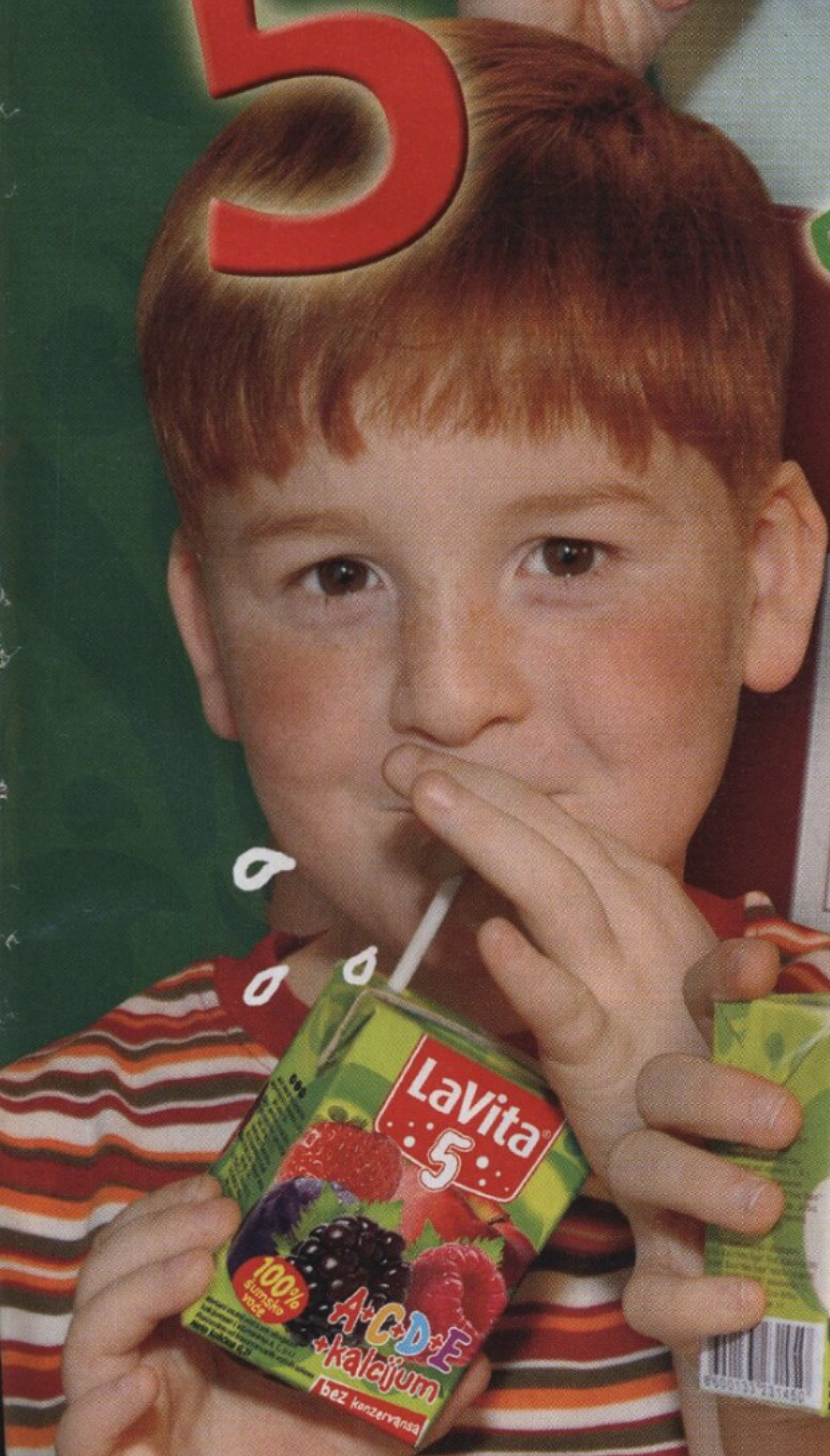
LaVita®
5

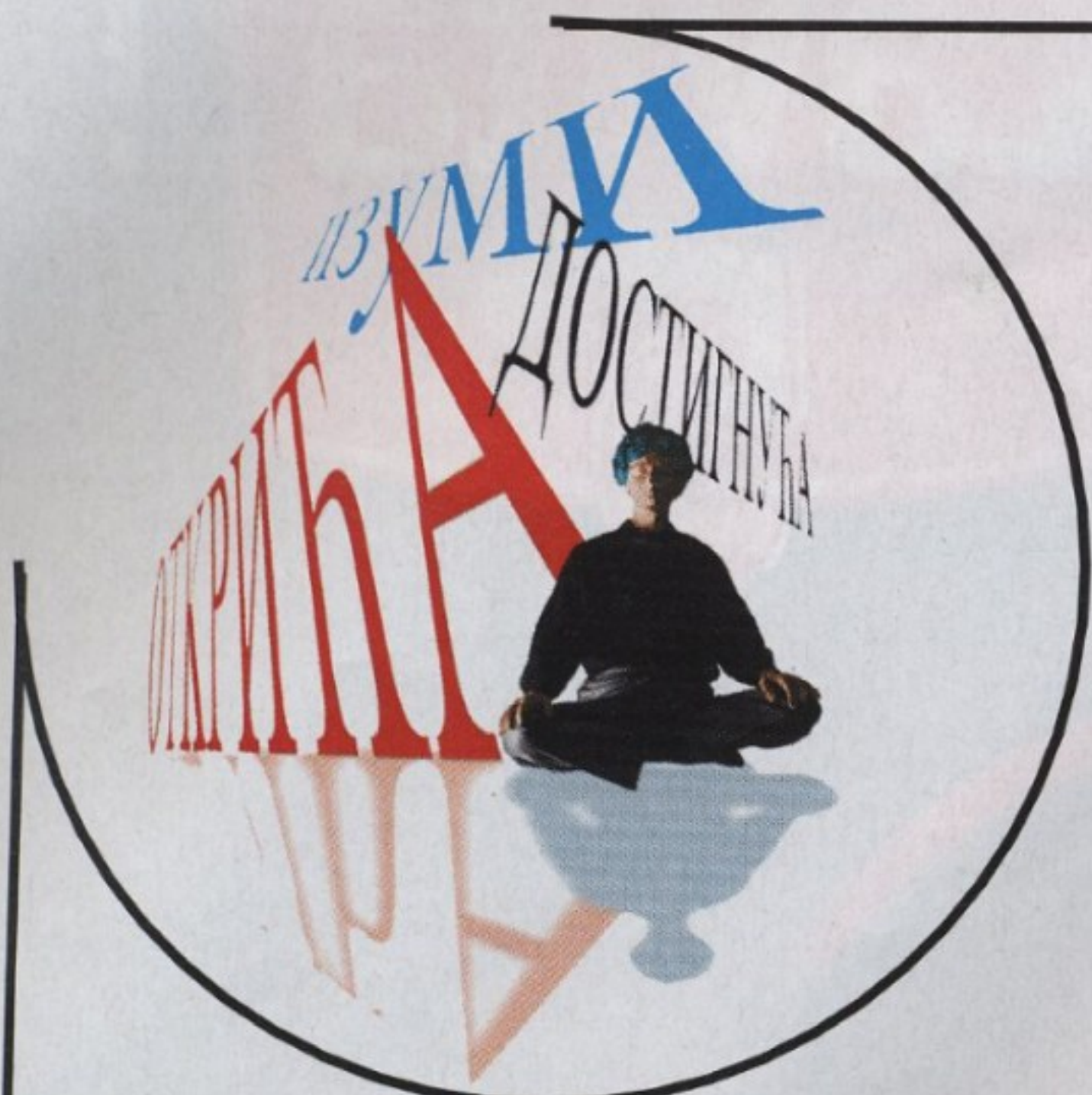

5

A+C+D+E
+kalcijum

5

Извиђачки роботи: победнички „Сатурн” с једним од својих твораца и конкуренти „Кортекс”, „Тејлс тим” и „Мајндшит”.

ИЗВИЂАЧКИ РОБОТИ

Чете војних робота упустиле су се у окршај на Салисбери плејну у британском Вилтширу. Но, не плашите се, судњи дан из „Терминатора” још није на помолу. Дроиди су се надметали за награду у Великом изазову британског Министарства одбране. Циљ изазова је изградња самосталног система вештачке интелигенције способног да опази ратну опасност у градском подручју. У регрутном центру Копхил даун седам финалиста пуштено је на импровизовано бојиште са задатком да прикупе обавештајне податке о „непријатељу”. Победио је роботизовани систем назван „Сатурн”, који се састоји од две беспилотне летелице и једног копненог возила ■

УЗГАЈАЊЕ КРВНИХ ЗРНАЦА

Добровољно давање крви можда више неће бити неопходно.

Истраживачи америчке Лабораторије за напредне технологије у раду с ћелијама из Масачусетса открили су начин за узгајање црвених крвних зрнаца.

Употребili су матичне, стем ћелије из ембриона које могу да се развију у било коју врсту ћелија у телу. Преусмерили су их да се развију у црвена крвна зрнца, способна за пренос кисеоника кроз тело. Научници тврде да могу да узгајају црвена крвна зрнца било које крвне групе ■

УМ ЦАРУЈЕ

Гордон је први робот на свету који има мозак. Не електронски мозак, не рачунарски чип као уобичајени роботи, већ праву сиву материју сачињену од живих можданих ћелија, неурона, који управљају његовим покретима. Премда то звучи као научна фантастика, Гордон заиста постоји, а начинили су га научници са Универзитета у Ридингу. Гордонова једина веза са спољним светом у овом тренутку је звучни сензор који му „говори“ колико је удаљен од зидова у огледном простору. Али, научници намеравају убрзо да га снабдеју слушним уређајем којим ће моћи да чује гласовне команде и звучницима преко којих ће моћи и да говори.

Гордонов ум састоји се од 50.000 до 100.000 неурона узетих од фетуса пацова. Неурони су прво издвојени, а потом смештени у лабораторијску посуду с хранљивим састојцима који су их одржали у животу. После 24 часа, нервне ћелије почеле су да се повезују, а после једне седмице, почеле су да живе.

„У први мах смо имали спонтану укључења и искре активности кад би се сви неурони 'попалили' скоро истовремено, као да покушавају да се међусобно договоре“, објашњава Кевин Ворвик, професор кибернетике на Универзитету у Ридингу.

Неурони су повезани са шездесет електрода у лабораторијској посуди. Те електроде су веза између мозга и машине – тачке у којима се биолошки нервни импулси пре-

тварају у електричне сигнале који путују роботовим штампаним колима.

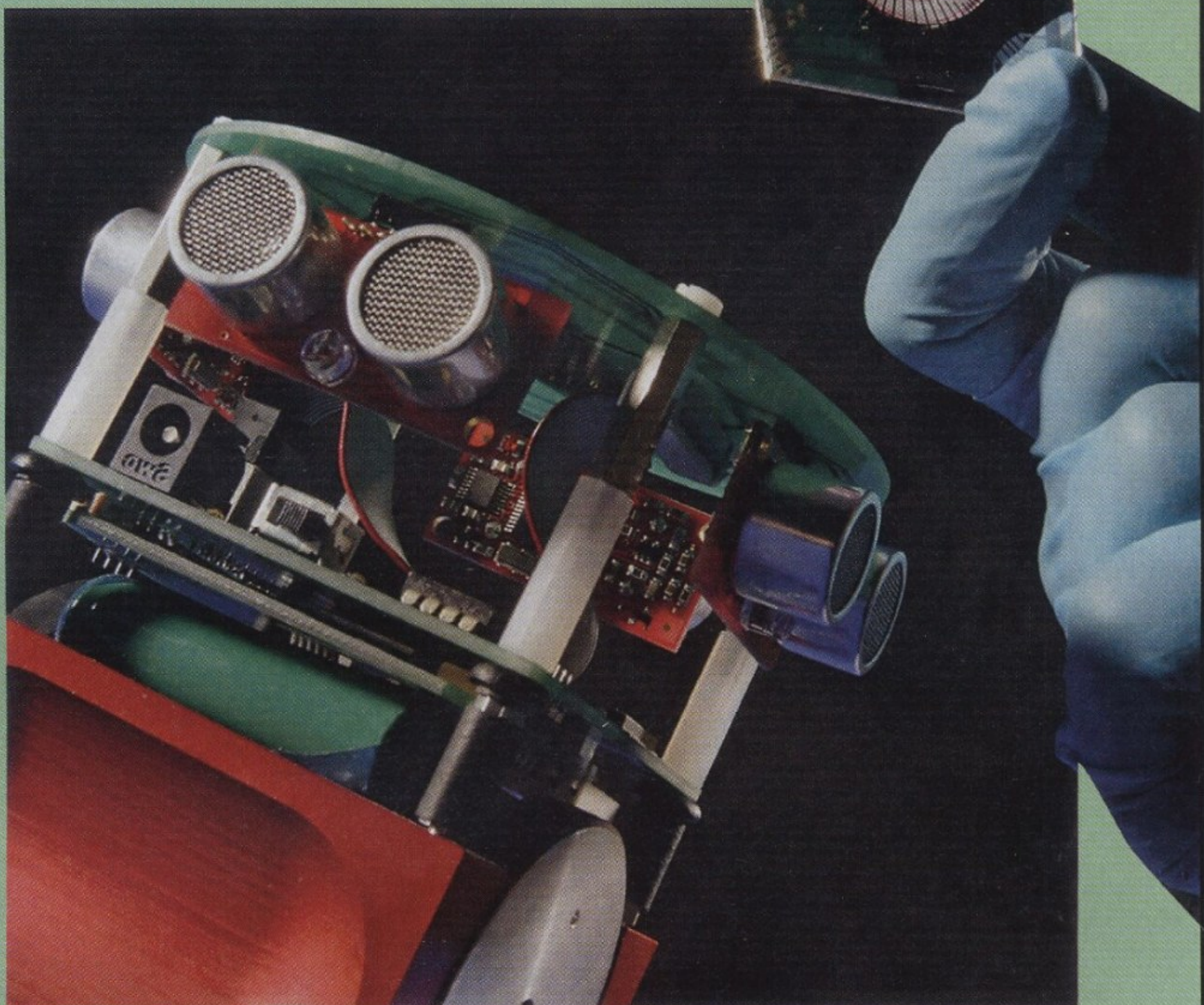
Гордон има пар точкова којима може да се изда наређење за котрљање унапред или уназад. Ако се низ неурона пали одређеном учестаношћу, свега једанаест центиметара висок дроид програмиран је да крене у одређеном смеру.

„Кад се робот приближи зиду, сонар то открије и податак се враћа неуронима у његовом мозгу“, каже Ворвик. „Замисао је да они врате по-

датак који ће роботу рећи да се помери лево или десно. Робот тренутно учи на грешкама. Ако удари у зид, добиће податак о томе од сензора. Ако се успешно окрене на неку страну, тај неуронски пут се учвршћује. Роботово учење за сада је прилично споро.“

Ворвик и његове колеге надају се да би Гордон помогао у изучавању медицинских обољења као што је мождани удар. Научници би могли да искључе одређене неуроне и ви-

де како се остали усклађују с тим. Робот би можда могао да помогне и у одгонетању начина на који чувамо успомене – нешто о чему научници тренутно мало знају ■

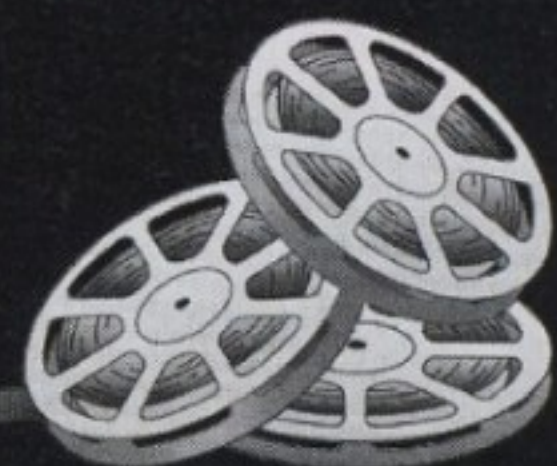

ЗЕЛЕНО ЧУДО

Необично зелено возило на слици направљено је за постизање што веће брзине. Настало је у Великој Британији. Аеродинамични облик омогућава коришћење снаге ветра за муњевито кретање возила. Усправно крило „Зелене птице“ служи управо томе. Начињено је од угљеничних композитних материјала који се користе за израду болида „формуле један“.

Дејл Винс, оснивач предузећа „Екотрисити“, и инжењер Ричард Џенкинс провели су месец дана у Аустралији чекајући праве временске услове да би оборили рекорд у брзини за возила која покреће снага ветра. Нажалост, обилне кише онемогућиле су обарање тренутног рекорда од 186 километара на час. Инжењери се надају да ће ускоро успети у новом подухвату, на залеђеној површини резервоара Кањон Фери у Монтани ■

**ФИЛМСКЕ
ПРИЧЕ
С ОНУ
СТРАНУ
КАМЕРЕ**

ПУТ ДО СРЦА ТАМЕ

„Мој филм није филм.
И није прича
о Вијетнамском рату.
То јесте Вијетнамски рат.
Јер, тако је заиста изгледао.
Као лудило.”

Ове речи америчког режисера Френсиса Форда Копола (1939) тачно дочаравају оно што је суштина једног од најславнијих ратних (тачније, антиратних) филмова у историји кинематографије. Говоримо о филму „Апокалипса сада” („Apocalypse Now”) из 1979. године у коме главне улоге тумаче Марлон Брандо и Мартин Шин.

Коју причу, дакле, доноси филм „Апокалипса сада”, снимљен према мотивима романа „Срце таме” Џозефа

Хеликоптери који се појављују у филму „Апокалипса сада” у међувремену, између снимања сцена, учествовали су у правим правцатим ратним операцијама које је филипински диктатор Маркос водио против побуњеника! Режисер Копола био је на ивици нервног слома а главни глумац Мартин Шин доживео је срчани удар...

Конрада из 1902. године? Сценарио су, уз помоћ новинара Мајкла Хера, написали Џон Милијус и Френсис Форд Копола. Радња се догађа у Вијетнаму за време рата 1969. године. Надређени обавештавају капетана Виларда (Мартин Шин) да му предстоји веома одговоран тајни задатак. Али, већ у првој сцени, гледаоцу је недвосмислено предочено да је капетан на ивици физичке и, још више, душевне издржљивости. Он треба да нађе и убије храброг и својевремено заслужног пуковника Волтера Курца (Марлон Брандо) који је, ратујући у Вијетнаму, потпуно сишао с ума. Негде у влажној забити џунгле, око границе с Камбоџом, пуковник као вођа али и проповедник, живи са својим следбеницима, личном гардом коју чине војници из Јужног Вијетнама и одметници из америчких јединица привржени својеглавом пуковнику. Патролним бродом низ реку, која личи на отелотворење најгоре ноћне море, капетан Вилард с неколико војника стиже до седишта пуковниковог племена, до његовог крвавог краљевства.

Пентагону уз нос

Чини се да ниједан ратни филм није привукао толику пажњу и пре него што је почело дуготрајно снимање. Копола је желео да сними скуп, раскошан ратни филм, а да истовремено буде независан. Како је то могуће? Треба имати у виду да је редитељ у то време већ имао сопствену продукцијску филмску кућу „American Zoetrope”. То је било згодно: желео је да („уз помоћ пријатеља”) уложи сопствени новац да би се ослободио „помоћи” Пентагона. Већ тада је било извесно да неће бити милостив према (некадашњој) америчкој политици у Вијетнаму. Тако се снимање филма „Апокалипса сада” за редитеља култног „Кума” претворило у тежак подухват. Не само кад је реч о новцу.

Требало је прво наћи одговарајуће место за снимање: предео која ће бити налик Вијетнаму. Оно што је замишљао, редитељ је нашао на Филипинима. Али од услова које су поставиле месне власти америчким филмацијама дизала се коса на глави. Копола је, међутим, остао непоколебљив у намери да снимање што пре почне. Занимљив је податак да је филипински диктатор Фердинанд

Маркос баш у то време огорчено ратовао против побуњеника у сопственој земљи! Хеликоптери који се појављују на филму, само сат или два после или пре снимања, учествовали су у правим правцатим ратним задацима! Близина истинских сукоба битно је утицала на надахнуће ствараоца „Апокалипсе”. Њихова основна замисао могла се свести на само једну реченицу: рат је луцило, крај света.

Из политичких, али и физичких разлога (било је јасно да ће снимање бити напорно), многи познати глумци оклевали су да прихвате главну улогу – улогу капетана Виларда. И Стив Меквин, Ал Пачино, Џек Николсон и Роберт Редфорд одбили су улогу уз објашњење да је шестомесечно снимање на Филипинима ипак превелика жртва... Копола се онда сетио Мартина Шина који је био на проб-

ном снимању за улогу Мајкла Корлеонеа у филму „Кум”... Тада није прошао, али се редитељу чинило да ће му ова улога баш одговарати. На несрећу, Шин је у то време снимао други филм, па је улога припала Харвију Кајтелу који је, иначе, већ одабран да тумачи члана специјалних јединица у лову на сулудог америчког пуковника.

Брат као дублер

Снимање је почело 20. марта 1976. године. Месец дана касније, Харви Кајтел је добио отказ. Фред Рус, један од продуцената, тада је изјавио: „Знали смо да је Харви одличан глумац, али у овој улози није успео да се снађе. Није умео да буде капетан Вилард. Он је био градски момак.”

Мада се правдао да није баш у најбољој кондицији, Мартин Шин (право име Рамон Естевез) стигао је на Филипине само десет дана пошто је Харви Кајтел отишао. Снимање се одужило: десет месеци касније, Мартин Шин и Марлон Брандо (који је, додуше, одлазио и долазио) и даље су снимали ту надреалну епопеју о Вијетнамском рату... Следи неповољних околности придружио се и тајфун „Олга”! Копола је већ био ван себе, схвативши да се задужује преко сваке мере и да је нове продуcente тешко наћи. Потрошили су шеснаест милиона долара, а филм није довршен. Неки су сматрали да постоји сличност између агоније Вијетнамског рата и услова под којима је филм сниман. На ивици нервнoг слома, Копола је све дубље тонуо у причу која је могла да се исприча само посебним језиком нестварног: језиво сновиђење испуњено ужасом учесника рата. Вијетнам су војници често описивали као психоделично искуство, а редитељ и директор фотографије Виторио Стораро успели су то да дочарају и сликом. Путовање реком било је заправо понирање у таму сопственог срца...

А онда се, 5. марта 1977. године, рано ујутру на снимању Мартин Шин срушио – срчани удар. Свима је било познато да глумац не гаси цигарету, нити испушта чашу из руке, али оваквом исходу нико се није надао. Пет недеља доцније ипак се вратио на посао, а Копола се трудио да га штеди на сваки начин. И за то је везана једна занимљивост. Када год је то било могуће, Шина је дублирао брат Џозеф. За то време Мартин се одмарао. Снимање које је

ЗЛОКОБНО ПРЕДСКАЗАЊЕ

Због оних који су можда у недоумици због назива филма најпре да кажемо шта у ствари значи реч *апокалипса*. Последња књига Новог завета, Откровење Јованово, назива се и Апокалипсом – на грчком *Apokalypsis* (*apokalypso* на грчком значи – откривам). Оно је својеврсно предсказање свршетка света и успостављање Божијег царства. Злокобни симболи Апокалипсе су четири јахача: болест, глад, рат и смрт. У преносном значењу, кад за нешто кажемо да је *апокалиптично*, мислимо на оно што је сурово, злокобно и тајанствено у исти мах, рушилачко, оно што би могло да доведе до смака света ■

требало да траје шест месеци, завршено је тек 21. маја 1977. године, четрнаест месеци касније.

Крај снимања није значао да је Мартин Шин завршио свој део посла. Након врло сложене постпродукције, која је трајала дуже од годину дана, одлучено је да се на музичку тему „налепи” и наратор, приповедач. Текст, односно део сценарија који је написао новинар био је врло упечатљив и Шинов посао као наратора ни овом приликом није био безначајан. Упркос чињеници да је преживео срчани удар, наставио је по старом. У Сан Франциску, где је завршавано тонско снимање поменутог дела приче, ухапшен је због опијања и грубог понашања. После читавог низа перипетија, Мартин Шин преживео је снимање филма које је коштало тридесет милиона долара.

Филм „Апокалипса сада” први пут је приказан на Канском фестивалу, пре тачно тридесет година, маја 1979. године. „Златну палму” поделио је с филмом „Лимени добош” Фолкера Шлендорфа. Постао је биоскопски хит. Остало је легенда... Више од тридесет година касније (2001) приказана је четрдесет седам минута дужа верзија под називом „Apocalypse Now Redux” ■

Мирјана Огњановић

КРАЈ, ПРИЈАТЕЉУ, КРАЈ

Главна музичка тема филма је чувена песма легендарне рок групе „The Doors”. Песма „The End” („Крај”), по стиховима Џима Морисона, певача „Дорса”, савршено се уклапа у причу коју су нам понудили Џозеф Конрад, Френсис Форд Копола и Џон Милијус:

*This is the end,
Beautiful friend
This is the end,
My only friend, the end...*

*Of our elaborate plans,
the end.*

*Of everything that stands,
the end.*

*No safety or surprise,
the end.*

*I'll never look into your
eyes... again.*

*(Ово је крај,
Дивни пријатељу,
Ово је крај,
Мој једини пријатељу,
крај.)*

*Свих наших планова,
крај.*

*Свега што постоји,
крај.*

*Нема безбедности
ни изненађења,
крај.*

*Никада више твојих
очију нећу угледати...
сјај.)*

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

У Индонезији се сваког 17. августа слави Дан независности, сећање на 1945. годину кад су колонизатори Холанђани препустили власт домаћем становништву. Широм државе тада се припремају велике светковине, спортска такмичења, војне параде. Прослава не може да се замисли без панџат пинанга. Ради се о надметању које се приређује и у најмањим засеоцима. Усред града, добро укопан у земљу, подиже се дрвени стуб висок између седам и десет метара. На врх тог стуба поставља се округли обруч од бамбуса на који се каче различити предмети: технички уређаји попут DVD, комади одеће, одређена сума новца и, готово

ЗА ШАКУ РАДОСТИ

А на врху чека награда

Да би успео да се успне уз клизав стуб, одабрани такмичар ослања се на помоћ осталих чланова свог тима.

обавезно, бицикл. Потом се читав стуб премаже машинским уљем.

Млађи мушкарци, подељени по групама од петорице-шесторице, на све начине настоје да се успну уза стуб и стигну до самог врха. Пошто је бандера веома клизава, само најупорнијима успева да остваре циљ. Наравно, морају да поштују утврђена правила: од одеће могу да имају само панталоне или шортс, очекује се да буду боси, а рукавице су забрањене. Помажући се међусобно тако што се један другом ослањају о рамена, само најспретнији освоје врх. Кад доспеју до краја клизавог пута, обично одушевљено кличу и машу задивљеним посматрачима. Обичај је да индонежанску заставу, такође постављену на врху, подигну и њом махну неколико пута. За такмичара следи најузбудљивији тренутак, од-

лука који од понуђених предмета да узме као награду!

Панџат пинанг потиче из времена кад су земљом управљали Холанђани. Никад се неће сазнати ко је тачно смислио ову врсту надметања, али се зна да је настала у редовима богатих властодржаца. У жељи да разбију доколицу, смислили су забаву за госте. У двориште своје виле поставили би дрвени стуб нешто нижи од оних који се данас користе. Члановима послуге дали би могућност да дођу до неких њима важних предмета, ма колико они били скромни. Тако су Индонежани за послени код богаташа, претходно се добро намучивши, добијали понеки комад одеће, обуће, нешто мало новца ■

В. С.

ДРЕВНИ АСТРОНОМИ ИЗ ДОБА ПАЛЕОЛИТА

Пећина Ласко поново је запрепастила научнике. Да ли је то „галерија“ древних уметника од пре 20.000 година или претеча планетаријума?

ОГЛЕДАЛО САЗВЕЖЂА НА ЗЕМЉИ

Нуди ли давно откривена пећина у Француској праве научне одговоре о нашим прапрецима или је у питању само необична сличност зидних цртежа и небеског свода?

Пећина Ласко или праисторијска Сикстинска капела, како су многи назвали чудесну подземну одају на југозападу Француске осликану натурастичким цртежима животиња симболично-магичног значења из палеолита, после скоро седам деценија од открића поново је побудила велику пажњу јавности.

Од 1940. године, кад су археолози наишли на пећину површине готово 120 квадратних метара, свако истраживање доносило је нова и значајна сазнања. Добро очуване боје и верно дочарани цртежи животиња – попут коња, јелена, дивљих говеда – на стеновитим зидовима и плафонима, баш као и прикази људских органа и крвотока на тлу дуго су испитивани. Старост радова процењена је на приближно 20.000 година и они се сматрају изузетно вредном примитивном изворном даровитошћу и вештином која је, претпоставља се, имала верски значај јер су уз те цртеже вршени магијски обреди и плесови.

Али, иако је пећина Ласко од 1963. године затворена за посетиоце због тога што је присуство на хиљаде туриста довело до стварања зелених алги на цртежима, за чије отклањање је било потребно више од десет година, научне претраге нису утихнуле. Напротив, довеле су до нових необичних открића.

Група француских археолога уочила је неке занимљивости које су досад промицале оку научника. Наиме, примећено је да цртежи, првенствено они на плафону који представљају различите животиње између којих не постоји никаква повезаност јер се крећу у различитим правцима, или се налазе у различитим положајима, или су направљени један изнад другог или чак један преко другог и за које се веровало да немају никакву просторну организацију подлоге, нису правилно протумачени.

Археолози и астрономи су се сложили да су наоко неплански нацртана тела животиња истоветна с распоредом сазвежђа на небу, односно да се готово до детаља поклапају. Уз то је утврђено и да тачно на дан летње дугоневнице, 22. јуна, најдужег дана у години на северној Земљиној полулопти, увек у одређено време зраци сунца у заласку падају у пећину. Ова чудесна открића отворила су бројна питања попут ових: Када је то древни човек почео да се бави астрономијом? Како су вршена та прва истраживања небеског пространства? Је ли пећина Ласко била нека врста планетаријума и календарског оријентира?

На научницима је да нађу одговоре ■

С. Д.

Sinalco
Orange

Sinalco
Cola

Sinalco
Rosso

Sinalco

www.sinalcosrbija.com

Уместо у уљу, новим технологијама кувања храна може да се пржи у глукози, једној врсти шећера, а сладоледи да се припремају помоћу течног азота јер тако задр-

Ваздушаста туњевина с јогуртом, лукчићима, шампињонима, белим луком... Све то у пени направљеној од уља туњевине из конзерве и воде измешане с туњевином па процеђене. У овом рецепту Ферана Адрије налазе се и громуљице козјег јогурта добијене згушњавањем.

МОЛЕКУЛАРНА

жавају кремасти састав (кристали који се стварају ситнији су него у уобичајеном сладоледу). Ту је и храна необичног облика и састава захваљујући употреби хидроколоида, твари која се користи за згушњавање: од мајонеза с гушчијом паштетом до „савитљиве“ гушчије паштете која се служи у виду чвора.

Да би остварили своје маштовите изуме, неки нови куvari уводе нове уређаје, као што су инжењер Виндел Оскеј и његова супруга Леонора Едман, која ради за једно биотехнолошко предузеће, да би произвели своје колаче, направили тродимензионални штампач који уместо хартије користи листове шећера. Воле да при-

Кајгана охлађена течним азотом, пена од уља туњевине, криогенски сладоледи, фрактални слаткиши, ледени коктели који се пуше, електрични украси за торте... Из научних лабораторија и свемирских бродова нове технологије полако се пресељавају и на наше трпезе

Хладни доручак: смрзнута кајгана с течним азотом, сосом и сланином на нарочитом тесту дело је Хестона Блументала. Овај техносладолед прави се сипањем течног азота у јаја уз стално мешање.

премају и „фракталне колаче“, у облику квадрата подељеног на још девет њих...

Истраживања на пољу молекуларне гастрономије и рецепти нових јела потичу од научника који сарађују с куварима који желе да уведу нове поступке и састојке. Патрик Бакли, инжењер и писац књиге „Приручник за гладног научника“, каже да је то вероватно зато што је кување посао који веома личи на рад у научној лабораторији. Поменути књига пуна је рецепата високе технологије, као што је торта с украсима на струју тамо где би требало да стоје свећице. Ипак, лабораторије изискују много пажње и тачности, док је у кухињи могуће слободније понашање. Стога многи научници кувају да би се опустили од посла. Међу „очевима“ молекуларне гастрономије, чији се зачеци уочавају још осамдесетих година, помињу се и научници попут Ервеа Тиса (ро-

ПОДНИКНИ

ЗАБАВНИК

29. 5. 2009.

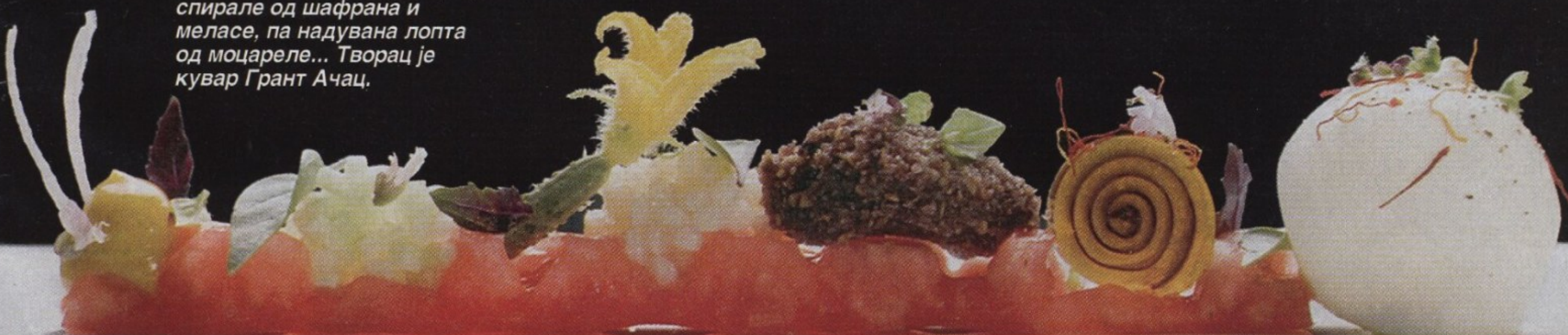
Хладан или врућ чај?
Оба одједном, то јест хладан
с једне а врућ с друге стране
шоље. То се постиже помоћу
нарочитог гела који у шољи
ствара преграду.

Овсена каша с пужевима,
бутером и першуном

ГАСТРОНОМИЈА

Гастрономски пејзаж:
основа је од парадајза, ту су
спирале од шафрана и
меласе, па надувана лопта
од моцареле... Творац је
кувар Грант Ачац.

Срећан рођендан! Торта
П. Баклија опремљена
је лед сијалицама уместо
свећицама. Сијалице раде
на батерије, а струју
проводе траке прекривене
јестивим сребром.

ђен 1955) и Николаса Куртија (1908–1998), професора физике на Оксфорду.

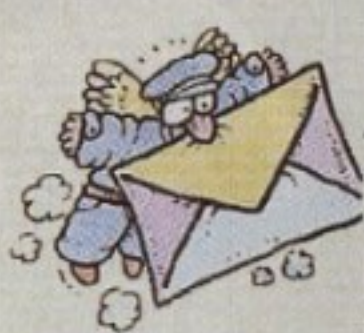
У Италији, у месту Ериче, од 1990. године одржавају се међународни скупови молекуларне гастрономије на које редовно долазе и научници и кувари. Не би се могло рећи да је реч о необичностима којима се баве особењаци јер молекуларна кухиња има присталице међу најпознатијим светским куварима. На пример, Шпанац Феран Адрија разне сокове претвара у капсуле користећи једно једињење натријума да би добио лопте које су у средини течне. Хестон Блументал, главни кувар у енглеском ресторану „Дебела патка“, прави пића која су с једне стране чаше хладна а с друге топла. У те сврхе користи течни

гел који, раздвојен, одржава различите температуре довољно дуго.

Иначе, кувари и научници тесно сарађују и код писања књига на ову тему. Тако су физичар Давиде Каси и кувар Еторе Бокја написали књигу „Ванвременски сладолед и други гастрономски проналазци“ у којој објашњавају основне поставке молекуларне гастрономије и њихову примену кроз рецепте. Феран Адрија творац је антологије „Један дан у Ел Булију“ која објашњава везе између науке и кулинарског умећа. Постоје и интернет сајтови које су направили научници сладокусци: многа упутства о припремању ове нове врсте хране пронаћи ћете, на пример, на сајту <http://evilmadscientist.com> или www.hungryscientist.com

ОД СЕЛАСИЈА ДО МАРЛИЈА

Негде сам прочитала да постоји посебна вероисповест растафаријанство па бих волела да ми, ако знате, то поближе објасните.

ВЕРА
Нови Сад

Растафаријанство је вероисповест, поглед на свет и начин живљења који одликује враћање изворним вредностима афричке културе. Тај назив изведен је из имена Рас Тафари које је на рођењу добио последњи етиопски цар Хајле Селасије (1892–1975).

Растафаријанство је настало на Јамајци 1930. године као вера, а широм света јавља се првенствено као друштвени покрет и омладинска поткултура. Припадници покрета називају се растафаријанци или расте. Данас их у свету има око милион, од

чега је око петина на Јамајци.

Почеци растафаријанства везују се за Јамајчанина Маркуса Гарвија (1887–1940), оснивача Универзалне асоцијације за унапређење црнаца (УНИА). Он је међу црнцима проповедао повратак у земљу порекла, Африку, и наглашавао значај вере у једног бога, Јаха или Џа. Гарви је најављивао долазак црног краља који ће ујединити све Африканце, а једном приликом је, после сна, прорекао: „Погледајте црну Африку. Тамо ће се црни краљ крунисати, јер је дан ослобођења надохват руке.”

Расте су ове речи доживеле као пророчанство које се убрзо обистинило јер је у Етиопији 2. новембра 1930. године крунисан Рас Тафари као цар Хајле Селасије. После тог датума раста покрет окупио је следбенике и званично почео делатност. Занимљиво је да се Маркус Гарви није дивио цару Селасију и нападао је расте као занесењак.

Овај покрет највише се раширио по свету после 1970. године и то захваљујући успону реге музике и њеног главног представника Боба Марлија ■

ЗАПАЉИВЕ ТОРТЕ

Да ли је **касава** воће или поврће, где се узгаја, која је његова хранљива вредност? **РАНКО РАКЕТИЋ** Беране, Црна Гора

Касава (маниока, маника), тропска коренаста биљка, расте у облику жбуна. Постоје две врсте: отровна, која садржи цијановодоничну киселину, и неотровна, која је слатка и користи се широм света. Највише је има у тропским деловима Јужне Америке, Азије и у америчким Антилима где је Индијанци обилато користе. Спада у тропско воће.

АНА ВОДА РАДОВАНА

Пропустила сам прилику да својевремено у „Забавнику” прочитам о палиндромима (реченица која се са обе стране исто чита). Знам да Ана воли Милована није једини. **МИРА М.** Београд

Ево још неких палиндрома:

- Ана набра пар банана.
- Удовица баци воду.
- Иду људи.
- Ево лове.
- У Риму умиру.
- Маче једе јечам.
- Ања себе сања.
- Ана вода Радована.
- Имају Арапи и пара у јами.
- Угурај у јаругу.
- Сир има мирис.
- Е сине, жени се!
- Иду љета, пате људи.
- И јогурт ујутру гоји.
- А мене ту ни минуте нема.
- Ево сада сове.
- Нема Ката камен.
- Имамо оно о мами.
- Ујак има радар, а ми Кају.
- Оруђа дода Ђуро ■

КАРТЕ „МАЂАРИЦЕ“

Одговори
ми, молим
те, какве су
то карте за

играње назване
„мађарице“ и шта се
њима игра.

ДУШАН Р.
из Љига

Као прво, карта је
назив за правоугаони
комад чврсте хартије,
картона или пластике
који се користи за ра-
зне карташке игре.
Скуп карата којима се
игра назива се шпил.
Нису све карте једнаке. Раз-
ликују се по типу игре којој су
намењене. Постоје такозване
мађарице, италијанске
карте, англоамеричке. И кар-
те у шпилу се разликују једна
од друге, означене су знаци-
ма и различитим мотивима по
којима се слажу. У зависно-
сти од игре различит је и број
карата у шпилу.

Верује се да су прве карте
потекле из Кине и да су у по-
четку служиле за учење и
прорицање судбине, а потом
за забаву. Убрзо су одатле
преко Индије и Јапана стигле
на Стари континент.

Од ње може да се искори-
сти готово све, од плода, пре-
ко стабла и сока до корена,
због чега и јесте основна хра-
на готово милијарду људи. Ка-
сава је најјефтинији извор
скроба, а постоји и могућност
да се након ферментације он
користи за производњу гори-
ва. Индијанци од касаве праве
брашно, од веома запаљивог
сока пале ватру, праве
хлеб и пиће, а укусни су
и колачи и торте. Као
индустријска биљка,
маника се узгаја углавном
у неразвијеним зе-
мљама где земљорад-
ници немају приступа
побољшаним сортама,
ђубриву и механизаци-
ји ■

Карте назване „мађарице“
настале су у 15. веку у Немач-
кој, али како је то било у вре-
ме аустроугарске владавине,
у нашим крајевима се сматра-
ло да је свеједно где су тачно
осмишљене, па се назив трајно
задржао. Ове карте поста-
ле су омиљене у многим
европским земљама попут
Мађарске, Словачке, Чешке,
Словеније, Хрватске, Србије,
Бугарске.

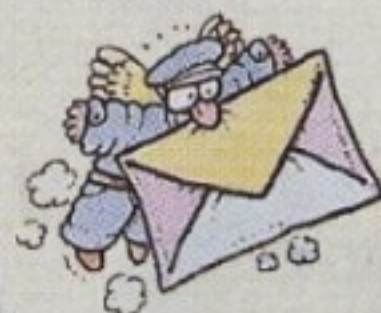
Шпил се састоји од 32 кар-
те, по осам у одређеној боји,
а оне су жир (треф), зелена
(пик), бундева (каро) и црве-
на (херц). Карте су обележе-
не римским бројевима и по-
ређане од 7 (VII) до 15 (XV) а
слике „дечка“, „даме“ и „кра-
ља“ замењују вредности 12,
13, 14, док је ас 15 или 1.

Боје на картама за играње
симболично означавају го-

дишња доба а слике на њи-
ма историјске личности. Та-
ко је црвена ознака пролећа,
бундева лета, зелена јесени,
а жир зиме, док је, рецимо,
слика бундева „дечко“ Ител
Рединг а „дама“ жир Вил-
хелм Тел.

„Мађарице“ су карте ко-
јима се игра „белот“ или
„бела“ ■

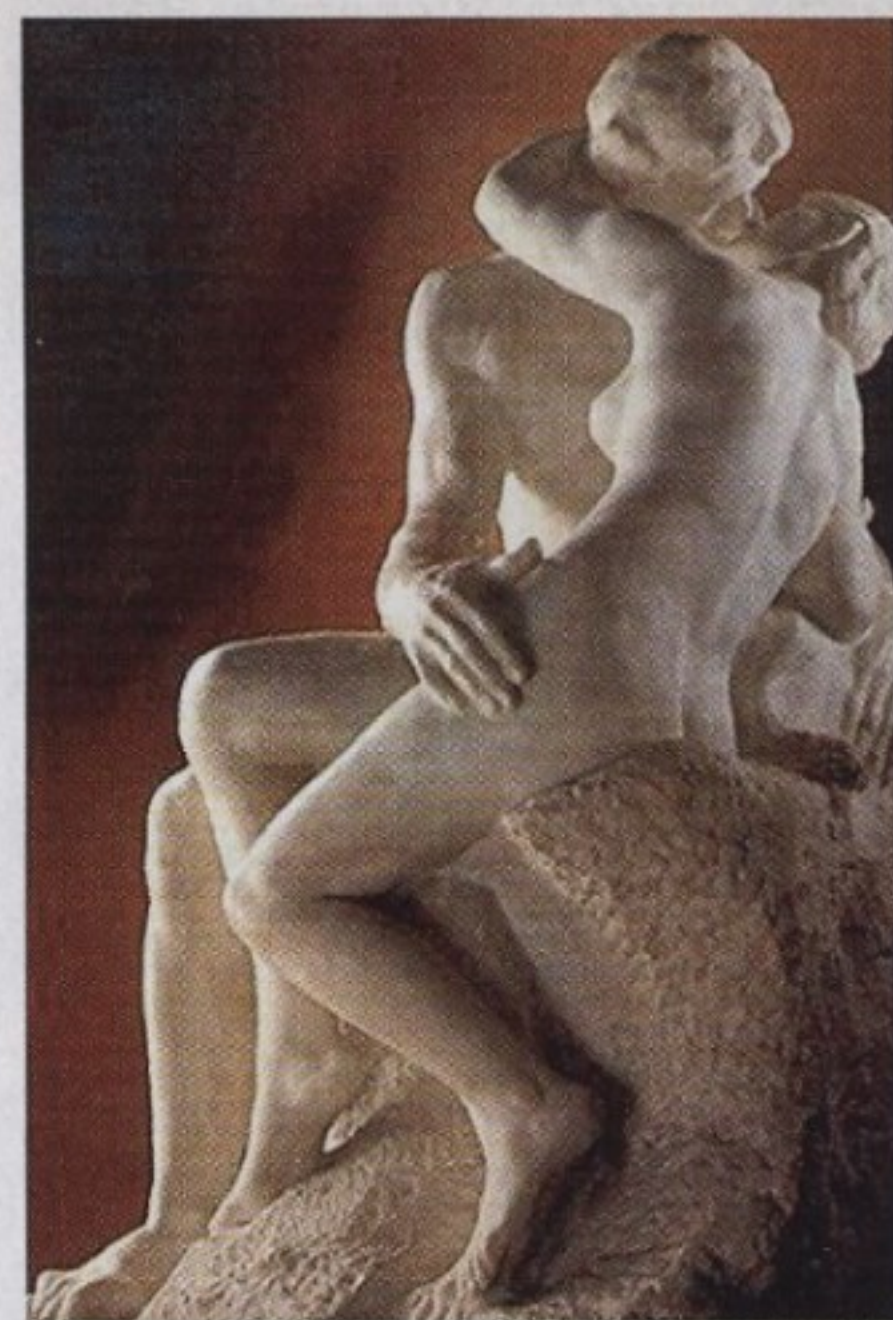
ЉУБИМ ТЕ!

Занима ме
зашто се
људи љубе,
и кад и како
је то све
почело.

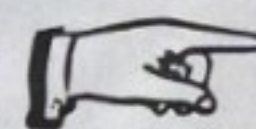
МИЛИЦА МАРШИЋ
из Пазове

Наравно, најједностав-
нији одговор је – зато
што нам то једностав-
но прија. Но, неким љу-
дима није довољан овај
одговор, те они прибе-
гавају проучавању
историје и анатомије
пољупца и називају себе
филематолозима. До сада,
ови научници нису до дета-
ља успели да објасне све у
вези с пољупцем, али су за-
то развили доста добрих
теорија.

Огусџ Роден: „Пољубац“,
мермер (1886–1889)

Једно од главних питања јесте
да ли се пољубац учи или је ин-
стинктиван. Неки кажу да је
то научена радња која потиче
од наших давних пре-
дака кад су мајке

шездесет три

Жвакале храну а он-да је преносиле устима до своје новорођенчади. То је стварало, кажу, диван и умирујући осећај код беба, па су мајке настављале да то раде чак и кад би се деци развили зубићи.

Теорију о „учењу“ подупири чињеница да се поједини људи не љубе. Наиме, одређена изолована племена широм света то једноставно не раде, кажу антрополози. И тако, док се деведесет одсто човечанства љуби, остали не знају шта пропуштају.

Други, пак, верују да је љубљење инстинктивна радња и као доказ потцртавају чињеницу да се многе животиње додирују њушкама и лижу као одраз наклоности или потчињености. Данас је најзаступљенија теорија да се љубимо јер нам пољубац помаже да намиришемо квалитетног партнера. Јер, кад су нам лица близу, наши феромони „причају“, размењујући биолошке податке о томе да ли би нам потомци били јаки. Жене, на пример, подсвесно више воле мушкарце чији су гени за одређене беланчевине имуног система другачији од њихових. Па опет, већина људи задовољна је објашњењем да се људи љубе због прелепог осећаја. Наше усне и језик имају толико нервних завршетака да и најмањи пољубац вољене особе може да изазове вртоглавицу, па чак и сузе.

Можда је тако и боље. Неке ствари ваља оставити неодго-нетнуте и тајанствене. Замислите само свет у коме би наука дословце објаснила романтику! Заправо, она тада више и не би постојала. А самим тим ни пољубац ■

ТРЕЋА ГЕНЕРАЦИЈА

Волео бих да сазнам шта Американци тачно подразумевају под изразом сансеј.

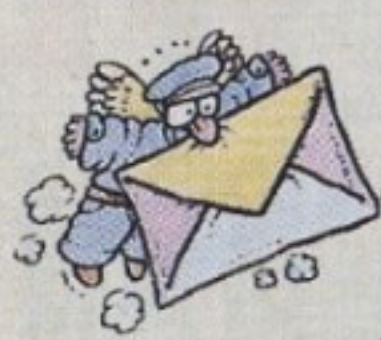
АРСА
Бечеј

Сансеј је назив за грађанина САД јапанског порекла чији се деда доселио у Америку. Сансеј на јапанском значи – трећа генерација ■

шездесет четири

КРЕМ ИЗ РИМСКОГ ДОБА

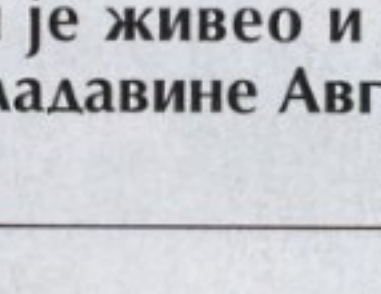
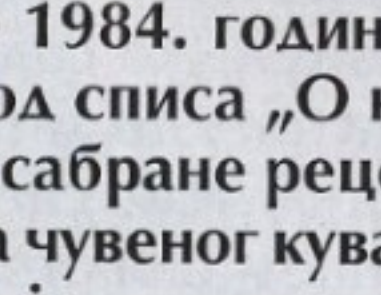
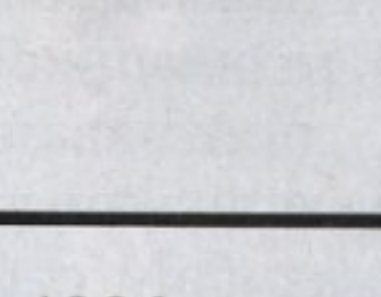
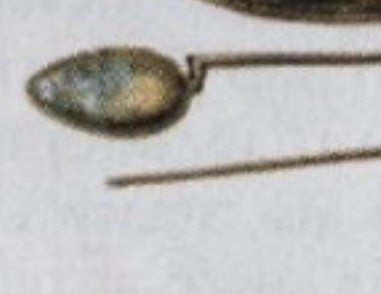
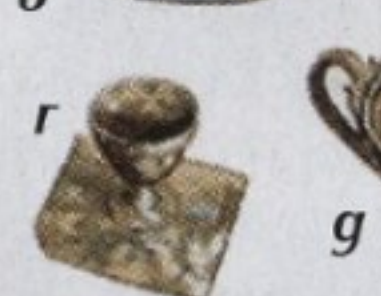

Имам једну неуобичајену молбу. Волела бих да за друштво спремим неко древно јело по изворном рецепту, рецимо из римског доба. Наравно, добро би било да не буде много запетљано за спремање. Унапред хвала.

МАРИЈА
из Кикинде

Спремити било какво старинско јело по изворном рецепту, а посебно из римског доба, готово је незамисливо. Ипак, захваљујући британском учитељу Џону Едвардсу доступни су бројни специјалитети из овог доба. Дobar познавалац латинског, али и врстан кулинар, Џон Едвардс

а, б, в Стаклени крчази у боји какви су нађени израђени и у бронзи и сребру
г Сребрни држач за јаје
д Сребрни њехар с две дршке
е Бронзани њигањ
ж Сребрни њањир
з Сребрне кашике
и Бронзана чинија

Кухињско посуђе нађено у Помпеји

Потребан материјал:

2 шоље млека

1/4 шоље меда или шећера

3 добро умућена жуманца

снег од 3 улупана беланца

1/4 кашичице млевеног мускатног орашчића или цимета

Припрема

Помешати млеко и мед и загрејати на штедњаку док се мед не отопи. Склонити са плотне пре него што проври и умешати умућена жуманца, додати мускатни орашчић или цимет, добро промешати, а потом лагано додати и снег од беланца. Сипати у замашћен плех посут брашном и пећи на 250 степени око 45 минута ■

а Бронзани њуџ на шроношцу
б Бронзани њуџ
в Рошџиљ
г Њуџ од њечене земље
д Бронзана кашика
е Бронзани њигањ
ж Бронзана цедиља
з Њуџ од њечене земље

NOVO! NOVO!

Najbrži Internet

042-420-421

korisničko ime:
zabavnik
šifra:
zabavnik

Facebook, Google,
Youtube, cekaju na vas!

placanje preko telefonskog racuna,
cene od SAMO 1.5 din po minuti!

2748

ПОДНИСНИ
ЗАБАВНИК
29. 5. 2009.

је 1984. године објавио превод списка „О кувању“, описе и сабране рецепте разних јела чувеног куварца Апиција који је живео и кувао у време владавине Августа и Тибери-

ја (27. пре н. е–37). Међу бројним специјалитетима које је лично испробао Џон Едвардс, налази се и „Римски крем“, једноставан за спремање. Ево рецепта:

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ДУКАТИ

Нека је трговац имао укупно x дуката. Тада је $x/3 + xy/5 + 101 = x$, односно $x = 101 \cdot 15/(10 - 3y)$. Како је број дуката цео број, то у мора бити 3, то јест укупан број дуката је 1515 ■

2. ИГРА

Први почиње игру и увек каже „један” и затим сваким партнеровим бројем добијени збир допуни до 12, 23, 34, 45, 56, 67, 78, 89. Када изговорите број 89, супарник може изабрати било који број не већи од 10 и ви у наредном сабирању увек можете изговорити број 100 ■

3. САТ

Нека је x број минутних поделака које пређе сатна казаљка до првог поклапања са минутном казаљком, онда минутна казаљка за то време пређе $45 + x$ минутних поделака. Како се минутна казаљка креће 12 пута брже од сатне, то је $12x = x + 45$, односно $x = 45/11$. Дакле, казаљке ће се поклопити први пут после $45 + 45/11 = 49$ и $1/11$ минута ■

4. ПОКЛОН

Како су бомбоњере скупље од чоколада, Марко је купио $6(4 + 2)$ бомбоњера, а Јанко $7(5 + 2)$ чоколада. Значи, Марко је купио скупљи поклон ■

5. ОТАЦ И СИНОВИ

Један син има две, а други четири године ■

6. ЦИГЛЕ

Шест цигала тешко је 8 килограма ■

7. НЕОБИЧНО СТВОРЕЊЕ

Необично створење је човек на коњу ■

8. ПАС И ЗЕЦ

Сваког минута растојање ће се смањивати за 20 метара, те ће пас стићи зеца после 10 минута ■

9. ЕРГЕЛА

Како је власнику остало 5 коња, то значи да је четврти трговац купио 6 коња, трећи 12, други 24, а први 47 ■

10. БРОЈ ТРОУГЛОВА

Број троуглова је 22 ■

11. КОЈИ БРОЈ НЕДОСТАЈЕ?

Недостаје број 156, јер је $6 + 10 = 16$, $16 + 20 = 36$, $36 + 40 = 76$, $76 + 80 = 156$, $156 + 160 = 316$ ■

12. ЗАМЕНИТЕ!

4	5	3	6	18
1	8	2	4	15
4	1	3	4	12
3	2	4	4	13
12	16	12	18	

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ђир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

КОЊИЋЕВ СКОК

Никад зао на горега неће, врана врани очију не вади ■

АЗБУЧНА УКРШТЕНИЦА

Трозуб, каро, в, Паја Патак, одеон, ораде, рол, астал, а, роб, кок, сн, ои, Атапаски, Стивен Сигал, стр, Милена Дравић, Рет, огар, кестени, ета, кр, тројке, Аћимац, Вален, алод, Рети, Андраде, арагонит ■

АНАГРАМ Лудара

ПОМИЦАЉКА Снајпс, Конери ■

ПОСЕТНИЦА Модни креатор ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Немања Видић, шта, Иванова корита, р, сан, рата, Ирокез, к, Чак Норис, пара, оцена, НИ, Ест, „Виј”, Ентони, А, стенице, маринада, ар, моном ■

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

Максима, „Старац и море”, Александар Рибак, лет, Миле, Норвешка, анода, Селма, Мини, када, ЕТ, м, Реа, патент, рабини, ама, портир, ора, ориз, рибе, сто, конобарица, траума, реализам, тим ■

С. Б.

ДОПИСУЈТЕ
СЕ, ЈУДИ!

Шездесет пет

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

БРОЈ 2990

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника”
изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик Главној и одговорној уредника
Петар Милатовић

Гrafички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорана Грујичић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев
Милован Зоре

Редакција ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец (4 броја) 356,40 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.069,20 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.316,60 дин.
12 месеци (52 броја) 4.633,20 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBBSRBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

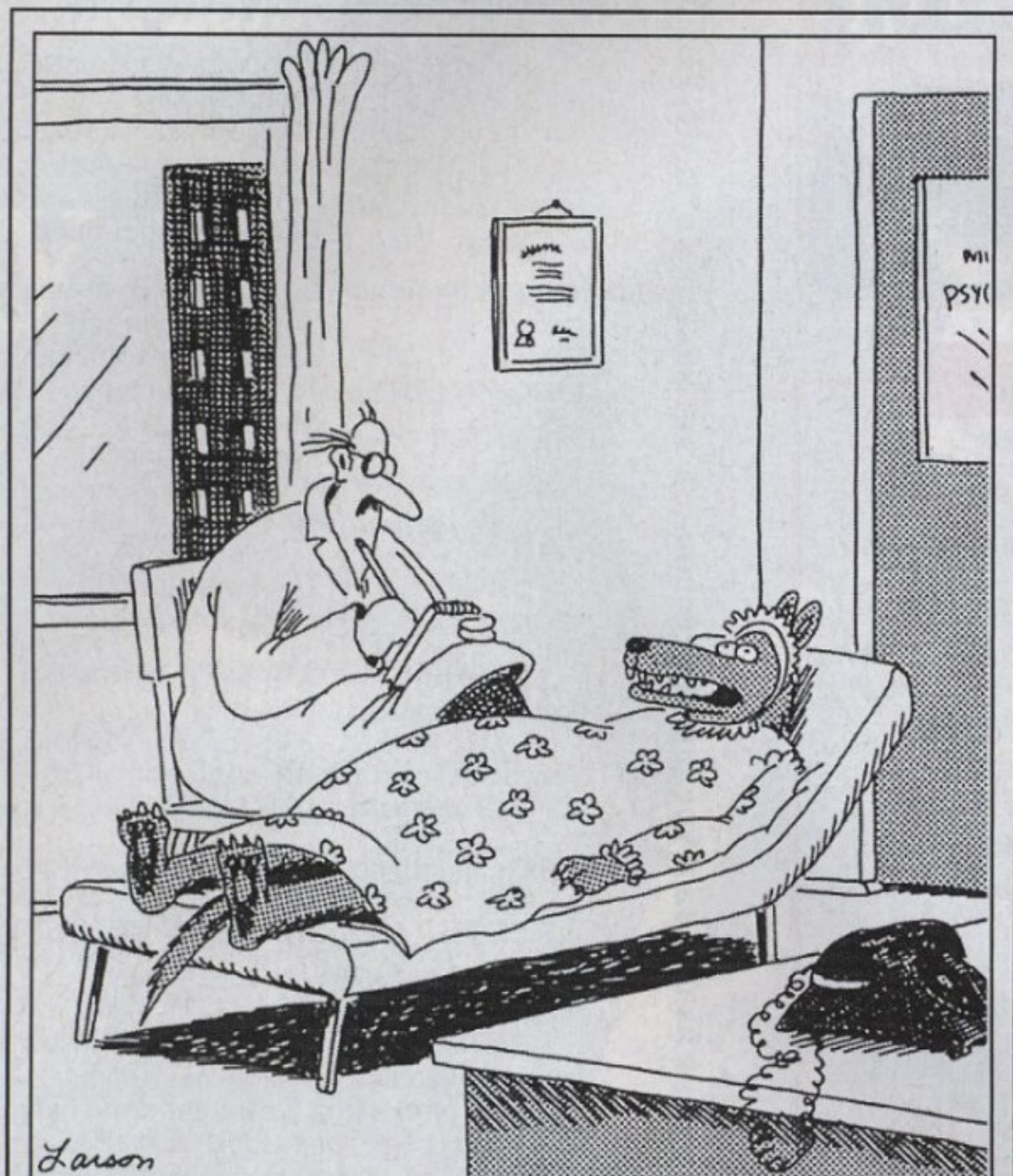
Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

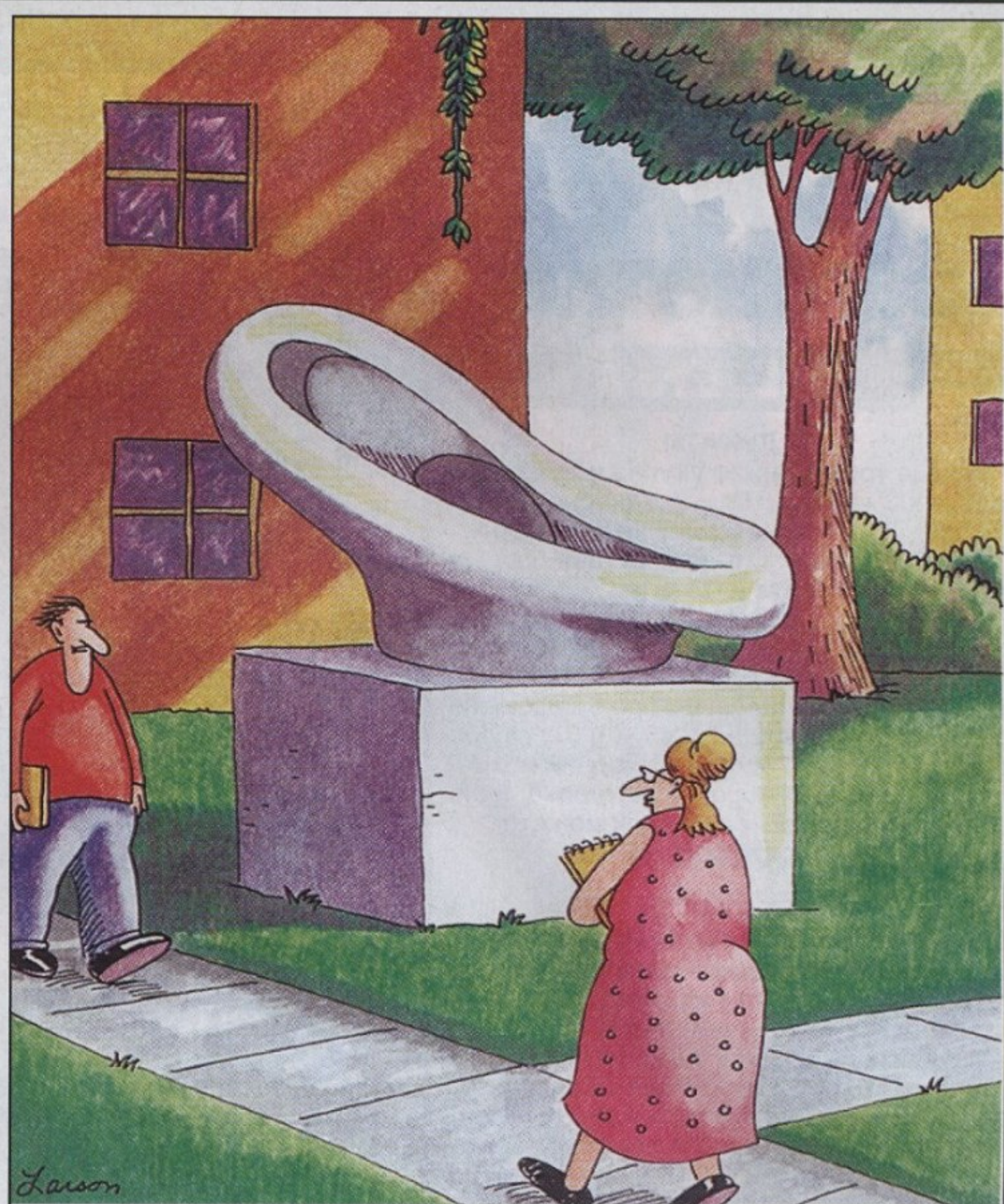
ЧУДЕСНИ СВЕТ

ГЕРИЈА ЛАРСОНА

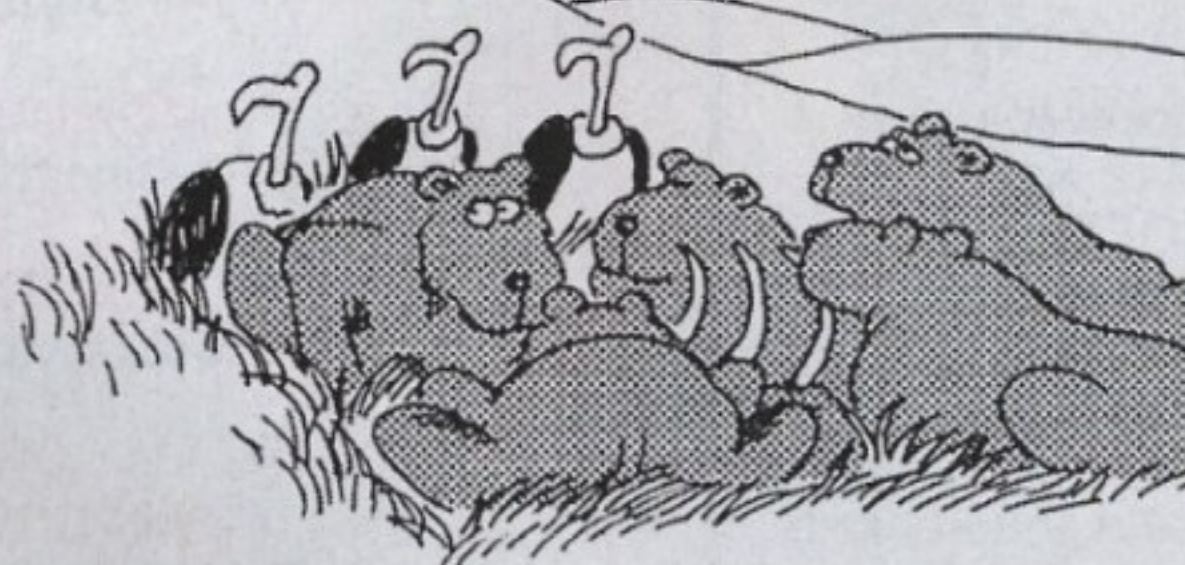
Larson

„ЗНАМ, ЗНАМ... ТРЕБАЛО ЈЕ САМО
ДА ПРЕВАРИМ ТУ ДЕВОЈЧИЦУ, АЛИ ОД ТАДА
СЕ СТАЛНО ОБЛАЧИМ КАО БАБА!”

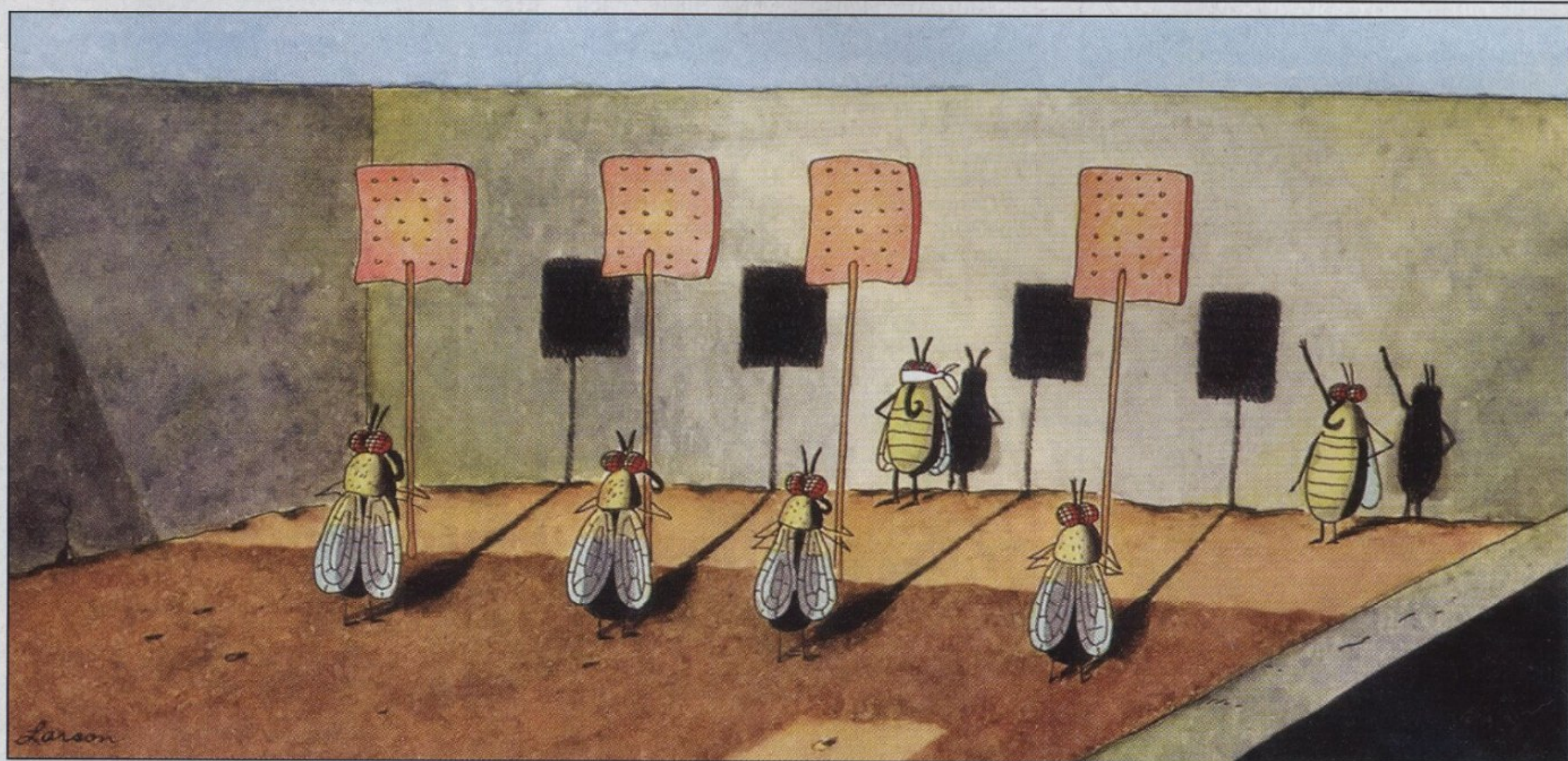

Larson

ВАН ГОГОВА УМЕТНИЧКА ШКОЛА

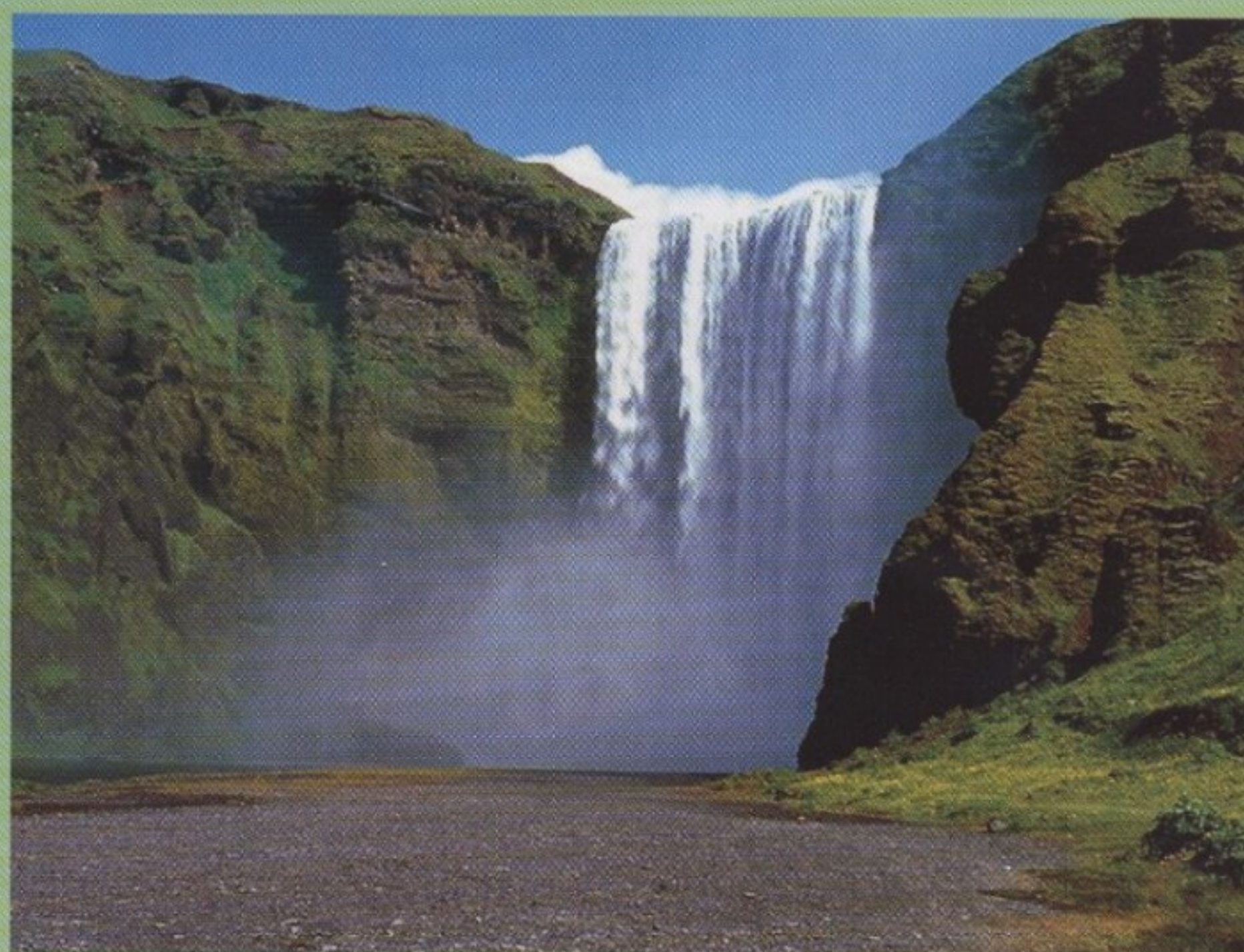

„ХЕЈ, ВИ ДОЛЕ!
ГОВОРИ ХИЈЕНА!
ДОСТА МИ ЈЕ
ВАШИХ ОТПАДАКА!
СИЛАЗИМ ДО
ПЛЕНА! ДА ЛИ ЈЕ
ТО У РЕДУ? НЕ
ЖЕЛИМ НЕВОЉЕ!”

Larson

РЕКЛИСУ О ПРИРОДИ

**ПРИРОДА
ЈЕ ЈЕДИНА
КЊИГА
КОЈА НА
СВОЈИМ
ЛИСТОВИМА
НУДИ
МНОГО
САДРЖАЈА.**

**Јохан
Волфганг Гете**
немачки
писац
(1749–1832)

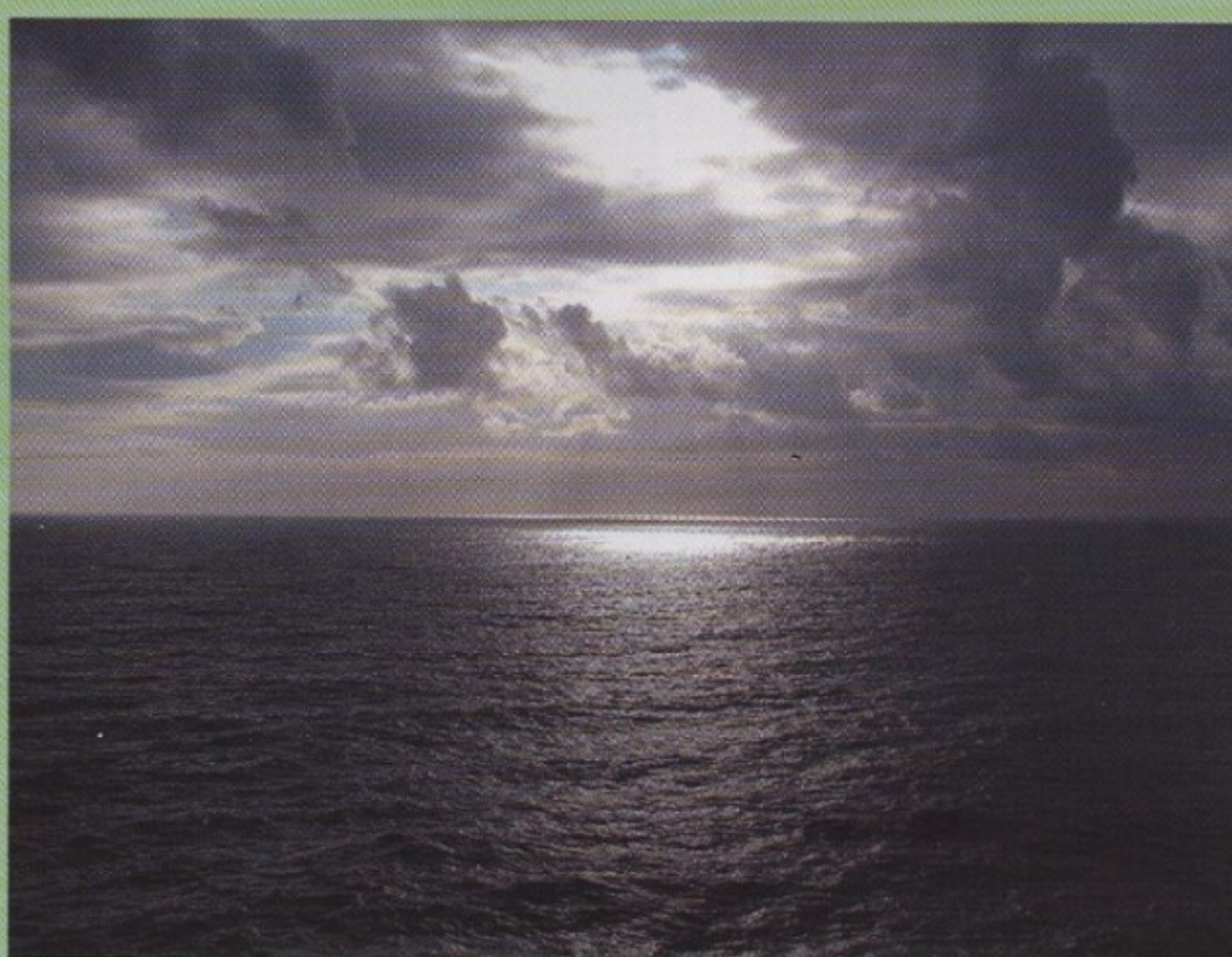
**КАД
СУНЦЕ
СИЈА И НА
ГРОБЉУ ЈЕ
ВЕСЕЛО.**

Антон Чехов
руски писац
(1860–1904)

**ПРИРОДА С НАМА
НЕШТО СМЕРА. ОНА
ЗНА ЦИЉ,
АЛИ О ТОМЕ ЋУТИ.**

Мирослав Беловић
наш редитељ, сценариста
и глумац
(1927–2005)

**НАД СВИМ ЦАРУЈЕ
ПРИРОДА, ОСИМ НАД
СТРАХОМ ПРЕД ЊОМ.**

Талмуд
света јеврејска књига

**НЕКА НАС ПРИРОДА
ПОУЧИ СВОМ РЕДУ,
ЈЕР ОНА УВЕК ИДЕ
НАЈКРАЋИМ
И НАЈБОЉИМ ПУТЕМ.**

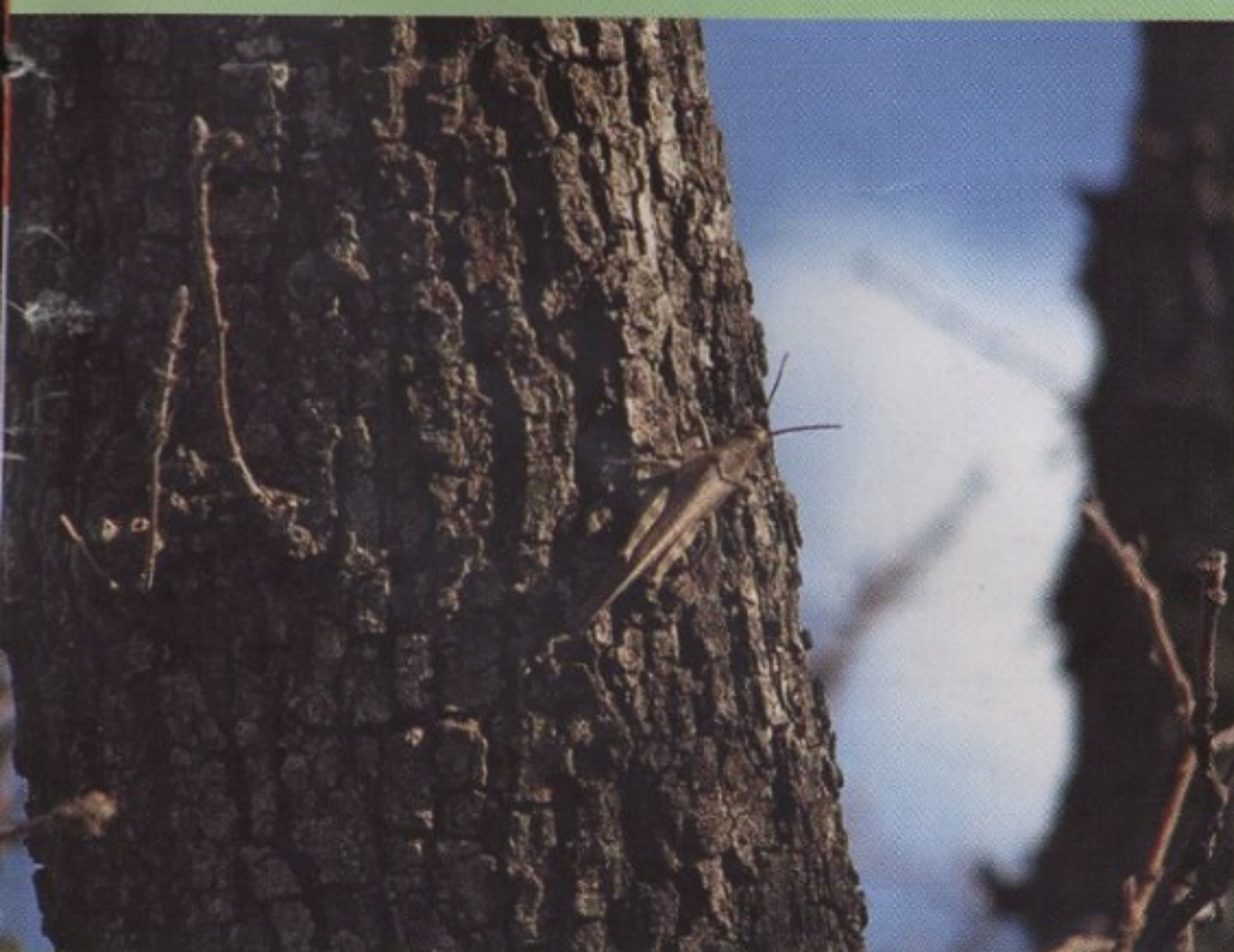
Ралф Валдо Емерсон
амерички филозоф и песник
(1803–1882)

**ПРИРОДА НИКАД НЕ
КРШИ СВОЈЕ ЗАКОНЕ.**

Леонардо да Винчи
италијански проналазач, сликар
и архитекта
(1452–1519)

**ПРИРОДА ЛАКО ЈЕ
ОБОЖАВА ПРИРОДИ ДА
ДА СЕ РАСИПА.
ОКРУЖУЈЕ И ОНО ШТО ЈЕ
ТАЈНАМА. НА ИЗГЛЕД
Хераклит РАСУТО,
грчки НА КРАЈУ ПАДА
филозоф У ЊЕНО КРИЛО.
(535–475. п. н. е)**

**Марија
фон Ебнер-Ешенбах**
аустријска
писатељица
(1830–1916)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД

GARFIELD

GARFIELD

КАКО ЈЕ ДОСАДНО! ШТА БИХ
МОГАО ДА РАДИМ?

ЖИВОТИЊЕ УВЕК НАЂУ ЗАБАВУ! МОГАО БИХ
И ЈА С ЊИМА ДА СЕ ИГРАМ!

© 1986 United Feature Syndicate, Inc.

УМЕМ И ЈА
СА КЛУПКОМ...

JIM DAVIS 7-20

МОЈ ЈЕ!
МОЈ ЈЕ!

ЗОВИ ШИНТЕРЕ,
КОМШИЈА СЕ КОНАЧНО
САМ ОТКРИО!

ПОДЪТКНИ
ЗАБАВНИК

29. 5. 2009.